สถานการณ์ภาษาในประเทศเวียดนาม: เสถียรภาพของภาษาประจำชาติกับความสำคัญของภาษาอังกฤษ

ผู้เขียน

ภาวดี สายสุวรรณ
พรพิมล ศิวินา
ภีมพสิษฐ์ เตชะราชันย์
มนสิการ เฮงสุวรรณ

สนับสนุนโดยทุนวิจัยศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (หัวหน้าโครงการ: ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ชื่อโครงการ: *บทบาทที่แข่งขันกันระหว่างภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในประเทศกลุ่มอาเซียน: การศึกษาการเลือกภาษาในแวดวงกฎหมาย สื่อ การศึกษา วรรณกรรม และการเมือง*)

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
นางสาวพิมพ์ภัทร ชุมแก้ว

ธันวาคม 2562

ข้อมูลบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
ภาวดี สายสุวรรณ และคณะ
สถานการณ์ภาษาในประเทศเวียดนาม: เสถียรภาพของภาษาประจำชาติกับความสำคัญของภาษาอังกฤษ
182 หน้า

ISBN 978-616-407-490-3

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2562
จำนวนพิมพ์ 200 เล่ม

จัดพิมพ์โดย อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (หัวหน้าโครงการวิจัย)
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0-2218-4663 โทรสาร 0-2218-4663
E-mail: Amara.Pr@chula.ac.th

ออกแบบปกโดย นายปิยบุตร นิ่มสุพรรณ์
พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทรศัพท์ 0-2218-3562 โทรสาร 0-2218-3547

จากผู้ให้ทุนสนับสนุน

หนังสือเล่มนี้เป็นผลิตผลจากโครงการวิจัยที่ได้รับทุนรางวัลประเภทศาสตราจารย์วิจัยดีเด่นจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2559-2562 โดยมีศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งมีคณะผู้วิจัยที่เข้าร่วมอีก 14 คน

โครงการวิจัยนี้ มีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เพียงระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังแผ่ขยายไปในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย ดังนั้น จึงเชื่อได้ว่าองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยนี้น่าจะมีประโยชน์และก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของภาษาในสังคมของกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมด รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสมดุลระหว่างภาษาของประเทศกับภาษาของโลกถือว่ามีความสำคัญต่อผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ตั้งแต่ระดับผู้นำ ผู้ปกครองประเทศ สื่อมวลชน ผู้วางนโยบายด้านการศึกษา และผู้สร้างสรรค์ผลงานที่มีอิทธิพลต่อมวลชน ตลอดจนประชาชนในสังคมทุกคน

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเกี่ยวกับประเทศเวียดนามเล่มนี้จะให้ความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายด้าน และกระตุ้นให้คนไทยสนใจสภาวะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศไทย

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ
อดีตผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ปัจจุบันผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

คำนำ

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยทุนศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น สกว. ซึ่ง*ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์* เป็นหัวหน้าโครงการ ชื่อโครงการวิจัย คือ *บทบาทที่แข่งขันกันระหว่างภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในประเทศกลุ่มอาเซียน: การศึกษาการเลือกภาษาในแวดวงกฎหมาย สื่อ การศึกษา วรรณกรรม และการเมือง*

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาวะภาษาในแต่ละประเทศมีความน่าสนใจ มีรายละเอียดต่างกัน และให้ความรู้ใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาในแนวนี้มาก่อน คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจัดพิมพ์หนังสือเรื่องสถานการณ์ภาษาในแต่ละประเทศ 10 ประเทศแยกกัน เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับประเทศเวียดนามโดยเฉพาะ ผู้เขียนหลัก คือ *อาจารย์ ดร.ภาวดี สายสุวรรณ* ซึ่งเคยนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับประเทศนี้ในการประชุมวิชาการ เรื่อง “สถานการณ์ภาษาในประเทศกลุ่มอาเซียน: การแข่งขันระหว่างภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษ” ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2561 ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำวิจารณ์ คือ *ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์* และ *ศาสตราจารย์ ดร.ทอม ฮิบเน่อร์* (Thom Huebner) ซึ่งผู้เขียนได้นำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาดังปรากฏในหนังสือนี้

อนึ่ง หนังสือเกี่ยวกับประเทศเวียดนามเล่มนี้จัดพิมพ์คู่ขนานกับหนังสือเกี่ยวกับประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียน ซึ่งน่าจะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้สนใจด้านภาษากับสังคมของภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
หัวหน้าโครงการวิจัยและบรรณาธิการ

สารบัญ

จากผู้ให้ทุนสนับสนุน (1)
คำนำ (2)
บทที่ 1 บทนำ 1
บทที่ 2 บริบทความเป็นมาที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ภาษาของเวียดนาม 10
บทที่ 3 การเลือกภาษาในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม 30
บทที่ 4 การเลือกภาษาในแวดวงสื่อของเวียดนาม 55
บทที่ 5 การเลือกภาษาในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม 89
บทที่ 6 การเลือกภาษาในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนาม 109
บทที่ 7 การเลือกภาษาในแวดวงการเมืองของเวียดนาม 130
บทที่ 8 สรุป 150
รายการอ้างอิง 155
ภาคผนวก 164
รายชื่อผู้เขียน 174

1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันสังคมส่วนใหญ่ทั่วโลกเป็นสังคมหลายภาษาที่มีผู้ใช้ภาษาที่แตกต่างกันอยู่ร่วมกัน ภาษาต่าง ๆ ที่ปรากฏใช้ร่วมกันในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีบทบาทหน้าที่ และสถานะที่แตกต่างกัน เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ในบริบทของสังคมนั้น ทั้งเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงนโยบายภาษาที่กำหนดโดยรัฐบาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้แต่ละภาษาต่างก็มีพื้นที่และความหมายทางสังคมเป็นของตัวเอง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและสถานการณ์ และอาจมีความทับซ้อนกัน ภาษาหนึ่ง ๆ อาจทำหน้าที่ได้มากกว่าหนึ่งหน้าที่และใช้ได้ในบริบทที่หลากหลาย

หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของภาษาคือการเป็นภาษาประจำชาติ (national language) ภาษาประจำชาติหมายถึงภาษาที่ทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ในการแสดงอัตลักษณ์ของชาติ สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และเป็นเครื่องบ่งชี้ตัวตนของผู้พูดว่าเป็นสมาชิกของชาติ ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ภาษาประจำชาติมักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ นั่นคือ ภาษาประจำชาติมีส่วนช่วยสร้างเอกภาพให้คนในชาติ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในชาติที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สูงหรือถูกแทรกแซงจากชาติหรือภาษาอื่น

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเวียดนามหรือสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติ เลและโอแฮร์โรว์ (Lê & O'Harrow 2007) อธิบายว่าความขัดแย้งในเรื่องภาษากับอัตลักษณ์ในเวียดนามในช่วงที่อยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสนั้นอยู่ที่เรื่องตัวอักษรที่ใช้เขียนมากกว่าเรื่องภาษาพูด กล่าวคือ ไม่เคยมีการตั้งคำถามอย่างจริงจังว่าภาษาพูดที่ใช้เป็นภาษาประจำชาติของเวียดนามควรเป็นภาษาใด เนื่องจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาที่สำคัญและโดดเด่นในเวียดนามอยู่แล้วในช่วงนั้น ดังนั้น จากคำอธิบายนี้ จึงกล่าวได้ว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติที่ใช้เป็นภาษาหลักในเวียดนามมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ภาษาเวียดนามมีสถานะเข้มแข็งในเวียดนาม มีบทบาทชัดเจนในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาติของเวียดนาม เป็นภาษาหลักในสื่อ ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงภาษาด้านกฎหมายและการปกครองด้วย ด้วยบทบาทที่เด่นชัดของภาษาเวียดนามเช่นนี้ รัฐธรรมนูญของเวียดนามที่ผ่านมาจึงไม่ได้ระบุภาษาประจำชาติไว้ จนกระทั่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2013 จึงมีการกำหนดอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก ให้ภาษาเวียดนามมีสถานะเป็นภาษาประจำชาติ

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปทั่วโลกทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้คนทั่วโลกมากขึ้น การส่งต่อหรือการแพร่กระจายขององค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญ

ที่เข้ามามีส่วนในการเชื่อมโยงการสื่อสารของคนทั่วโลก ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในฐานะภาษากลางในการสื่อสาร (lingua franca) สำหรับผู้พูดที่ไม่ได้มีภาษาร่วมกัน ซึ่งรวมถึงการทำหน้าที่เป็นภาษากลางในการสื่อสารของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรืออาเซียน (ASEAN) ด้วย งานวิจัยนี้จึงตั้งคำถามว่า บทบาทที่เพิ่มขึ้นของภาษาอังกฤษอันเนื่องมาจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั่วโลกนี้ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของภาษาเวียดนาม ซึ่งทำหน้าที่เป็นภาษาประจำชาติมาอย่างต่อเนื่องยาวนานหรือไม่ ภาษาเวียดนามยังคงปรากฏใช้เป็นภาษาหลักในทุกแวดวงหรือไม่ และภาษาอังกฤษมีบทบาทมากน้อยเพียงใดในสังคมเวียดนาม

1.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเลือกภาษา (language choice) ของเวียดนามในแวดวงการใช้ภาษา (domain of language use) 5 แวดวง ได้แก่ แวดวงกฎหมาย แวดวงสื่อ แวดวงการศึกษา แวดวงวรรณกรรม และแวดวงการเมือง โดยพิจารณาการเลือกภาษาจาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านภูมิทัศน์ภาษา ด้านการใช้ภาษา และด้านการแปล งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาตามแนวทางภาษาศาสตร์สังคมมหัพภาค (macro-sociolinguistics) ซึ่งเน้นศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสถานะ บทบาท และหน้าที่ของภาษาที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมในภาพกว้าง เช่น การเลือกภาษา การกำหนดภาษาประจำชาติ การกำหนดภาษาราชการ

(official language) การเปลี่ยนภาษา (language shift) นโยบายภาษาและการวางแผนภาษา (language policy and planning) เป็นต้น

ประเด็นหลักที่งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาคือการเลือกภาษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในฐานะที่เป็นการกำหนดหรือการตัดสินใจในระดับประเทศมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล แนวทางหนึ่งในการศึกษาการเลือกภาษาในสังคมคือการพิจารณาบริบทการปรากฏของภาษา ที่เรียกว่าการวิเคราะห์แวดวง (domain analysis) ซึ่งเป็นกรอบการวิเคราะห์จากมุมมองสังคมวิทยา เสนอโดยโจชัว ฟิชแมน (Fishman 1964, 1965) แวดวงประกอบด้วยสถานที่ของการสนทนา หัวข้อการสนทนา และผู้ร่วมการสนทนา (Fishman 1972) องค์ประกอบที่แตกต่างกันจะสร้างให้เกิดแวดวงที่ต่างกันและส่งผลต่อการเลือกภาษาของผู้พูด การศึกษาการเลือกภาษาในแต่ละแวดวงจึงช่วยให้เรามองเห็นบทบาท หน้าที่ และสถานะที่ต่างกันของภาษาต่าง ๆ ในสังคม เช่น ภาษาที่ถูกเลือกใช้ในแวดวงกฎหมาย แวดวงสื่อ และแวดวงการศึกษาจะเป็นภาษาที่มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรี และมีสถานะเข้มแข็งในสังคมนั้น ๆ แวดวงศาสนาเป็นหนึ่งในแวดวงท้าย ๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนภาษา[1] เป็นต้น นอกจากนี้ หากพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น รุ่นอายุหรือเพศของผู้พูด ก็จะทำให้เรามองเห็นทิศทางหรือแนวโน้มของการเลือก

[1] การเปลี่ยนภาษา (language shift) หมายถึงการที่ผู้พูดเลิกใช้ภาษาหนึ่ง แล้วหันไปใช้อีกภาษาหนึ่งแทน ทิศทางของการเปลี่ยนภาษามักเป็นการเปลี่ยนจากภาษาที่มีอำนาจหรือศักดิ์ศรีน้อยกว่า เช่น ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ไปเป็นภาษาหลักที่มีอำนาจและมีศักดิ์ศรีมากกว่าในสังคม

ภาษาที่ต่างกันของคนแต่ละกลุ่ม ซึ่งในระยะยาวอาจส่งผลต่อสถานการณ์ของภาษานั้น ๆ ได้

แวดวงการใช้ภาษาที่งานวิจัยนี้สนใจศึกษาทั้ง 5 แวดวง เป็นแวดวงหลักที่ครอบคลุมกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ถือเป็นแวดวงที่มีอำนาจ กล่าวคือ การถูกเลือกใช้ในแวดวงต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ภาษามีสถานะเข้มแข็งและได้รับการยอมรับ ดังนั้น การศึกษาการเลือกภาษาตามแวดวงเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าภาษาเวียดนามยังเป็นภาษาที่ได้รับความสำคัญมากที่สุดหรือไม่ และภาษาอังกฤษมีบทบาทมากน้อยเพียงใดในแวดวงที่มีอำนาจเหล่านี้ การศึกษาเลือกภาษาในแวดวงทั้ง 5 แวดวงแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองเห็นภาพรวมการเลือกใช้ภาษาในแต่ละแวดวงได้รอบด้าน

ภูมิทัศน์ภาษา (linguistic landscape) เป็นการศึกษาภาษาที่ปรากฏใช้ในพื้นที่สาธารณะ แลนดรีและบูร์ฮิส (Landry & Bourhis 1997) นิยามว่าภูมิทัศน์ภาษาของพื้นที่หนึ่ง ๆ เกิดจากการรวมกันของภาษาบนป้ายจราจร ป้ายโฆษณา ป้ายชื่อถนน ป้ายชื่อสถานที่ ป้ายร้านค้า และป้ายที่อาคารราชการ การปรากฏร่วมกันของภาษาต่าง ๆ บนป้ายนั้นสามารถให้ข้อมูลในเชิงสังคมเกี่ยวกับพื้นที่นั้น ๆ ให้กับผู้พบเห็นได้ จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นระบบนิเวศน์ภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistic ecology) ของแต่ละพื้นที่ (Spolsky 2009) ป้ายสาธารณะจึงเป็นแหล่งข้อมูลประเภทหนึ่งที่สะท้อนบทบาทและสถานะของภาษาในสังคมได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะในเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย (Ben-Rafael et al. 2006)

การศึกษาการปรากฏร่วมกันของภาษาบนป้ายสาธารณะสามารถศึกษาได้จากหลายแง่มุม ในเชิงปริมาณ เราสามารถศึกษาจำนวนภาษาที่ปรากฏบนป้าย เพื่อแบ่งประเภทป้ายออกเป็นป้ายภาษาหนึ่งภาษา

(monolingual sign) ป้ายสองภาษา (bilingual sign) หรือป้ายหลายภาษา (multilingual sign) โดยอาจพิจารณาจากตัวเขียนเป็นหลัก (เช่น Huebner 2006) ในเชิงคุณภาพ ลำดับการปรากฏของภาษาและขนาดของตัวอักษรก็มีความสำคัญ การปรากฏก่อนบนป้ายและขนาดตัวอักษรที่ใหญ่กว่าเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการที่ภาษานั้น ๆ ได้รับความสำคัญและมีความโดดเด่น เช่น เซนอสและกอร์เตอร์ (Cenoz & Gorter 2006) พบว่าภาษาของคนส่วนใหญ่ในสังคม (majority language) ปรากฏก่อนภาษาอื่น และตัวอักษรภาษาดังกล่าวยังมีขนาดใหญ่กว่าตัวอักษรภาษาอื่น ซึ่งหมายถึงทั้งภาษาของคนส่วนน้อย (minority language) และภาษาต่างประเทศด้วย

นอกจากนี้ การศึกษาด้านภูมิทัศน์ภาษาจำนวนมากยังแบ่งประเภทป้ายสาธารณะตามหน่วยงานที่จัดทำป้าย โดยแบ่งออกเป็นป้ายที่จัดทำโดยรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการ (government sign, official sign) เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกสถานที่ ป้ายชื่อถนน ป้ายต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณอาคารของหน่วยงานรัฐบาล และป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชน (private sign, non-government sign, non-official sign) เช่น ป้ายชื่อร้านค้า ป้ายโฆษณา ป้ายประเภทแรกเป็นป้ายแบบบนลงล่าง (top-down sign) กล่าวคือ เป็นป้ายที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ ภาษาที่ปรากฏบนป้ายจึงต้องเป็นไปตามนโยบายภาษาที่รัฐกำหนด เช่น ภาษาทุกภาษาที่รัฐกำหนดให้เป็นภาษาราชการจะปรากฏบนป้ายประเภทนี้ เพื่อแสดงสถานะที่เท่าเทียมกันของภาษาราชการ ส่วนป้ายประเภทที่สองเป็นป้ายแบบล่างขึ้นบน (bottom-up sign) ผู้จัดทำป้ายมีอิสระในการเลือกใช้ภาษาบนป้าย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามแนวทางที่รัฐกำหนด

การเปรียบเทียบความแตกต่างของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสองประเภทนี้เป็นหลักฐานที่เป็นรูปธรรมของสถานการณ์ภาษาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ การศึกษาด้านภูมิทัศน์ภาษาที่ผ่านมา (เช่น Backhaus 2006, Ben-Rafael et al. 2006, Huebner 2006) พบว่าป้ายของหน่วยงานเอกชนมีความหลากหลายของภาษาที่ปรากฏมากกว่าป้ายของหน่วยงานราชการ ความแตกต่างระหว่างป้ายทั้งสองประเภทสะท้อนถึงความไม่สอดคล้องกันของความต้องการเชิงภาษาและการแสดงอัตลักษณ์ระหว่างรัฐบาลกับเอกชน โดยสิ่งที่เป็นความต้องการของประชาชนจะแสดงออกมาอย่างชัดเจนกว่าในป้ายของหน่วยงานเอกชน ซึ่งสะท้อนสถานการณ์หลายภาษาของพื้นที่นั้น ๆ ได้ตรงตามความเป็นจริงมากกว่าป้ายของหน่วยงานราชการที่ต้องเลือกใช้ภาษาตามที่รัฐบาลกำหนดไว้เท่านั้น

สำหรับการศึกษาด้านการใช้ภาษาจะมุ่งเน้นสำรวจว่าภาษาใดเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ในแต่ละแวดวง โดยพิจารณาการเลือกใช้ภาษาในภาพกว้าง ไม่ได้พิจารณาลักษณะหรือความถูกต้องของภาษาที่ใช้ ส่วนการศึกษาด้านการแปลจะพิจารณาปริมาณและทิศทางของการแปลเอกสารต่าง ๆ ทั้งการแปลจากภาษาเวียดนามไปเป็นภาษาอังกฤษ การแปลจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาเวียดนาม และการแปลระหว่างภาษาเวียดนามกับภาษาอื่น ๆ การแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าภาษาประจำชาติมีความสำคัญมากกว่าในการเผยแพร่ความรู้ในประเทศ เน้นการพัฒนาให้มีความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เป็นภาษาประจำชาติ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยภาษาประจำชาติโดยไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ในทางตรงกันข้าม การแปลจากภาษาประจำชาติเป็นภาษาอังกฤษแสดงถึงการให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ

มากกว่า ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่องค์ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ของชาติสู่ภายนอก หรืออาจแสดงว่าประชาชนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่ดีพอที่จะเข้าถึงข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษได้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีการแปลเป็นภาษาประจำชาติ

การศึกษาด้านภูมิทัศน์ภาษาทำให้เห็นภาพกว้างในเบื้องต้นว่าในพื้นที่สาธารณะของแต่ละแวดวงมีภาษาใดเป็นภาษาหลัก การศึกษาการใช้ภาษาและการแปลในแต่ละแวดวงทำให้เห็นรายละเอียดของการเลือกภาษาในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องชัดเจนขึ้นว่าภาษาใดทำหน้าที่ใด พื้นที่ของภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด

1.3 การเก็บข้อมูล

เพื่อตอบคำถามว่าภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษมีสถานะและบทบาทอย่างไรในสังคมเวียดนามปัจจุบัน และแสดงผลให้เห็นเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการเลือกภาษาในแวดวงกฎหมาย แวดวงสื่อ แวดวงการศึกษา แวดวงวรรณกรรม และแวดวงการเมือง ในด้านภูมิทัศน์ภาษา การใช้ภาษาและการแปล ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้มีทั้งข้อมูลที่ได้จากการไปภาคสนามและจากแหล่งข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต

ก่อนเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้หาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ภาษาของเวียดนาม นอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้วิจัยมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสังคมเวียดนามแล้ว ยังเป็นการสำรวจว่ามีข้อมูลส่วนใดบ้างที่สามารถค้นหาได้ทางอินเตอร์เน็ต และข้อมูล

ส่วนใดที่ต้องเก็บในช่วงที่ออกภาคสนาม นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้ติดต่อล่ามและผู้ที่จะมาให้ความช่วยเหลือเรื่องการเก็บข้อมูลด้วย

ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่กรุงฮานอย เมืองหลวงของประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่ 8-14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 สำหรับข้อมูลส่วนที่ไม่สามารถรวบรวมได้ในช่วงที่ออกภาคสนามหรือสามารถสืบค้นได้ทางอินเตอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนดังกล่าวหลังจากที่ออกภาคสนามแล้ว

ในรายงานผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเริ่มจากการอธิบายสถานการณ์ภาษาของเวียดนามตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จากนั้นจึงแสดงผลการศึกษาในครั้งนี้ตามแต่ละแวดวง ก่อนที่จะสรุปภาพรวมการเลือกภาษาของเวียดนามในตอนท้าย

2
บริบทความเป็นมาที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ภาษาของเวียดนาม

พัฒนาการของสถานการณ์ภาษาที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงเวลาใหญ่ ๆ ได้แก่ ช่วงภายใต้อาณานิคมของจีน ช่วงภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศส ช่วงหลังประกาศอิสรภาพและการเข้ามาของอเมริกา และช่วงภายหลังการรวมประเทศ โดยมีภาษาซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะกล่าวถึงในหัวข้อนี้ 4 ภาษาด้วยกัน ได้แก่ ภาษาจีนที่เขียนด้วยอักษรจีน ซึ่งในภาษาเวียดนามเรียกว่า “จื๋อญอ” (chữ nho 字儒 [‘อักษร’+‘ขงจื๊อ’]) หรืออักษรฮั่น (chữ hán 字漢 [‘อักษร’ + ‘จีน/ฮั่น’]) ภาษาเวียดนาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือแบบดั้งเดิมที่เขียนด้วยอักษรเวียดนามที่ประยุกต์มาจากอักษรจีน เรียกว่า “จื๋อโนม” หรืออักษรโนม (chữ nôm 字喃 [‘อักษร’+‘ถิ่นใต้’]) และแบบปัจจุบันที่เขียนด้วยอักษรโรมันที่เรียกว่า “จื๋อโกว๊กหงือ” หรืออักษรโกว๊กหงือ (chữ quốc ngữ [‘อักษร’+‘ชาติ’+‘ภาษา’]) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้อย่างแพร่หลายทั่วไปในฐานะภาษาราชการและภาษาประจำชาติ ส่วนอีกสองภาษา คือภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ

2.1 ความเป็นมาของภาษาเวียดนามและบทบาทของภาษาจีน

ชนชาติเวียดนามมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่าสองพันปีก่อนคริสต์ศักราช ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงให้เห็นว่าชนชาติเวียดนามก่อตัวขึ้นในดินแดนที่เป็นพื้นที่ทางตอนเหนือของเวียดนามและชายแดนที่ติดกับลาวในปัจจุบัน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ยุคหินเก่า ผ่านยุคหินใหม่ (วัฒนธรรมฮว่าบิ่งหรือหัวบินห์) ยุคโลหะ ต่อมาจนถึงยุคสัมฤทธิ์ (วัฒนธรรมดงเซินหรือดองซอน) (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548, Beresford 1998 อ้างใน สุด จอนเจิดสิน 2541) และยังมีตำนานชี้แสดงให้เห็นการรวมตัวทางการเมืองในบริเวณที่ราบหุบเขาภายใต้การปกครองของกษัตริย์ฮุ่ง ซึ่งต่อเนื่องกับยุคประวัติศาสตร์ของเวียดนามที่เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉุก ช่วงปี 257 – 207 ก่อนคริสต์ศักราช โดยปฐมกษัตริย์ของเวียดนาม ฉุกอันเซือง สถาปนาอาณาจักรโอวหลักขึ้นก่อนที่กองทัพจีนราชวงศ์ฮั่นจะยกมาตีแตกเมื่อปี 111 ก่อนคริสต์ศักราช ทำให้เวียดนามตกเป็นมณฑลหนึ่งของจีนนับตั้งแต่นั้น (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548, Edmonson 2006)

เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีนนับเป็นเวลากว่าหนึ่งพันปี (ปี 111 ก่อนคริสตกาล-ค.ศ. 939) วัฒนธรรมจีนแทรกซึมส่งอิทธิพลต่อสังคมเวียดนามในทุก ๆ มิติ ตั้งแต่การเมืองการปกครอง การศึกษา ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ในกระบวนการรับวัฒนธรรมนี้ “ภาษา” มีบทบาทสำคัญในฐานะสื่อในการส่งผ่านองค์ความรู้และความคิด ดังที่เจิ่นเหงีย (1986/2535) ระบุว่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า ตัวอักษรจีนใช้เป็นสื่อกลางในการศึกษาและการบันทึกของคนเวียดนามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 1 และตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7-9 เป็นต้นมา ตัวอักษรจีนและภาษาจีนก็ได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางทั่วเวียดนาม ดังปรากฏงานเขียนทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นภาษาจีนโดยนักเขียนชาวเวียดนาม แม้จนกระทั่งถึง

คริสต์ศตวรรษที่ 10 ซึ่งเวียดนามพ้นจากการปกครองของจีนแล้ว ตัวอักษรจีนและภาษาจีนก็ยังคงเป็นสื่อที่ใช้ในการศึกษา การบันทึก และการพัฒนาวัฒนธรรมของเวียดนามมาอย่างต่อเนื่อง ในปีค.ศ. 1919 แม้จะมีการยกเลิกการสอบโดยใช้ภาษาจีนไปแล้ว แต่การศึกษาและการบันทึกต่าง ๆ ก็ยังใช้ภาษาจีนอยู่ส่วนหนึ่ง จนกระทั่งในปีค.ศ. 1945 หลังจากการปฏิวัติเดือนสิงหาคม (ขบวนการเวียดมินห์นำโดยโฮจิมินห์ ได้ประกาศอิสรภาพของเวียดนามตอนเหนือจากฝรั่งเศส) เป็นจุดสิ้นสุดการใช้ตัวหนังสือจีนในภาษาเวียดนาม จึงนับได้ว่าตัวอักษรจีนดำรงอยู่ในประวัติศาสตร์เวียดนามยาวนานถึงสองพันปี ทั้งช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การปกครองของจีนและหลังจากเป็นเอกราชแล้ว

ภาษาจีนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในฐานะสื่อในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและความคิดของจีนสู่เวียดนาม ส่วนหนึ่งที่ส่งอิทธิพลต่อเวียดนามในทุก ๆ ด้านผ่านภาษาเป็นสื่อกลางก็คือลัทธิขงจื๊อ วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ (2557) อธิบายว่าลัทธิขงจื๊อในเวียดนามเป็นทั้งปรัชญาการศึกษา การเมืองการปกครอง และยังทำหน้าที่เหมือนศาสนาในการควบคุมความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยเน้นให้คนปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและเน้นการทำหน้าที่รับใช้สังคม พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล (2548) อธิบายว่าในสมัยราชวงศ์ลี้ ในปีค.ศ. 1076 มีการจัดตั้ง “โกว๊กตื่อซ้าม” หรือวิทยาลัยแห่งชาติซึ่งเป็นระบบการศึกษาตามแนวลัทธิขงจื๊อ เพื่อให้การศึกษาแก่ลูกหลานราชวงศ์และขุนนาง ต่อมาภายหลังในสมัยราชวงศ์เจิ่นได้เปิดโอกาสให้แก่ลูกหลานประชาชนทั่วไป จนในปีค.ศ. 1086 สมัยจักรพรรดิลี้เยินตง โปรดฯ ให้เปิดการสอบแข่งขันเพื่อคัดคนเข้าเป็นขุนนาง ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาของชนชั้นขุนนางเวียดนามในเวลาต่อมา ผู้ที่มีความสามารถทางด้านอักษรศาสตร์และวรรณกรรมจะได้รับการแต่งตั้งให้เข้าเป็นขุนนาง ใน “เวี่ยนห่ามเลิม” หรือราชบัณฑิตยสภา ซึ่งผู้มี

ความสามารถเหล่านี้จะได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งการบริหารและการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าความรู้ทางภาษาและวรรณกรรมจีนมีความสำคัญต่อการเลื่อนสถานะทางสังคม

ลัทธิขงจื๊อและภาษาจีนไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาซึ่งเชื่อมโยงกับระบบการเมืองการปกครองดังที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อแวดวงอื่น ๆ ทั้งกฎหมาย ศาสนา รวมถึงสังคมและวัฒนธรรมด้วย ความเจริญเติบโตของการศึกษาลัทธิขงจื๊อและภาษาจีนทำให้เกิดการออกกฎหมายและประกาศกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น กฎหมายห้ามการซื้อขายทาสผู้ชายอายุ 18 ปีขึ้นไป การจัดทำระบบภาษีอากร ในด้านศาสนา วัฒนธรรมจีนส่งผลทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม ศิลปะและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เช่น การสร้างวัด เจดีย์ พระพุทธรูป ภาพแกะสลักปูนปั้น ล้วนได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548) นอกจากนี้ ยังปรากฏหลักฐานการบันทึกพระสูตรและคำสอนด้วยอักษรจีนด้วย ในสมัยราชวงศ์ลี้ยุคหลัง (ค.ศ. 1010-1225) ต่อราชวงศ์เจิ่นยุคแรก (ค.ศ. 1225-1400) หรือยุคลี้-เจิ่น รวมระยะเวลา 390 ปีนั้น ถือเป็นยุคทองของเวียดนามในทุกด้าน ทั้งความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ และยังถือเป็นยุคทองของวรรณคดีด้วย ความเจริญทางด้านวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นจากการเขียนตำรามากมายหลายด้าน ทั้งกฎหมาย ตำราพิชัยยุทธ ตำราด้านวิชาการต่าง ๆ รวมถึงวรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งเกือบทั้งหมดเขียนด้วยอักษรจีน ส่วนหนึ่งเขียนด้วยอักษรโนม (เจิ่นเหงีย 1986/2535, พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548)

2.2 อิทธิพลของอักษรจีนในการสร้างอักษรเวียดนาม

ภาษาและวัฒนธรรมจีนนอกจากจะมีอิทธิพลต่อเวียดนามในมิติต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ภาษาจีนยังเป็นขุมวัตถุดิบในการสร้าง “จื๋อโนม” หรืออักษรโนม ซึ่งเป็นอักษรภาษาเวียดนามที่มีพื้นฐานจากอักษรจีนด้วย เดิมทีภาษาเวียดนามโบราณยังไม่มีตัวอักษรใช้ ทำให้ชาวเวียดนามจำเป็นต้องเรียนรู้ตัวอักษรจีนและภาษาจีนในฐานะสื่อกลางในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่รับมาจากจีน การยืมตัวอักษรจีนนั้นเวียดนามมิได้อ่านตามเสียงภาษาจีน แต่กลับอ่านตามเสียงภาษาเวียดนาม และในท้ายที่สุด แม้เวียดนามจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของชาติและกำจัดอิทธิพลของวัฒนธรรมจีน แต่ก็ยังอาศัยพื้นฐานของตัวอักษรจีนในการประดิษฐ์ตัวอักษรภาษาเวียดนามอยู่ดี (เจิ่นเหงีย 1986/2535, พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548, สุด จอนเจิดสิน 2541, Edmonson 2006)

เจิ่นเหงีย (1986/2535) อธิบายว่าการพัฒนาอักษรโนมหรืออักษรเวียดนามแบ่งออกเป็น 2 กระบวนการ ขั้นแรกเรียกว่า การซึมซับอักษรจีน (assimilation of Chinese characters) โดยการใช้ตัวอักษรจีนมาดัดแปลงคิดเป็นคำในภาษาเวียดนาม ซึ่งใช้ต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลา 10 ศตวรรษภายใต้การปกครองของจีน ส่วนขั้นที่สองเรียกว่า การสร้างระบบตัวอักษรโนม (creation of the Nom script) เริ่มขึ้นเมื่อเวียดนามเป็นเอกราชจากจีนในสมัยราชวงศ์เจิ่น (ค.ศ. 1225-1400) ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 13 เนื่องจากเวียดนามมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องสร้างตัวอักษรเพื่อบันทึกภาษาของตัวเอง เพื่อตอบสนองการใช้ในหลาย ๆ ด้านที่กำลังพัฒนาขึ้น และเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติโดยการพยายามลดและขจัดอิทธิพลของอารยธรรมจีน (เจิ่นเหงีย 1986/2535, สุด จอนเจิดสิน 2541, Vasavakul 2003)

ในด้านรายละเอียดของการสร้างอักษรเวียดนามโดยอาศัยภาษาจีนนั้น เอ็ดมันสัน (Edmonson 2006) อธิบายว่าเวียดนามยืมทั้งคลังศัพท์ทางวัฒนธรรม (cultural lexicon) ไปจนถึงโครงสร้าง ไวยากรณ์ และรูปเขียนด้วย ตัวอย่างเช่น กลวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการสร้างอักษรเวียดนามจากอักษรจีนคือการประสมส่วนของตัวอักษรจีนที่บอกความหมาย (radical part) กับส่วนที่บอกเสียง (phonetic part) เช่น อักษรเวียดนาม 𠳏 /ba/ ‘สาม’ เกิดจากจากการประสมอักษรจีน 2 ตัว คือ 三 ‘สาม’ ซึ่งเป็นส่วนที่บอกความหมาย กับ 巴 /pa/ ซึ่งเป็นส่วนที่บอกเสียง หว่าง (Hoàng 1991 อ้างใน Edmonson 2006) พบว่าคำศัพท์เวียดนามในปัจจุบันบางแวดวงอาจพบอิทธิพลจากภาษาจีนมากถึงร้อยละ 80 สรุปได้ว่า นับตั้งแต่สร้างอักษรโนมในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา เวียดนามพูดและเขียนด้วยภาษาหลักสองภาษา คือ ภาษาจีน (อักษรจีน) และภาษาเวียดนาม (อักษรโนม) จนกระทั่งถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 จึงเริ่มใช้ระบบการเขียนด้วยอักษรโรมันด้วยความช่วยเหลือของฝรั่งเศสในช่วงที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส

2.3 บทบาทของภาษาฝรั่งเศสในเวียดนามภายใต้อาณานิคม

ฝรั่งเศสเริ่มเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 พร้อม ๆ กับมหาอำนาจตะวันตกชาติอื่น ๆ ในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นโปรตุเกส สเปน อังกฤษ และดัตช์ แต่สำหรับเวียดนามเอง ในระยะแรก ฝรั่งเศสเข้ามาติดต่อเพื่อค้าขายและเผยแผ่ศาสนาเป็นสำคัญ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ก็ยังถือว่าฝรั่งเศสไม่ได้ให้ความสนใจภูมิภาคนี้รวมถึงเวียดนามมากนัก เพราะทำสงครามในยุโรปอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการค้าในอินเดียมากกว่า จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงหันมาสนใจเวียดนามและภูมิภาค

นี้อย่างจริงจัง (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557) เหตุการณ์ต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ที่ดำเนินมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16-19 ไม่ว่าจะเป็นการใช้เวียดนามเป็นเส้นทางเข้าสู่จีน การอ้างภารกิจเผยแผ่อารยธรรมของคนผิวขาว (Mission Civilisatrice) การแสวงหาอาณานิคม และการสังหารบาทหลวงและชาวคริสต์ในเวียดนาม ทำให้ฝรั่งเศสใช้เป็นข้ออ้างในการเข้ายึดครองเวียดนาม จนกระทั่ง 25 สิงหาคม ค.ศ. 1883 เวียดนามและฝรั่งเศสลงนามในสนธิสัญญาอารักขา (protectorate) ทำให้อิสรภาพของเวียดนามสิ้นสุดลง ฝรั่งเศสแบ่งเวียดนามเป็น 3 ส่วน คือ ตังเกี๋ย (Tonkin) ทางภาคเหนือ อันนัม (Annam) ทางภาคกลาง และโคชินจีน (Cochinchina) ทางภาคใต้ ฝรั่งเศสปกครองโคชินจีนโดยตรง ส่วนตังเกี๋ยและอันนัมมีฐานะเป็นรัฐอารักขาที่แยกจากกัน สำหรับอันนัม ฝรั่งเศสยังคงให้จักรพรรดิเวียดนามปกครองแต่อยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสอีกชั้นหนึ่ง ขณะที่ตังเกี๋ยแม้ตามหลักการจะปกครองแบบอารักขา แต่ในทางปฏิบัติแล้วฝรั่งเศสควบคุมโดยตรง ดินแดนเวียดนามทั้งสามส่วนนี้เมื่อรวมกับกัมพูชาและลาว เรียกว่า อินโดจีนของฝรั่งเศส (French Indochina) ซึ่งจัดตั้งเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 1887 นโยบายการบริหารทั้งหมดมาจากรัฐบาลฝรั่งเศส เพื่อให้การบริหารอาณานิคมในอินโดจีนเป็นแบบแผนเดียวกับฝรั่งเศส (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557)

เมื่อฝรั่งเศสมีอำนาจปกครองในอินโดจีนของฝรั่งเศสทั้งหมด ภาษาฝรั่งเศสจึงเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในทุกแวดวง ทั้งกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม สื่อ วรรณกรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา โดยผ่านหลักการและกฎหมายที่ควบคุมระบบต่าง ๆ ในอินโดจีน ซึ่งกำหนดมาจากรัฐบาลกลางของฝรั่งเศส โดยตั้งแต่ปีค.ศ. 1881 เป็นต้นมา ชาวฝรั่งเศสและชาวเวียดนามอยู่ในระบบกฎหมายและยุติธรรมแบบฝรั่งเศส ซึ่งมีสองระบบ คือระบบกฎหมายสำหรับชาวฝรั่งเศส และระบบกฎหมายสำหรับชาว

พื้นเมือง นอกจากนี้ ฝรั่งเศสยังพยายามนำกฎหมายฝรั่งเศสมาใช้แทนกฎหมายอาญาพื้นเมือง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนักกฎหมายฝรั่งเศสไม่เข้าใจตัวบทกฎหมายภาษาเวียดนาม (Girgualt 1929 อ้างใน สุด จอนเจิดสิน 2550)

ในด้านการเมืองการปกครอง การประชุมสมาชิกสภาอาณานิคมโคชินจีน ซึ่งประกอบด้วยชาวฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีชาวเวียดนามร่วมอยู่ด้วย แต่การประชุมใช้เฉพาะภาษาฝรั่งเศสโดยมีแผนกแปลเป็นภาษาเวียดนาม และในภายหลังอนุญาตเฉพาะชาวเวียดนามที่พูดภาษาฝรั่งเศสได้เท่านั้นที่มีสิทธิได้รับเลือกเป็นสมาชิกและเข้าร่วมประชุม

ในด้านเศรษฐกิจ การเข้ามาของฝรั่งเศสเป็นการดึงเวียดนามเข้าสู่ระบบการค้าโลกโดยเน้นการผลิตเพื่อส่งออก การขยายการลงทุนทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมก็เพื่อรองรับความต้องการของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเป็นหลัก ชาวเวียดนามซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศและมีอาชีพเกษตรกรรมต่างได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายระบบการถือครองที่ดินและการจัดเก็บภาษีของฝรั่งเศสตามกฎหมายฝรั่งเศสซึ่งเขียนด้วยภาษาฝรั่งเศส (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557)

ในด้านการศึกษา ก่อนการเข้ามาของฝรั่งเศส การศึกษาของเวียดนามได้รับอิทธิพลจากจีน คนที่จะรับราชการต้องผ่านการสอบความรู้ขงจื๊อ ในแต่ละหมู่บ้านจะมีโรงเรียนสอนวรรณคดีและหลักขงจื๊อทั่วไป เด็ก ๆ จะต้องเรียนรู้การอ่านเขียนและท่องจำตำราขงจื๊อซึ่งใช้ภาษาจีนเป็นสื่อกลางสำคัญ แต่เมื่อฝรั่งเศสเข้ามา จึงค่อย ๆ จัดการศึกษาแบบตะวันตก เพื่อจัดหาคนพื้นเมืองเข้ารับราชการในอาณานิคม โดยเริ่มจากในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ฝรั่งเศสเริ่มตั้งโรงเรียนสำหรับชาวพื้นเมือง ในปีค.ศ. 1898 จัดให้มีการสอบวัดความรู้ภาษาฝรั่งเศสและโกว๊กหงือ จากนั้นค่อย ๆ ยกเลิกระบบการศึกษาตามจารีตแบบขงจื๊อ ยกเลิกการสอนภาษาจีนและการ

เขียนอักษรจีน และเปิดสอนวิชาใหม่ ๆ ตามแบบฝรั่งเศส โดยใช้ภาษาฝรั่งเศสและโกว๊กหงือ และยกเลิกการเรียนการสอนภาษาจีนและการสอบรับราชการแบบเดิมโดยเด็ดขาดในปีค.ศ. 1918 จากนั้นสถาบันการศึกษาแบบดั้งเดิมจึงถูกแทนที่ด้วยการตั้งโรงเรียนกฎหมายและการปกครองฝรั่งเศสเพื่อฝึกข้าราชการเวียดนามให้มีความรู้การเมืองการปกครองแบบตะวันตก โรงเรียนที่ตั้งใหม่นี้ทำให้ชาวเวียดนามที่มีความรู้แบบดั้งเดิมไม่สามารถเข้าเรียนได้ ผู้ที่จะเข้าเรียนได้ต้องรู้ภาษาฝรั่งเศสเป็นอย่างดีเท่านั้น ในปีค.ศ. 1917 ฝรั่งเศสออกประกาศฉบับใหม่เพื่อจัดการศึกษาสามัญในอินโดจีนทั้งหมด ในเวียดนามระบบการศึกษาตั้งแต่เตรียมประถมจนจบประถมปลายสอนเป็นภาษาฝรั่งเศสและโกว๊กหงือ ซึ่งชาวเวียดนามเองมีโอกาสได้เรียนน้อยเนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงมาก อีกทั้งบางแห่งสงวนไว้สำหรับเด็กชาวฝรั่งเศสไม่กี่พันคน และบุตรหลานข้าราชการและผู้มีฐานะดี เนื้อหาหลักสูตรที่เป็นวิชาความรู้ใหม่ ทุกระดับการศึกษาใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก ทำให้คนเวียดนามที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าต้องเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสให้ได้ดีด้วย

นอกจากอิทธิพลของภาษาฝรั่งเศสแล้ว ในส่วนของเนื้อหาหลักสูตรในโรงเรียนยังเน้นปลูกฝังให้ชาวเวียดนามเห็นถึงความยิ่งใหญ่ของประวัติศาสตร์และอารยธรรมฝรั่งเศสมากกว่าเรียนรู้เรื่องราวของชาวเวียดนาม เช่น นักเรียนประถมปลายต้องเรียนประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส การขยายตัวของอาณานิคมฝรั่งเศส นักเรียนมัธยมต้องเรียนรู้ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส ไปจนถึงนักศึกษาต้องท่องจำว่า “บรรพบุรุษของพวกเราเป็นชาวกอล (Guals)” และต้องเรียนหลักสูตรหน้าที่พลเมืองและพันธะของคนพื้นเมืองที่มีต่อฝรั่งเศสที่เน้นความกตัญญู อ่อนน้อม และภักดีต่อฝรั่งเศสด้วย (บัตตินเจอร์ 2522, เหงียนคักเวียน 2552, Osborne 1997 ทั้งหมดอ้างใน วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557)

นอกจากการศึกษาและภาษาแล้ว ยังมีความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในสังคมเวียดนาม คือการที่กลุ่มคนที่มีฐานะส่วนหนึ่งเลียนแบบวิถีชีวิตแบบฝรั่งเศส เช่น การดื่มแชมเปญและกินเนยแข็ง การแต่งกาย การใช้เฟอร์นิเจอร์ และงานเลี้ยงอาหารค่ำ คนกลุ่มนี้พยายามส่งเสริมลูกหลานให้มีวิถีชีวิตแบบฝรั่งเศสและส่งให้เข้าเรียนในโรงเรียนสมัยใหม่แบบฝรั่งเศสในเวียดนามหรือส่งไปศึกษาต่อยังประเทศฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ผลของการจัดการศึกษาแบบตะวันตกของฝรั่งเศสได้สร้างปัญญาชนกลุ่มใหม่ที่มีความคิดอ่านเปลี่ยนไปจากเดิมนั้น ท้ายที่สุดได้นำมาสู่ขบวนการต่อต้านอาณานิคมและเรียกร้องเอกราชของเวียดนามในเวลาต่อมา (วรพร ภู่พงศ์พันธ์ 2557) จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาษาฝรั่งเศสในฐานะสื่อกลางการสื่อสารได้เข้ามามีอิทธิพลต่อเวียดนามในทุกมิติ อย่างไรก็ดี ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า คุณูปการที่สำคัญประการหนึ่งของฝรั่งเศสต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมของเวียดนามคือการให้การสนับสนุนการสร้างอักษรโกว๊กหงือหรือระบบการเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมันให้มีสถานะเป็นภาษาราชการและภาษาประจำชาติซึ่งเริ่มขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17

2.4 การสร้าง “โกว๊กหงือ” (Quốc Ngữ)

ระบบเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมันซึ่งชาวเวียดนามเรียกว่า “โกว๊กหงือ” ที่แปลว่า ‘ภาษาประจำชาติ’ (quốc ‘ชาติ’ + ngữ ‘ภาษา’) นั้นมีแนวคิดเริ่มต้นมาตั้งแต่ราวปีค.ศ. 1520 เมื่อคณะมิชชันนารีชาวโปรตุเกสและอิตาลีคณะเยซูอิทเริ่มเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเวียดนาม โดยเริ่มใช้อักษรโรมันในการถ่ายถอดเสียงภาษาเวียดนามสำหรับการเรียนภาษา ความคิด

ริเริ่มนี้ได้นำมาสู่การพัฒนาอักษรโกว๊กหงือในเวลาต่อมา โดยฟรานซิสโก เดอ ปินา (Francisco de Pina) บาทหลวงชาวโปรตุเกส และสานต่อจนสำเร็จเป็นรูปร่างโดยอเล็กซองดร์ เดอ รอดส์ (Alexendre de Rhodes) บาทหลวงคณะอาวินญอง ระหว่างปีค.ศ. 1624-2644 กลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 (Edmonson 2006, Jacques 2002) ภายหลังจากเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเวียดนามได้เพียง 6 เดือน อเล็กซองดร์ เดอ รอดส์ก็สามารถเรียนรู้ภาษาเวียดนามและเทศน์เป็นภาษาเวียดนามได้ และยังเขียนคำสอนศาสนาฉบับแรกเป็นภาษาเวียดนาม พร้อมทั้งจัดพิมพ์ปทานุกรมเวียดนาม-ละติน-โปรตุเกส อีกด้วย (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557) ในส่วนของการพัฒนาระบบเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมันนั้น อเล็กซองดร์ เดอ รอดส์อ้างอิงจากอักขรวิธีแม่แบบภาษาโปรตุเกสและอิตาลีซึ่งไม่ใช่รูปแบบราชสำนัก แต่เป็นรูปแบบที่ใช้กับกลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์ที่เป็นประชาชนทั่วไป ระบบนี้เขียนด้วยอักษรโรมันโดยมีเครื่องหมายเสริมสัทอักษร (diacritic) กำกับสระและวรรณยุกต์ หลี (Lý 1999: 234-5 อ้างใน Edmonson 2006) สรุประยะเวลาที่ใช้พัฒนาอักษรโกว๊กหงือไว้ 4 ระยะ คือระยะเริ่มต้น (ค.ศ. 1620-1631) ระยะปรับปรุง (ค.ศ. 1631-1648) ระยะเผยแพร่ (ค.ศ. 1651-1659) และระยะสุดท้าย (ค.ศ. 1722-1738) ซึ่งระบบนี้เป็นที่ยอมรับและใช้อย่างแพร่หลาย

ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 นี้เอง เวียดนามใช้ภาษาหลัก 3 ภาษา คือภาษาเวียดนาม ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส ด้วยระบบเขียน 4 ระบบ คืออักษรโนมและอักษรโกว๊กหงือซึ่งใช้เขียนภาษาเวียดนาม อักษรจีนสำหรับภาษาจีน และอักษรโรมันสำหรับภาษาฝรั่งเศส (Vasavakul 2003) เมื่อเวลาผ่านไป อักษรจีนและอักษรโนมค่อย ๆ ลดบทบาทลง จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถือเป็นจุดหักเหที่สำคัญของพัฒนาการด้านภาษาของเวียดนาม เพราะเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเลิกใช้ระบบการเขียนด้วยอักษรจีน

และอักษรโนม และเริ่มใช้อักษรโกว๊กหงือเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร โดยฝรั่งเศสได้ประกาศบังคับใช้อักษรโกว๊กหงือในปีค.ศ. 1910

การพัฒนาอักษรโกว๊กหงือของเวียดนามนั้นสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับนโยบายภาษาของฝรั่งเศสซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมในขณะนั้น ทวีพร วาสวกุล (Vasavakul 2003) อธิบายว่าฝรั่งเศสสนับสนุนการพัฒนาระบบเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมันด้วยเหตุผลเบื้องหลังสองประการ ประการแรก ฝรั่งเศสต้องการฝึกฝนองค์ความรู้ด้านการเมืองการปกครองให้กับชาวเวียดนามเพื่อให้ช่วยงานบริหารราชการในระดับท้องถิ่น ประการที่สอง ฝรั่งเศสต้องการใช้อักษรโกว๊กหงือเพื่อลดบทบาทและอิทธิพลของจีนผ่านการลดทอนบทบาทของอักษรจีนและภาษาจีนต่อภาษาเวียดนาม

อักษรโกว๊กหงือกลายเป็นสื่อกลางในการติดต่อสารหลักของเวียดนามหลังจากประกาศอิสรภาพในปีค.ศ. 1945 ทวีพร วาสวกุล (Vasavakul 2003) กล่าวถึงการดำเนินการที่สำคัญของโกว๊กหงือ 3 ระลอกหลังช่วงเวลาประกาศอิสรภาพ นั่นคือ การรณรงค์ต่อต้านความไม่รู้หนังสือ (anti-illiteracy campaign) การปรับปรุงและพัฒนาระบบเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมันและการขยายขอบเขตระบบเขียนนั้นไปใช้ในมิติต่าง ๆ ทางสังคม ขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวมานี้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและเป็นระบบโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา วรรณกรรม และภาษาศาสตร์

การรณรงค์ต่อต้านความไม่รู้หนังสือเริ่มโดยรัฐบาลโฮจิมินห์ภายหลังจากที่ประกาศอิสรภาพในเวียดนามเหนือในปีค.ศ. 1945 ความไม่รู้หนังสือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของเวียดนามในขณะนั้นพอ ๆ กับปัญหาความยากแค้นและการรุกรานจากต่างชาติ การรณรงค์ต่อต้านความไม่รู้หนังสือกระทำเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการออกแบบการสอน

ประชาชนเวียดนามโดยใช้ระบบอักษรโรมัน ซึ่งรัฐบาลประกาศความสำเร็จของการรู้หนังสือเต็มรูปแบบ (full literacy) ในปีค.ศ. 1958

การดำเนินการในขั้นต่อมาคือการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างภายในของอักษรโกว๊กหงือ โดยในปีค.ศ. 1968 มีการก่อตั้งสถาบันภาษาศาสตร์ (Institute of Linguistics) ซึ่งเน้นการทำวิจัยเพื่อธำรงความบริสุทธิ์ของภาษาเวียดนาม นโยบายหลักเน้นไปที่กระบวนการทำให้เป็นมาตรฐาน (standardization) ด้านการออกเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ ในช่วงเวลานี้ คำศัพท์ที่บัญญัติโดยสถาบันถูกเพิ่มเข้าไปในคลังศัพท์ จากเดิมซึ่งมีใช้อยู่ที่ 40,000 คำในปีค.ศ. 1945 กลายเป็น 90,000 คำภายในระยะเวลาช่วงปีค.ศ. 1970-1980 ศัพท์ที่เพิ่มขึ้นครอบคลุมใน 3 แวดวงใหญ่ คือ แวดวงการเมือง เช่น *dân chủ* ‘ประชาธิปไตย’ *cộng hòa* ‘สาธารณรัฐ’ *độc lập* ‘อิสรภาพ’ *sự tự do* ‘เสรีภาพ’ *bình đẳng* ‘ความเสมอภาค’ *đoàn kết* ‘เอกภาพ’ *đồng bào* ‘เพื่อนร่วมชาติ (compatriot)’ *đồng chí* ‘สหาย (comrade)’ อีก 2 แวดวงคือ ศัพท์ทางการทหารและศัพท์ที่เกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการชำระศัพท์เดิมโดยการเปลี่ยนคำจำกัดความเดิมและนิยามความหมายใหม่เพิ่มเติม ส่วนในด้านโครงสร้างทางไวยากรณ์ก็พัฒนารูปแบบที่หลากหลายขึ้น หลังปีค.ศ. 1945 วัจนลีลาที่ซับซ้อนแบบขงจื๊อและคาทอลิกก็ค่อย ๆ จางหายไป แทนที่ด้วยวัจนลีลาแบบโต้แย้ง (argumentative) ตามมาด้วยอีกการเคลื่อนไหวที่สำคัญคือการขยายขอบเขตหน้าที่ทางสังคมของโกว๊กหงือ จนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย (Vasavakul 2003)

อย่างไรก็ตาม แม้จะประสบความสำเร็จในการสร้างมาตรฐานของภาษาเวียดนามแล้ว แต่เวียดนามก็ยังมีปัญหาเรื่องความแตกต่างของวิธภาษาถิ่นต่าง ๆ อยู่มาก ปัญหานี้ผ่อนคลายลงได้จากการอพยพย้ายถิ่นฐาน

ภายในประเทศช่วงค.ศ. 1945-1975 ซึ่งช่วยลดทอนความแตกต่างในเชิงภาษาของเวียดนามซึ่งมีการแปรของวิธภาษาถิ่นต่าง ๆ สูง ทวีพร วาสวกุล (Vasavakul 2003) อธิบายถึงการอพยพนี้เป็น 3 ระลอก ระลอกแรกเกิดขึ้นในช่วงสงครามฝรั่งเศสที่ทหารเคลื่อนย้ายจากทางใต้ขึ้นเหนือ และชาวเมืองย้ายไปสู่ชนบทเพื่อร่วมกับกองทัพต่อต้าน ระลอกที่สองเกิดขึ้นในช่วงปีค.ศ. 1954-1956 เมื่อการประชุมที่เจนีวาได้ข้อสรุปการแบ่งเวียดนามออกเป็น 2 ส่วน ทำให้ทหารและนักศึกษาเคลื่อนย้ายจากทางใต้ขึ้นเหนือ ส่วนทหารข้าราชการ และพวกที่นับถือคาทอลิกย้ายจากทางเหนือลงใต้ ระลอกสุดท้ายเกิดขึ้นระหว่างสงครามกับสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 เมื่อทหารจากทางเหนือล่องลงใต้ตามการเดินทางของโฮจิมินห์ และระหว่างช่วงค.ศ. 1965-1975 ที่ชาวเมืองอพยพไปยังชนบท การอพยพภายในประเทศทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ทำให้วิธภาษาทางตอนเหนือเป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชนในเวียดนามใต้ นำมาสู่สิ่งที่นักภาษาศาสตร์ชาวเวียดนามเรียกว่าการผสมสำเนียง (pha tiếng (mixture of dialects)) แม้ภายหลังการรวมประเทศในปีค.ศ. 1975 ปัญหาการแปรของวิธภาษาจะยังคงแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาเชิงอัตลักษณ์ที่รุนแรงแต่อย่างใด ทุกภูมิภาคยังคงให้ความสำคัญกับโกวักหงือในฐานะภาษาประจำชาติ จึงกล่าวได้ว่าโกวักหงือเป็นสัญลักษณ์แห่งเอกภาพและอิสรภาพของชาวเวียดนามอย่างแท้จริง (Vasavakul 2003) และใช้เป็นสื่อกลางหลักในการสื่อสารอย่างสมบูรณ์หลังประกาศอิสรภาพจากฝรั่งเศสในปีค.ศ. 1945 พร้อม ๆ กับการลดลงของบทบาทของภาษาฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคมเดิม และการเข้ามาของภาษาอังกฤษจากกองทัพสหรัฐอเมริกาซึ่งค่อย ๆ เพิ่มความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ ในฐานะภาษาโลกในยุคโลกาภิวัตน์

2.5 การเข้ามาและบทบาทของภาษาอังกฤษในเวียดนาม

ภาษาอังกฤษเริ่มเข้ามามีบทบาทในเวียดนามที่เห็นได้ชัดเจนจากการเข้ามาของสหรัฐอเมริกา (Wright 2002 อ้างใน Kirkpatrick 2010) โดยเริ่มจากการลงนามในข้อตกลงเจนีวา (The Geneva Conference) ในปีค.ศ. 1954 เพื่อให้มีการรวมเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ผ่านวิธีการทางการเมือง แต่หนทางการรวมเวียดนามนี้ไม่ได้ราบรื่นและประสบอุปสรรคใหญ่จากบรรยากาศสงครามเย็นที่แผ่ขยายเข้ามายังเวียดนาม ทำให้สหรัฐอเมริกานำพันธมิตรเข้าขัดขวางการรวมชาติ โดยไม่ยอมให้มีการรวมเวียดนามตามข้อตกลงเจนีวา และสนับสนุนรัฐบาลทหารให้เข้ามาปกครองเวียดนามใต้ ทำให้สงครามเวียดนามปะทุขึ้นอีกครั้งและรุนแรงกว่าการรบระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศสมาก เพราะสงครามครั้งนี้ขยายตัวเป็นสงครามในภูมิภาค โดยเป็นทั้งสงครามรวมชาติพร้อม ๆ กับสงครามตัวแทน (proxy war) ในยุคสงครามเย็นระหว่างค่ายประชาธิปไตยที่นำโดยสหรัฐอเมริกาซึ่งให้การสนับสนุนเวียดนามใต้ กับค่ายสังคมนิยมที่นำโดยสหภาพโซเวียตและจีนซึ่งให้การสนับสนุนเวียดนามเหนือ ในท้ายที่สุด สงครามก็ยุติลงด้วยชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เมื่อสหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และลงนามกับฝ่ายต่าง ๆ ในสงคราม ในสนธิสัญญาปารีสในปีค.ศ. 1973 เปิดโอกาสให้เวียดนามเหนือนำกองทัพบุกยึดเวียดนามใต้และรวมประเทศได้สำเร็จในปีค.ศ. 1975 (Duiker 1981 อ้างใน สุด จอนเจิดสิน 2541)

ระยะเวลายาวนาน 20 กว่าปีของสงครามเวียดนามที่สหรัฐเมริกาเข้ามาตั้งมั่นในเวียดนามทำให้ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทอย่างมากในเวียดนามโดยเฉพาะเวียดนามใต้ ความพ่ายแพ้ของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนามทำให้ภาษาอังกฤษรวมไปถึงภาษาฝรั่งเศสถูกมองว่าเป็นภาษาของศัตรู (language of the enemy) จึงถูกต่อต้านและไม่ได้รับการสนับสนุน

คนที่เรียนภาษาอังกฤษในขณะนั้นจึง “เห็นว่าเป็นการดีกว่าที่จะลืมมันโดยเร็ว” (“found it expedient to forget it quickly”) (Wright 2002: 235, คำแปลของผู้วิจัย) เพราะโฮจิมินห์ซึ่งเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์และมีบทบาทอยู่ทางเวียดนามเหนือในขณะนั้น ต่อต้านวัฒนธรรมและอิทธิพลของอเมริกาและภาษาอังกฤษรวมถึงภาษาฝรั่งเศสอย่างมากด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นภาษาของศัตรู มุมมองต่อภาษาอังกฤษในสมัยนั้นแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับนโยบายภาษาในปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ชาวเวียดนามทุกวันนี้มองว่าภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี มีประโยชน์ในด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Kirkpatrick 2010)

ในช่วงเวลา 10 กว่าปีหลังการรวมประเทศ รัฐบาลเวียดนามตัดสินใจเปิดประเทศสู่โลกภายนอกและขับเคลื่อนประเทศตามกระแสโลกาภิวัตน์ วิสัยทัศน์นี้สะท้อนผ่านนโยบายปฏิรูปประเทศ “โด๋ยเม้ย” (Đổi Mới) จากการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ในปีค.ศ. 1986 (สุด จอนเจิดสิน 2541) คำว่า *Đổi Mới* นั้นหมายถึงการบูรณะหรือการปรับปรุงใหม่ (đổi ‘เปลี่ยน’ + mới ‘ใหม่’) ในที่นี้หมายถึงการปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนาม โดยเปลี่ยนจากการควบคุมจากส่วนกลางเป็นการเปิดตลาดเสรี นโยบายดังกล่าวระบุถึงบทบาทและความสำคัญของภาษาอังกฤษไว้อย่างชัดเจนในตัวบทที่ 1

> *เมื่อเวียดนามเริ่มดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี 1986 ... จึงเป็นการเร่งด่วนที่ทั่วประเทศจะต้องเร่งเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ... ขั้นเรียนภาษาอังกฤษต้องอัดแน่น ไม่เพียงแต่เฉพาะนักเรียนนักศึกษาเท่านั้น แต่รวมถึงทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ วิศวกร*

> *รวมไปถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่เกษียณอายุ ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เจ้าหน้าที่กองทัพ และนักการทูต*
>
> *when Vietnam embarked on economic reforms in 1986 … it prompted a nationwide rush to learn English … English classes were crammed with not just students but also professionals such as doctors and engineers as well as retired government officials, senior police, army officers and diplomats.*

(Ho & Wong 2004: 1 อ้างใน Kirkpatrick 2010: 61, คำแปลของผู้วิจัย)

เคิร์กแพทริกส์ (Kirkpatrick 2010) ให้ความเห็นต่อข้อความข้างต้นว่าดูเป็นเรื่องตลกร้ายที่บรรดาภาษาซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นภาษาของศัตรู ไม่ว่าจะเป็นภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาอังกฤษ กลับกลายเป็นภาษาที่คนเวียดนามต้องการเรียนรู้มากที่สุดในปัจจุบัน เบเคอร์และจิอาคชิโน-เบเคอร์ (Baker & Giacchino-Baker 2003) รายงานว่าหลักสูตรภาษาต่างประเทศของเวียดนามในปัจจุบันเต็มไปด้วยหลักสูตรภาษาอังกฤษ ซึ่งมีผู้เรียนกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนภาษาต่างประเทศทั้งหมด ทั้งนี้ นอกจากภาคการศึกษาแล้ว ภาคการท่องเที่ยวและภาคอุตสาหกรรมก็แสดงให้เห็นถึงความต้องการภาษาอังกฤษที่เพิ่มขึ้นอย่างมากเช่นกัน (Lê & O'Harrow 2007) ชาวเวียดนามมองว่าความสามารถทางภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีสำหรับผู้ที่ต้องการเพิ่มโอกาสในการทำงานกับบริษัทต่างชาติที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในเวียดนาม (Low & Ao 2018)

นอกจากปัจจัยด้านกระแสโลกาภิวัตน์และความต้องการในภาคธุรกิจและเศรษฐกิจ ที่ทำให้ความต้องการภาษาอังกฤษเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากแล้ว

เคิร์กแพทริกส์ (Kirkpatrick 2010) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการที่ภาษาอังกฤษมีสถานะเป็นภาษาปฏิบัติการ (working language) เพียงภาษาเดียวของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรืออาเซียน (ASEAN) นั้น ยิ่งเพิ่มความสำคัญและความต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชาวเวียดนามและประเทศอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกอาเซียนมากขึ้นด้วย (แม้ว่าในระยะเริ่มก่อตั้งอาเซียน เวียดนามจะเสนอให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาปฏิบัติการของอาเซียนก็ตาม) เคิร์กแพทริกส์ (Kirkpatrick 2010) เสริมว่า อย่างไรก็ตาม ไม่เฉพาะแต่ภาษาอังกฤษเท่านั้น ทั้งภาษาจีนและภาษาฝรั่งเศสต่างก็เป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญต่อเวียดนามในปัจจุบัน จะเห็นได้จากการที่สมาคมมหาวิทยาลัยที่สอนภาษาฝรั่งเศสบางส่วนหรือทั้งหมด (l'Association des universités entièrement ou partiellement de langue française หรือ AUPELF) ได้ตั้งเป้าไว้ว่าในปี ค.ศ. 2010 ร้อยละ 5 ของนักเรียนมัธยมเวียดนามจะต้องจบการศึกษาด้วยระบบสองภาษา คือระบบภาษาฝรั่งเศส-ภาษาเวียดนาม (Wright 2002) ซึ่งในปัจจุบันปรากฏว่ามีนักเรียนเวียดนามเรียนภาษาฝรั่งเศสมากกว่าในสมัยอาณานิคมด้วย ในปัจจุบันนี้ เด็กนักเรียนเวียดนามจะเรียนโดยใช้ภาษาเวียดนาม ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับจนถึงเกรด 3 ของโรงเรียนประถม และเป็นภาษา “อื่น” ภาษาแรก (first “other” language) ที่ต้องเรียนในระดับต่อไป โดยมีภาษาจีนและภาษาฝรั่งเศสเป็นสองภาษาที่เป็นที่นิยมในลำดับถัดมา (Kirkpatrick 2010)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์อันยาวนานและสงครามใหญ่น้อยนับตั้งแต่อยู่ภายใต้การปกครองของจีนกว่าหนึ่งพันปี (ตั้งแต่ราว 111 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 10) การตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และการเข้ามาของกองทัพสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น

ล้วนส่งผลกระทบเชื่อมโยงกับ “ภาษา” ในมิติต่าง ๆ ทั้งการศึกษา กฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ ไปจนถึงสังคมและวัฒนธรรมด้วย ช่วงเวลาและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ภาษาของเวียดนามที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ดังแสดงในตาราง 2.1

ตาราง 2.1 ช่วงเวลาและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ภาษาของเวียดนาม
(ดัดแปลงจาก Nguyễn (1999: 7) อ้างใน Vasavakul 2003: 223)[2]

ช่วงเวลาและเหตุการณ์	ภาษา	ภาษาเขียน
เวียดนามยุคดั้งเดิม (Proto-Vietnam) (คริสต์ศตวรรษที่ 8 – 9)	เวียดนาม จีน	อักษรจีนดั้งเดิม (Traditional Chinese)
เวียดนามยุคโบราณ (Archaic Vietnam) (คริสต์ศตวรรษที่ 10 – 12)	เวียดนาม จีน	อักษรจีนดั้งเดิม
เวียดนามสมัยอดีต (Ancient Vietnam) (คริสต์ศตวรรษที่ 17 – 19)	เวียดนาม จีน	อักษรโนม อักษรจีนดั้งเดิม
เวียดนามยุคกลาง (Middle Age Vietnam) (คริสต์ศตวรรษที่ 17 – กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19)	เวียดนาม จีน	อักษรโนม อักษรจีนดั้งเดิม อักษรโกว๊กหงือ

[2] พื้นที่สีเทาและการเรียงลำดับภาษาตามความสำคัญจากมากไปน้อยเพิ่มเติมโดยผู้วิจัย

ช่วงเวลาและเหตุการณ์	**ภาษา**	**ภาษาเขียน**
เวียดนามร่วมสมัย (Contemporary Vietnam) (อาณานิคมฝรั่งเศส 1861 – 1945)	เวียดนาม ฝรั่งเศส จีน	อักษรโกว๊กหงือ ฝรั่งเศส อักษรโนม อักษรจีนดั้งเดิม
หลังอิสรภาพจากฝรั่งเศส (1945) และ สมัยสงครามเย็น/การเข้ามาของกองทัพ อเมริกาในเวียดนามใต้ (1954 – 1975)	เวียดนาม ฝรั่งเศส อังกฤษ จีน	อักษรโกว๊กหงือ ฝรั่งเศส อังกฤษ อักษรจีนดั้งเดิม
รวมประเทศ (1976) ปฏิรูปโด๋ยเม้ย (1986) สมาชิกอาเซียน (1995) – ปัจจุบัน	เวียดนาม อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส	อักษรโกว๊กหงือ อังกฤษ อักษรจีนใหม่ (Simplified Chinese) ฝรั่งเศส

3
การเลือกภาษาในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม

3.1 ความเป็นมาของการเลือกภาษาในแวดวงกฎหมาย

เวียดนามเป็นประเทศเดียวในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่ปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ (สมชาติ เจศรีชัย 2559) มีรูปแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในระบบรัฐสภา ซึ่งพรรณชฎา สิริวรรณบุศย์ (2558) ให้ความเห็นว่าทำให้รัฐบาลซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นประมุขสูงสุด มีอำนาจทางการเมืองและอำนาจควบคุมการแสดงความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างเต็มที่ การเลือกตั้งในประเทศเวียดนามเป็นการเลือกตั้งแบบผูกขาด สามารถทำนายผลการเลือกตั้งได้ เนื่องจากพรรคการเมืองในเวียดนามที่สามารถลงเลือกตั้งได้มีเพียงพรรคเดียว คือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Đảng Cộng sản Việt Nam หรือ Communist Party of Vietnam (CPV)) เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดเพียงพรรคการเมืองเดียวตามรัฐธรรมนูญ มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการจัดการทุกด้านของประเทศ อย่างไรก็ตาม หากมีผู้สมัครอิสระต้องการลงแข่งขันในการเลือกตั้งก็สามารถทำได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลก่อน เวียดนามมีรัฐธรรมนูญ (Hiến pháp) เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แบ่งอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่าย คือฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ

ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลส่วนกลางประกอบด้วยประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี รวมไปถึงตำแหน่งสำคัญในพรรคคอมมิวนิสต์ เช่น สมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Đại hội đại biểu toàn quốc đảng cộng sản việt nam หรือ National Congress of the Communist Party of Vietnam) มีวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรบริหารระดับสูง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดของพรรค และมีคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์ทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กรมการเมือง (Politburo) เป็นองค์กรบริหารสูงสุด เป็นศูนย์กลางอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ส่วนประธานาธิบดีทำหน้าที่ประมุขของรัฐ นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารและเป็นผู้เสนอรายชื่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งรับรองโดยรัฐสภา มีวาระ 5 ปี

รัฐสภา (Quốc Hội หรือ National Assembly) ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกรัฐสภาได้มาจากการเลือกตั้ง มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายทั้งภายในและต่างประเทศ ทำหน้าที่ตราและแก้ไขกฎหมาย รวมทั้งแต่งตั้งประธานาธิบดีตามที่พรรคคอมมิวนิสต์เสนอ และให้การรับรองหรือถอดถอนนายกรัฐมนตรีตามที่ประธานาธิบดีเสนอ ส่วนฝ่ายตุลาการทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินชำระคดีความต่าง ๆ โดยรัฐสภาจะเป็นผู้เลือกหัวหน้าผู้พิพากษาในศาลฎีกาประชาชน (Tòa án nhân dân tối cao หรือ Supreme People’s Court) ตามคำแนะนำจากประธานาธิบดี มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี

นอกจากนี้ เวียดนามยังมีการปกครองท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด มีคณะกรรมการประชาชน (Uỷ ban nhân dân หรือ People’s Committee)

ทำหน้าที่บริหารงานภายในท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ นโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่บัญญัติโดยองค์กรของรัฐที่อยู่ในระดับสูงกว่า เขียน ธีระวิทย์ (2542) กล่าวว่าระบบการบริหารราชการท้องถิ่นของเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือระดับจังหวัดและเทียบเท่า ระดับเมืองและเทศบาล และระดับตำบล

อย่างไรก็ตาม แม้จะแยกการบริหารให้เห็นว่ามีอำนาจของ 3 ฝ่าย ซึ่งในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ตามหลักของการคานอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามมีอิทธิพลเหนือการควบคุมการบริหาร และแกนนำสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ต่างดำรงตำแหน่งอาวุโสในรัฐบาลทั้งหมด

ข้อมูลจาก “ประเทศเวียดนาม” (ม.ป.ป.) ระบุว่าขั้นตอนการออกกฎหมายของเวียดนามเริ่มต้นจากคณะกรรมการยกร่างกฎหมายของหน่วยงานรัฐที่มีกฎหมายในความรับผิดชอบเป็นผู้ยกร่างกฎหมายขึ้นมาแล้วจึงส่งต่อให้กระทรวงยุติธรรมตรวจสอบว่าร่างกฎหมายที่จะเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณานั้นมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ หลังจากนั้นจึงส่งร่างกฎหมายให้รัฐบาลต่อไป ในกรณีที่รัฐบาลเห็นชอบกับร่างกฎหมายก็จะเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการนำร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วมาเผยแพร่ผ่านทางหน้าเว็บไซต์ของรัฐบาลเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 60 วัน เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการตรากฎหมายต่อไป

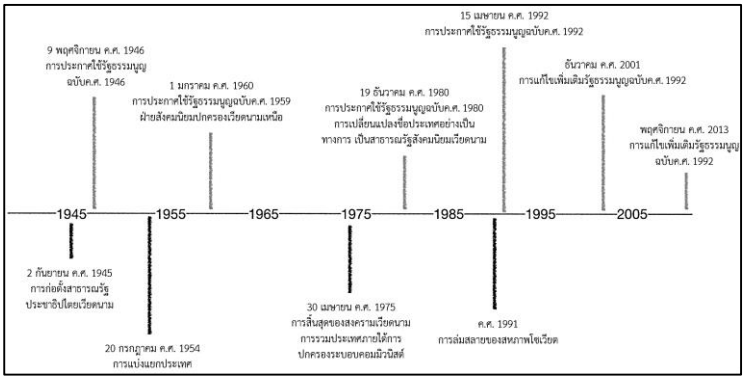

ภาพ 3.1 ลำดับรัฐธรรมนูญของเวียดนาม (ดัดแปลงจาก Hoang et al. 2013: 6)

ตั้งแต่ปีค.ศ. 1976 ที่เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมเป็นประเทศเดียวกัน มาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมาแล้ว 4 ฉบับ ดังแสดงในภาพ 3.1 ได้แก่ รัฐธรรมนูญฉบับค.ศ. 1980 รัฐธรรมนูญฉบับค.ศ. 1992 รัฐธรรมนูญฉบับค.ศ. 1992 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2001) และรัฐธรรมนูญฉบับค.ศ. 1992 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2013) ทุกฉบับเขียนเป็นภาษาเวียดนาม รัฐธรรมนูญ 3 ฉบับแรกไม่ได้กำหนดว่าให้ใช้ภาษาใดเป็นภาษาประจำชาติ จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2013 จึงมีการกำหนดอย่างชัดเจนในหมวด 1 มาตรา 5 ข้อ 3 ว่าภาษาประจำชาติของประเทศคือภาษาเวียดนาม

> *3. Ngôn ngữ quốc gia là tiếng Việt. Các dân tộc có quyền dùng tiếng nói, chữ viết, giữ gìn bản sắc dân tộc, phát huy phong tục, tập quán, truyền thống và văn hóa tốt đẹp của mình.*

> *3. The national language is Vietnamese. Every ethnic group has the right to use its own spoken and written language to preserve its own identity and to promote its fine customs, practices, traditions and culture.*
>
> (คำแปลของ Văn bản pháp luật[3])

จะเห็นได้ว่าแม้จะกำหนดให้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติ แต่รัฐธรรมนูญก็ให้สิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองเวียดนามในการเลือกใช้ภาษาของชาติพันธุ์ตนเองในการสื่อสารอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการธำรงรักษาอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้ รัฐธรรมนูญเวียดนามฉบับก่อนหน้านี้ก็ได้กล่าวถึงสิทธิของพลเมืองในการเลือกใช้ภาษาไว้ในลักษณะนี้เช่นกัน นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2013 ยังเน้นย้ำถึงเสรีภาพในการเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารในหมวด 2 มาตรา 42 ว่า

> *Công dân có quyền xác định dân tộc của mình, sử dụng ngôn ngữ mẹ đẻ, lựa chọn ngôn ngữ giao tiếp.*
>
> *A citizen has the right to determine his or her ethnicity, use his or her mother tongue and choose his or her language of communication.*
>
> (คำแปลของ Văn bản pháp luật)

[3] Văn bản pháp luật (https://vanbanphapluat.co/)

นอกจากการกำหนดสถานะของภาษาเวียดนามในฐานะภาษาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ยังมีการกำหนดแนวทางการเลือกใช้ภาษาในเอกสารทางกฎหมายบางประเภทด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Tố tụng dân sự) ฉบับค.ศ. 2004 มาตรา 20 ระบุว่า

> *Tiếng nói và chữ viết dùng trong tố tụng dân sự là tiếng Việt. Người tham gia tố tụng dân sự có quyền dùng tiếng nói và chữ viết của dân tộc mình, trong trường hợp này cần phải có người phiên dịch.*
>
> *Spoken and written language to be used in civil procedures is the Vietnamese. Participants in civil procedures may use the voices and scripts of their ethnic groups and in this case interpreters are required."*
>
> (คำแปลของฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติ[4])

ข้อความดังกล่าวกำหนดให้ใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาพูดและภาษาเขียนในการดำเนินกิจทางกฎหมายแพ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสามารถเลือกใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนตามสิทธิพึงมีที่ระบุไว้ใน

[4] ฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติ (Cơ sở dữ liệu quốc gia về văn bản pháp luật) (http://vbpl.vn/TW/Pages/Home.aspx) จัดทำโดยกระทรวงยุติธรรมของเวียดนาม

รัฐธรรมนูญได้ แต่ต้องมีล่ามแปลภาษาเข้ามาทำหน้าที่ในการแปลคำพูดหรือเอกสารเป็นภาษาเวียดนามด้วย

หนังสือเวียน (thông tư) หมายเลข 156/2013/TT-BTC ค.ศ. 2013 ว่าด้วยเรื่องระเบียบภาษี มาตรา 5 ข้อ 4 ระบุว่า

> *4. Ngôn ngữ được sử dụng trong hồ sơ thuế là tiếng Việt. Tài liệu bằng tiếng nước ngoài thì phải được dịch ra tiếng Việt. Người nộp thuế ký tên, đóng dấu trên bản dịch và chịu trách nhiệm trước pháp luật về nội dung bản dịch. Trường hợp tài liệu bằng tiếng nước ngoài có tổng độ dài hơn 20 trang giấy A4 thì người nộp thuế có văn bản giải trình và đề nghị chỉ cần dịch những nội dung, điều khoản có liên quan đến xác định nghĩa vụ thuế.*
>
> *4. The language of tax documents is Vietnamese. The documents in foreign languages must be translated into Vietnamese. The taxpayer shall add their signature and seal on the translation and is responsible for the accuracy of the translation. If the length of the document in foreign language exceeds 20 A4 pages, the taxpayer shall make a*

> *written request for permission to translate only the terms and conditions related to tax determination.*
>
> (คำแปลของ Văn bản pháp luật)

ข้อความดังกล่าวกำหนดว่าเอกสารภาษีต้องเขียนด้วยภาษาเวียดนาม หากเอกสารเขียนด้วยภาษาอื่น จะต้องมีการแปลเอกสารเป็นภาษาเวียดนามด้วย

หนังสือเวียน หมายเลข 51/2010/ND-CP ค.ศ. 2010 ว่าด้วยเรื่องใบแจ้งราคาการขาย ได้ระบุในมาตรา 4 ข้อ 1 วรรค k ไว้ว่า

> *k) Hóa đơn được thể hiện bằng tiếng Việt. Trường hợp cần ghi thêm chữ nước ngoài thì chữ nước ngoài được đặt bên phải trong ngoặc đơn ( ) hoặc đặt ngay dưới dòng tiếng Việt và có cỡ nhỏ hơn chữ tiếng Việt.*
>
> *k) Invoices must be written in Vietnamese. If a text must be written in a foreign language, it must be put between a pair of brackets ( ) below the Vietnamese text, and must be smaller than the Vietnamese text.*
>
> (คำแปลของ Văn bản pháp luật)

ข้อความดังกล่าวระบุให้ใช้ภาษาเวียดนามในใบแจ้งราคา หากจำเป็นต้องเขียนเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ใส่ข้อความภาษาต่างประเทศไว้ในวงเล็บและวางไว้ด้านล่างของภาษาเวียดนาม โดยข้อความภาษาต่างประเทศต้องมีขนาดเล็กกว่าข้อความภาษาเวียดนาม

นอกจากนี้ ยังมีธุรกิจการค้าบางอย่างที่รัฐจำเป็นต้องออกข้อบังคับการใช้ภาษาในกฎหมายเป็นการเฉพาะ เช่น กฎหมายการถ่ายโอนเทคโนโลยี ค.ศ. 2016 ระบุให้ใช้ภาษาเวียดนามเท่านั้นในการทำธุรกรรมข้อมูลในเวียดนาม เช่นเดียวกันกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010 และพระราชกฤษฎีกา (nghị định) หมายเลข 37/2015/ND-CP ว่าด้วยระเบียบสัญญาการก่อสร้าง ที่ระบุไว้ในหมวด 2 ส่วนที่ 1 มาตรา 11 ข้อ 2 และข้อ 3 ว่า

> *2. Ngôn ngữ sử dụng cho hợp đồng xây dựng là tiếng Việt.*
> *3. Đối với hợp đồng xây dựng có yếu tố nước ngoài thì ngôn ngữ sử dụng là tiếng Việt và tiếng nước ngoài do các bên thỏa thuận lựa chọn; trường hợp không thỏa thuận được thì sử dụng tiếng Anh.*
>
> *2. Language used in a construction contract is Vietnamese.*
> *3. As for a foreign construction contract, the language used is Vietnamese and English as*

> *agreed by the parties; in case no agreement on this is reached, English shall be used.*
>
> (คำแปลของ Văn bản pháp luật)

ข้อความดังกล่าวกำหนดให้ใช้ภาษาเวียดนามในการทำสัญญาการก่อสร้าง สำหรับสัญญาต่างประเทศ คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้ว่าจะใช้ภาษาเวียดนามหรือภาษาอังกฤษ

การกำหนดแนวทางการเลือกใช้ภาษาในเอกสารทางกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญกับภาษาเวียดนามเป็นหลัก หากมีภาษาต่างประเทศ ก็จะต้องมีการแปล และภาษาต่างประเทศต้องปรากฏในลักษณะที่เด่นชัดน้อยกว่าภาษาเวียดนามด้วย

3.2 ภูมิทัศน์ภาษาแวดวงกฎหมาย

ในการเก็บข้อมูลภูมิทัศน์ภาษา ผู้วิจัยถ่ายภาพและบันทึกข้อมูลการเลือกภาษาในป้าย ประเภทป้ายที่นำมาวิเคราะห์ในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงกฎหมาย ได้แก่ ป้ายจราจร ป้ายห้าม ป้ายแจ้งระเบียบหรือข้อบังคับ จุดเก็บข้อมูลคือ ย่าน Old Quarter ห้างสรรพสินค้า Lotte และศูนย์การค้า Indochina Plaza Hanoi (IPH) พื้นที่เหล่านี้เป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้คนทั้งในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเดินทางไปใช้บริการต่าง ๆ หรือใช้ชีวิตในพื้นที่เหล่านั้นเป็นจำนวนมาก จึงน่าจะมีป้ายต่าง ๆ ที่ออกโดยหน่วยงานรัฐบาลอยู่ในบริเวณดังกล่าว ในขณะเดียวกัน พื้นที่เหล่านี้ก็มีความทันสมัยและมีร้านค้าของเอกชนจำนวนมาก จึงเป็นพื้นที่ที่น่าจะมีป้ายที่หลากหลาย เป็นตัวแทนที่เหมาะสมของพื้นที่สาธารณะของกรุงฮานอย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ รูปแบบการเลือกภาษา รูปแบบการปรากฏของภาษา และหน่วยงานที่จัดทำป้าย การวิเคราะห์รูปแบบการเลือกภาษาพิจารณาจากจำนวนภาษาที่ปรากฏในป้าย ป้ายหนึ่งภาษา (monolingual sign) หมายถึงป้ายที่มีภาษาปรากฏเพียงภาษาเดียวเท่านั้น ป้ายสองภาษา (bilingual sign) หมายถึงป้ายที่มีภาษาปรากฏสองภาษา ส่วนป้ายหลายภาษา (multilingual sign) หมายถึงป้ายที่มีภาษาปรากฏมากกว่าสองภาษา ส่วนรูปแบบการปรากฏของภาษาเป็นการพิจารณาว่ามีภาษาใดบ้างที่ปรากฏบนป้าย ในงานวิจัยนี้ ทั้งรูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษาจะพิจารณาจากตัวเขียน (script) เท่านั้น

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าในแวดวงกฎหมายจะพบป้ายสองภาษามากที่สุด ในรูปแบบการปรากฏของภาษาเวียดนามร่วมกับภาษาอังกฤษ เนื่องจากการสื่อสารข้อห้ามต่าง ๆ ควรให้ผู้ที่เห็นป้ายทุกคน ทั้งคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว สามารถเข้าใจข้อความบนป้ายและปฏิบัติตามได้ ดังนั้นจึงน่าจะพบว่ามีภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารของโลกปรากฏควบคู่กับภาษาเวียดนามบนป้าย

นอกจากนี้ เนื่องจากป้ายสาธารณะในแวดวงกฎหมายเป็นป้ายที่พบเห็นได้ทั่วไปทั้งในหน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานเอกชน งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาด้วยว่าหน่วยงานที่จัดทำป้ายจะส่งผลต่อรูปแบบการเลือกภาษาหรือไม่ โดยคาดว่าป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานรัฐบาลส่วนใหญ่จะเป็นป้ายหนึ่งภาษาคือป้ายภาษาเวียดนาม ส่วนภาษาอังกฤษจะปรากฏมากกว่าในป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชน

ตาราง 3.1 รูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะ
ในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม

รูปแบบการเลือกภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ป้ายหนึ่งภาษา	50	65.79
ป้ายสองภาษา	25	32.89
ป้ายหลายภาษา	1	1.32
รวม	76	100

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูลป้ายสาธารณะในแวดวงกฎหมายจำนวน 76 ป้าย พบว่ารูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงกฎหมายของเวียดนามมี 3 รูปแบบ ดังแสดงในตาราง 3.1 ได้แก่ รูปแบบหนึ่งภาษา จำนวน 50 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 65.79 ของป้ายทั้งหมด รูปแบบสองภาษา จำนวน 25 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 32.89 ของป้ายทั้งหมด และรูปแบบหลายภาษา ซึ่งพบเพียงป้ายเดียวเท่านั้น ดังนั้น ข้อค้นพบดังกล่าวจึงไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 3.2 แสดงรูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม จะเห็นได้ว่าภาษาเวียดนามซึ่งเป็นภาษาประจำชาติปรากฏมากที่สุด โดยรูปแบบการปรากฏที่มีความถี่สูงสุดคือภาษาเวียดนามในป้ายหนึ่งภาษา ดังตัวอย่างในภาพ 3.2 มีจำนวน 47 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 61.84 ของป้ายทั้งหมด รองลงมาคือภาษาเวียดนามปรากฏคู่กับภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพ 3.3 จำนวน 24 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 31.58 นอกจากนี้ จะสังเกตได้ว่าป้ายสองภาษาและป้ายหลายภาษามีภาษาเวียดนามเป็นภาษาแรก และตามด้วยภาษาต่างประเทศเสมอ ได้แก่ รูปแบบเวียดนาม-อังกฤษ ซึ่งเป็นรูปแบบการปรากฏของป้ายสองภาษาและป้ายหลายภาษาที่พบมาก

ที่สุด รูปแบบเวียดนาม-เกาหลี (ภาพ 3.4) และรูปแบบเวียดนาม-อังกฤษ-จีน (ภาพ 3.5) ส่วนการปรากฏของภาษาอังกฤษเพียงภาษาเดียว (ภาพ 3.6) มีจำนวน 3 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 4 เท่านั้น

ตาราง 3.2 รูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม

รูปแบบ การเลือกภาษา	**รูปแบบ การปรากฏของภาษา**	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ป้ายหนึ่งภาษา	เวียดนาม	47	61.84
	อังกฤษ	3	3.95
ป้ายสองภาษา	เวียดนาม-อังกฤษ	24	31.58
	เวียดนาม-เกาหลี	1	1.32
ป้ายหลายภาษา	เวียดนาม-อังกฤษ-จีน	1	1.32
	รวม	76	100

ภาพ 3.2 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงกฎหมาย

ภาพ 3.3 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ) ในแวดวงกฎหมาย

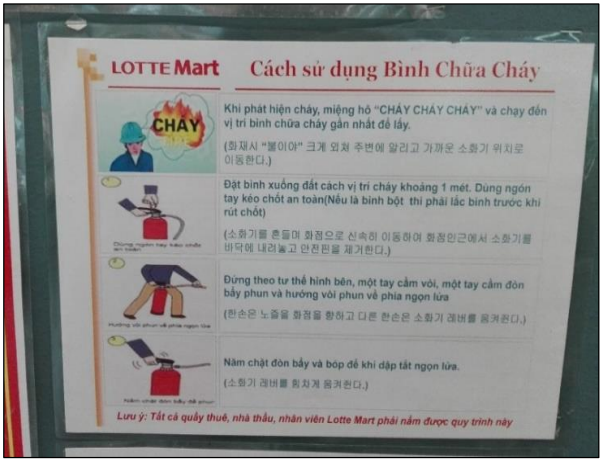

ภาพ 3.4 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-เกาหลี) ในแวดวงกฎหมาย

ภาพ 3.5 ป้ายหลายภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ-จีน) ในแวดวงกฎหมาย

ภาพ 3.6 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ในแวดวงกฎหมาย

ตาราง 3.3 รูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะ
ในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม จำแนกตามหน่วยงานที่จัดทำป้าย

	ป้าย หนึ่งภาษา	**ป้าย สองภาษา**	**ป้าย หลายภาษา**	**รวม**
หน่วยงานรัฐบาล	45	4	0	49
หน่วยงานเอกชน	5	21	1	27
รวม	50	25	1	76

ตาราง 3.3 แสดงให้เห็นได้ว่า จากป้ายทั้งหมด 76 ป้าย มีป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานรัฐบาลจำนวน 49 ป้าย และป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชนจำนวน 27 ป้าย จากตาราง 3.3 และภาพ 3.7 จะเห็นได้ว่าป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นป้ายหนึ่งภาษา มีจำนวน 45 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 91.84 จากป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานรัฐบาลทั้งหมด ส่วนป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชนส่วนใหญ่เป็นป้ายสองภาษา มีจำนวน 21 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 77.78 ของป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชนทั้งหมด นอกจากนี้ ป้ายหนึ่งภาษาที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชนและป้ายสองภาษาที่จัดทำโดยหน่วยงานรัฐบาลมีจำนวนน้อย ส่วนป้ายหลายภาษาที่พบเพียงป้ายเดียวเป็นป้ายที่จัดทำโดยหน่วยงานเอกชน

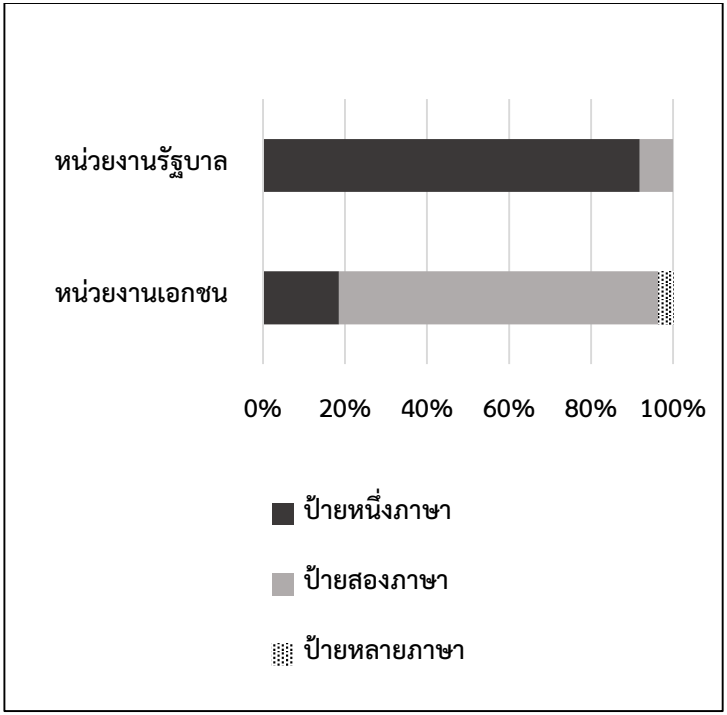

ภาพ 3.7 ร้อยละของรูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม จำแนกตามหน่วยงานที่จัดทำป้าย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่นำเสนอมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าภาษาเวียดนามมีความสำคัญและมีความโดดเด่นมากที่สุดในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม เห็นได้จากการที่ป้ายที่พบส่วนใหญ่เป็นป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนด้วยภาษาเวียดนาม และภาษาเวียดนามยังปรากฏเป็นลำดับแรกในป้ายสองภาษากับป้ายหลายภาษาอีกด้วย

3.3 การใช้ภาษาในแวดวงกฎหมาย

การศึกษาการใช้ภาษาในแวดวงกฎหมายของเวียดนามได้รวบรวมเอกสารทางกฎหมายประเภทต่าง ๆ จากฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติ (Cơ sở dữ liệu quốc gia về văn bản pháp luật) (http://vbpl.vn/TW/Pages/Home.aspx) ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงยุติธรรมของเวียดนาม การคัดเลือกข้อมูลใช้วิธีสุ่มเลือกอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เว็บไซต์ของฐานข้อมูลดังกล่าวได้แบ่งประเภทเอกสารทางกฎหมายนอกเหนือจากรัฐธรรมนูญออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ประมวลกฎหมาย (bộ luật) กฎหมาย (luật) กฎ (pháp lệnh) ข้อบังคับ (lệnh) มติ (nghị quyết) มติร่วม (nghị quyết liên tịch) พระราชกฤษฎีกา (nghị định) คำตัดสิน (quyết định) หนังสือเวียน (thông tư) และหนังสือเวียนร่วม (thông tư liên tịch) และจัดประเภทเอกสารตามปีที่ประกาศใช้ การค้นหาเอกสารทางกฎหมายสำหรับการวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงสุ่มเลือกจากกฎหมายทั้ง 10 ประเภทดังกล่าว ที่ประกาศใช้ในช่วงปีค.ศ. 2011 – 2020 (ภาพ 3.8) ระบบจะแสดงผลโดยเริ่มจากเอกสารที่ปัจจุบันที่สุดก่อน การวิจัยนี้ได้เลือกเอกสารจากกฎหมายทั้ง 10 ประเภท ประเภทละ 5 ฉบับ ซึ่งเป็น 5 ฉบับที่ปัจจุบันที่สุด นั่นคือที่แสดงผลเป็น 5 อันดับแรกนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมติร่วม (nghị quyết liên tịch) ที่ประกาศใช้ในช่วงปีค.ศ. 2011 – 2020 มีเพียง 4 ฉบับเท่านั้น จึงผู้วิจัยจึงได้พิจารณามติร่วมที่ประกาศในปีค.ศ. 2010 เพิ่มเติมอีก 1 ฉบับแทน

ภาพ 3.8 หน้าเว็บไซต์ของฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติ แสดงการเก็บข้อมูลการใช้ภาษาตามประเภทของกฎหมายและช่วงเวลาที่ประกาศใช้

การสุ่มเลือกข้อมูลด้วยวิธีดังกล่าวทำให้รวบรวมเอกสารทางกฎหมายมาได้ทั้งหมด 50 ฉบับ ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3.4 ผลจากการรวบรวมข้อมูลแสดงให้เห็นว่าเอกสารทางกฎหมายทุกฉบับที่ได้รับการสุ่มเลือกมาในการวิจัยครั้งนี้เขียนเป็นภาษาเวียดนามทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาเวียดนาม ที่ทำหน้าที่เป็นภาษาหลักเพียงภาษาเดียวในแวดวงกฎหมายของเวียดนาม

ตาราง 3.4 การเลือกภาษาในเอกสารทางกฎหมายของเวียดนาม

ลำดับ	ประเภท	หมายเลขและหัวข้อ	วันที่ประกาศใช้	ภาษาที่ใช้
1	ประมวลกฎหมาย (bộ luật)	101/2015/QH13	27/11/2015	เวียดนาม
2		100/2015/QH13	27/11/2015	เวียดนาม
3		95/2015/QH13	25/11/2015	เวียดนาม
4		92/2015/QH13	25/11/2015	เวียดนาม
5		91/2015/QH13	24/11/2015	เวียดนาม
6	กฎหมาย (luật)	41/2019/QH14	14/06/2019	เวียดนาม
7		43/2019/QH14	14/06/2019	เวียดนาม
8		44/2019/QH14	14/06/2019	เวียดนาม
9		42/2019/QH14	14/06/2019	เวียดนาม
10		40/2019/QH14	13/06/2019	เวียดนาม
11	กฎ (pháp lệnh)	01/2018/UBNVQH14	22/12/2018	เวียดนาม
12		11/2016/UBTVQH13	08/03/2016	เวียดนาม
13		10/2014/UBTVQH13	23/12/2014	เวียดนาม
14		09/2014/UBTVQH13	20/01/2014	เวียดนาม
15		08/2013/UBTVQH13	23/12/2013	เวียดนาม
16	ข้อบังคับ (lệnh)	32/2015/L-CTN	09/12/2015	เวียดนาม
17		29/2015/L-CTN	08/12/2015	เวียดนาม
18		19/2015/L-CTN	08/12/2015	เวียดนาม
19		15/2015/L-CTN	04/12/2015	เวียดนาม
20		14/2015/L-CTN	03/12/2015	เวียดนาม
21	มติ (nghị quyết)	05/2019/NQ-HĐTP	15/08/2019	เวียดนาม
22		04/2019/NQ-HĐTP	16/06/2019	เวียดนาม
23		03/2019/NQ-HĐTP	24/05/2019	เวียดนาม

ลำดับ	ประเภท	หมายเลขและหัวข้อ	วันที่ประกาศใช้	ภาษาที่ใช้
24	มติ (nghị quyết)	629/2019/UBTVQH14	30/01/2019	เวียดนาม
25		02/2019/NQ-HĐTP	11/01/2019	เวียดนาม
26	มติร่วม (nghị quyết liên tịch)	403/2017/NQLT-UBTVQH14-CP-ĐCTUBTWMTTQVN	15/06/2017	เวียดนาม
27		01/2014/NQLT/CP-UBTƯMTTQVN	18/11/2014	เวียดนาม
28		01/2012/NQLT-CP-BCHTWĐTN	14/12/2012	เวียดนาม
29		525/2012/NQLT/UBTVQH13-ĐCTUBTWMTTQVN	27/09/2012	เวียดนาม
30		01/2010/NQLT-CP-HCCBVN	05/05/2010	เวียดนาม
31	พระราชกฤษฎีกา (nghị định)	78/2019/NĐ-CP	14/10/2019	เวียดนาม
32		77/2019/NĐ-CP	10/10/2019	เวียดนาม
33		76/2019/NĐ-CP	08/10/2019	เวียดนาม
34		75/2019/NĐ-CP	26/09/2019	เวียดนาม
35		74/2019/NĐ-CP	23/09/2019	เวียดนาม
36	คำตัดสิน (quyết định)	28/2019/QĐ-TTg	16/09/2019	เวียดนาม
37		27/2019/QĐ-TTg	09/09/2019	เวียดนาม
38		2617/QĐ-BCT	22/08/2019	เวียดนาม
39		26/2019/QĐ-TTg	15/08/2019	เวียดนาม
40		578/QĐ-BNV	25/07/2019	เวียดนาม

ลำดับ	ประเภท	หมายเลขและหัวข้อ	วันที่ประกาศใช้	ภาษาที่ใช้
41	หนังสือเวียน (thông tư)	76/2019/TT-BTC	05/11/2019	เวียดนาม
42		12/2019/TT-BNV	04/11/2019	เวียดนาม
43		16/2019/TT-BLĐTBXH	30/10/2019	เวียดนาม
44		11/2019/TT-BNNPTNT	22/10/2019	เวียดนาม
45		16/2019/TT-NHNN	22/10/2019	เวียดนาม
46	หนังสือเวียนร่วม (thông tư liên tịch)	06/2018/TTLT-VKSNDTC-TANDTC-BCA-BTP-BLĐTBXH	21/12/2018	เวียดนาม
47		17/2018/TTLT-BTP-TANDTC-VKSNDTC-BCA-BQP-BTC-BNN&PTNT	20/12/2018	เวียดนาม
48		15/2018/TTLT-BTP-TANDTC-VKSNDTC	27/11/2018	เวียดนาม
49		05/2018/TTLT-VKSNDTC-TANDTC-BCA-BQP	12/11/2018	เวียดนาม
50		06/2018/TTLT-BCA-BQP-BTC-VKSNDTC-TANDTC	07/08/2018	เวียดนาม

3.4 การแปลในแวดวงกฎหมาย

ข้อมูลเกี่ยวกับการแปลในแวดวงกฎหมายที่นำมาพิจารณาในการวิจัยนี้มาจากแหล่งเดียวกับข้อมูลด้านการใช้ภาษา นั่นคือฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติ (Cơ sở dữ liệu quốc gia về văn bản pháp luật) (http://vbpl.vn/TW/Pages/Home.aspx) เมื่อเข้าไปที่เว็บไซต์ของฐานข้อมูล

ดังกล่าวนี้ พบว่าหน้าแรก (trang chủ) ของเว็บไซต์จะแสดงข้อมูลเป็นภาษาเวียดนามก่อนเสมอเป็นค่าตั้งต้น (default) แต่ผู้อ่านสามารถเลือก “English” เพื่อให้เว็บไซต์แสดงข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษได้ (ภาพ 3.8) โดยภาษาอังกฤษเป็นตัวเลือกภาษาอื่นเพียงภาษาเดียว หน้าเว็บไซต์ที่แสดงผลเป็นภาษาอังกฤษมีการจัดวางข้อมูลต่าง ๆ ในรูปแบบเดียวกันกับหน้าเว็บไซต์ที่แสดงผลเป็นภาษาเวียดนาม (ภาพ 3.9)

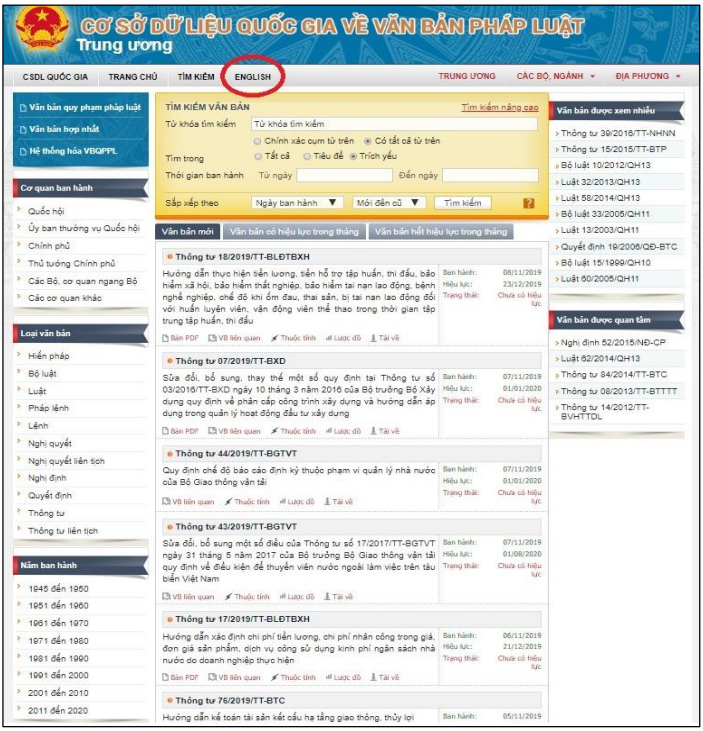

ภาพ 3.9 หน้าเว็บไซต์ของฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติ แสดงผลเป็นภาษาเวียดนามและมีทางเลือกสำหรับการแสดงผลเป็นภาษาอังกฤษ

กฎหมายที่ปรากฏในหน้าเว็บไซต์ภาษาอังกฤษนั้นเป็นกฎหมายที่แปลมาจากต้นฉบับภาษาเวียดนามทั้งหมด เมื่อกดเลือกที่หมายเลขของกฎหมาย เว็บไซต์จะแสดงตัวบทแปลภาษาอังกฤษ แต่หากต้องการดูต้นฉบับภาษาเวียดนามของกฎหมายฉบับนั้น ๆ ก็สามารถกดเลือกที่ “Vietnamese” ได้ (ภาพ 3.10)

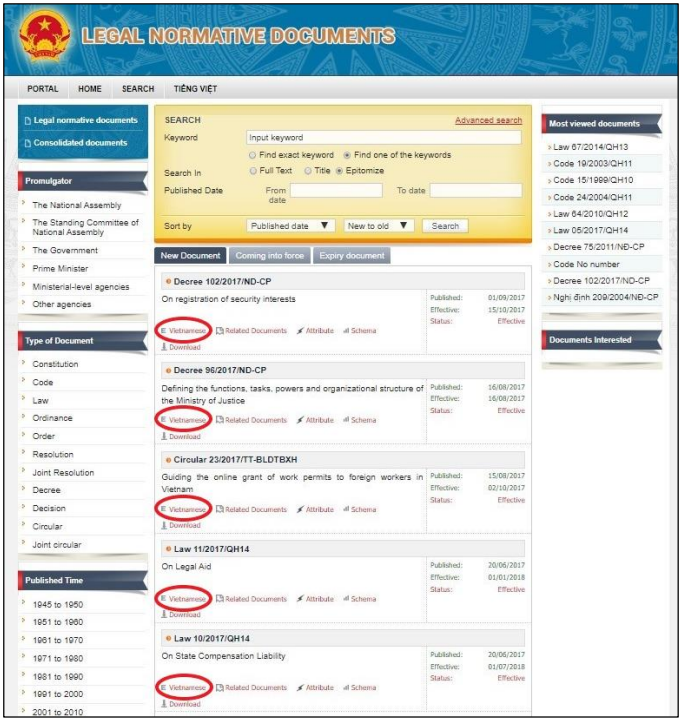

ภาพ 3.10 หน้าเว็บไซต์ของฐานข้อมูลเอกสารทางกฎหมายแห่งชาติแสดงผลเป็นภาษาอังกฤษและมีทางเลือกสำหรับการเข้าถึงต้นฉบับภาษาเวียดนาม

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารที่ปรากฏบนหน้าเว็บไซต์ภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เอกสารทุกฉบับจะได้รับการแปล กล่าวคือ ในขณะที่หน้าเว็บไซต์ภาษาเวียดนามแสดงข้อมูลเอกสารฉบับล่าสุด (văn bản mới) คือกฎหมายที่ประกาศใช้ในปีค.ศ. 2019 แต่เอกสารฉบับล่าสุดที่เป็น “New Document” ในหน้าเว็บไซต์ภาษาอังกฤษเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้ในปีค.ศ. 2017 เท่านั้น ไม่มีกฎหมายที่ประกาศใช้ในปีหลังจากนั้น จึงน่าจะสรุปได้ว่ากฎหมายที่เพิ่งประกาศใช้ในระยะหลังจะยังไม่ได้รับการแปลนั่นเอง

จากข้อมูลเกี่ยวกับการแปลดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า แม้ว่าแวดวงกฎหมายของเวียดนามจะใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลัก แต่ก็ให้ความสำคัญกับการแปลเอกสารทางกฎหมายต่าง ๆ จากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ที่ไม่รู้ภาษาเวียดนามสามารถเข้าถึงข้อมูลทางกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม จากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ไม่พบว่ามีการแปลต้นฉบับภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศอื่น ๆ รวมถึงภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเป็นภาษาของเจ้าอาณานิคมเดิมด้วย

4
การเลือกภาษาในแวดวงสื่อของเวียดนาม

4.1 ความเป็นมาของการเลือกภาษาในแวดวงสื่อ

เวียดนามเป็นประเทศที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง สื่อจึงเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญมาโดยตลอด ในอดีตเวียดนามเคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของต่างชาติ ทั้งจีน ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส ทำให้มีความหลากหลายของภาษาที่ถูกเลือกใช้ในสื่อ การเลือกภาษาของสื่อในแต่ละยุคสมัยจึงสะท้อนสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี

สื่อหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของเวียดนามเกิดขึ้นในสมัยที่เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ในปีค.ศ. 1861 พลเรือเอกพอล โบนาร์ด (Admiral Paul Bonard) ผู้ปกครองอาณานิคมโคชินจีนชาวฝรั่งเศส ได้ริเริ่มการพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาฝรั่งเศส Le Bulletin officiel de l'expédition de la Cochinchine เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารกับชาวฝรั่งเศสที่เป็นเจ้าอาณานิคม ต่อมาจึงมีการตีพิมพ์หนังสือพิมพ์เป็นภาษาจีน คือ Le Bulletin des Communes เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนท้องถิ่นมากขึ้น หนังสือพิมพ์ภาษาเวียดนามฉบับแรก คือ Gia Định Báo เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ กำเนิดขึ้นในปีค.ศ. 1865 โดย Pétrus Trương Vĩnh Ký หว่างและวู้ (Hoang & Vu 1998) กล่าวว่า Gia Định Báo มีวัตถุประสงค์เพื่อกำราบให้คน

เวียดนามอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส อีกทั้งลักษณะน้ำเสียงของหนังสือพิมพ์ยังสะท้อนถึงความคิดเรื่องอาณานิคมของฝรั่งเศสที่พยายามจะล้มระบบศักดินาของเวียดนาม ส่วนหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของเวียดนามเหนือหรืออาณานิคมตังเกี๋ย คือ Đại Việt Tân Báo ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นภาษาจีนและส่วนที่เป็นภาษาเวียดนาม (Thai 1971 อ้างใน Panol & Do 2000) ในช่วงดังกล่าวหนังสือพิมพ์ในเวียดนามมีจำนวนขึ้น ๆ ลง ๆ คุณภาพไม่ค่อยดี และมักจะมีจำนวนสี่หน้า (Panol & Do 2000)

ในช่วงที่เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส สื่อหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการปกครองของเจ้าอาณานิคม นอกจากในด้านเนื้อหาแล้ว ในด้านกฎระเบียบก็ยังมีการออกข้อบังคับแบบสองมาตรฐาน โดยเอื้อประโยชน์กับหนังสือพิมพ์ภาษาฝรั่งเศสที่ดำเนินการโดยคนฝรั่งเศส (Panol & Do 2000) ต่อมาในช่วงปีค.ศ. 1920-1940 เมื่อมีกระแสต่อต้านฝรั่งเศสและเริ่มเกิดกระแสชาตินิยมขึ้น สื่อหนังสือพิมพ์ก็มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ในปีค.ศ. 1938 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (Indochinese Communist Party) ได้เริ่มดำเนินการหนังสือพิมพ์ Dân Chúng โดยออกเผยแพร่เป็นครั้งแรกที่ไซ่ง่อน หว่างและวู้ (Hoang & Vu 1998) กล่าวว่าหนังสือพิมพ์ Dân Chúng ตีพิมพ์เป็นภาษาเวียดนามเพื่อสื่อสารแนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์ และตีพิมพ์โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากฝรั่งเศสซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมผู้ปกครอง การออกหนังสือพิมพ์ Dân Chúng จึงถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของสื่อเสรี (free press) ในเวียดนาม หนังสือพิมพ์ Dân Chúng ถูกปิดลงในเดือนสิงหาคม ปีค.ศ. 1939 หลังจากที่มีการเซ็นกติกาสัญญานาซี–โซเวียต (Nazi–Soviet pact) (Lockhart & Duiker 2010)

อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสเข้ามาควบคุมสื่อของเวียดนามอย่างเข้มงวดอีกครั้งในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์หันมาดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์อย่างเป็นความลับ (Hoang & Vu 1998) มีการออกหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่แนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์ หนึ่งในฉบับที่สำคัญคือหนังสือพิมพ์ Việt Nam Độc Lập ที่ริเริ่มโดยโฮจิมินห์ หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวเริ่มดำเนินการในจังหวัดจาวบั่ง (Cao Bằng) ตั้งแต่ในปีค.ศ. 1941 จนกระทั่งการปฏิวัติประสบความสำเร็จในเดือนสิงหาคม ปีค.ศ. 1945 ตันเนสสัน (Tønnesson 1990) ตั้งข้อสังเกตว่าโฮจิมินห์เลือกใช้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อสื่อสารว่าเวียดมินห์ (Viet Minh) เป็นเพียงแค่ส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิวัติ ไม่ได้ต้องการแข่งขันกับคนกลุ่มอื่นเพื่อขึ้นเป็นผู้นำประเทศ อีกทั้งยังต้องการทำให้ผู้อ่านรู้ว่าผู้อ่านอยู่ในสถานะที่ล้าหลัง เนื่องจากไม่ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการก่อจลาจลหรือการก่อกบฏในจังหวัดอื่นที่ฝรั่งเศสปิดบังไว้ หลังจากนั้นก็มีหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ที่ประชาสัมพันธ์แนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มดำเนินการในเวลาต่อมา เช่น Cờ Giải Phóng และ Cứu Quốc เป็นต้น ในช่วงนั้น สื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารของเวียดนามก็ยังคงมีจำนวนขึ้น ๆ ลง ๆ โดยส่วนใหญ่มีช่วงอายุสั้น และมีเพียงหนังสือพิมพ์ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากฝรั่งเศสเท่านั้นที่มีช่วงระยะเวลาดำเนินการนานกว่า (Hoang & Vu 1998)

หลังจากการปฏิวัติในเดือนสิงหาคม ปีค.ศ. 1945 ประสบความสำเร็จ สื่อที่เคยดำเนินการอย่างเป็นความลับก็กลายเป็นสื่อที่เปิดเผยและถูกกฎหมายในฮานอย (Hoang & Vu 1998) สำนักข่าวแห่งแรกของเวียดนามคือ Thông Tấn Xã Việt Nam หรือ Vietnam News Agency (VNA) เริ่มดำเนินการในปีค.ศ. 1946 โดยออกประกาศข่าวเช้าและเย็นเป็นภาษาเวียดนาม ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ (Nan 1970 อ้างใน Panol & Do

2000) ในเวลาต่อมา หลังจากเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมประเทศในปีค.ศ. 1976 สำนักข่าวนี้ก็กลายเป็นเพียงสำนักข่าวทางการแห่งเดียวของประเทศ (Panol & Do 2000)

จำนวนหนังสือพิมพ์ของเวียดนามขึ้น ๆ ลง ๆ มาโดยตลอด จนกระทั่งในช่วงหลังสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่งยุติลงในปีค.ศ. 1954 มีหนังสือพิมพ์ที่ยังดำเนินการเหลืออยู่เพียงไม่กี่ฉบับเท่านั้น ซึ่งรวมถึงหนังสือพิมพ์ Việt Nam Độc Lập ด้วย (Panol & Do 2000) อย่างไรก็ตาม เอดิเตอร์แอนด์พับลิชเชอร์ ("Editor & publisher" อ้างใน Panol & Do 2000) รายงานว่าหนังสือพิมพ์ในเวียดนามมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก จาก 13 ฉบับในปีค.ศ. 1965 (ภาษาเวียดนาม 10 ฉบับ ภาษาอังกฤษ 2 ฉบับ และภาษาจีน 1 ฉบับ) เพิ่มเป็น 37 ฉบับในปีค.ศ. 1996 (ภาษาเวียดนาม 23 ฉบับ ภาษาอังกฤษ 2 ฉบับ ภาษาจีน 10 ฉบับ และภาษาฝรั่งเศส 2 ฉบับ)

ข้อมูลบนเว็บไซต์ของ Thông Tấn Xã Việt Nam หรือ Vietnam News Agency ("Vietnam News Agency" n.d.) ระบุว่าปัจจุบัน Thông Tấn Xã Việt Nam เป็นสำนักข่าวแห่งเดียวของเวียดนาม และดำเนินการโดยรัฐ เป็นสำนักงานผลิตสื่อที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ทั้งในเชิงจำนวนของผลิตภัณฑ์และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ผลิตสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อหลายประเภท ทั้งหนังสือ นิตยสาร หนังสือภาพ ประกาศข่าว โทรทัศน์ วิทยุ รวมถึงสื่อออนไลน์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังเผยแพร่ข่าวหลากหลายภาษา นอกจากภาษาเวียดนามแล้วก็ยังมีภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปน ภาษาลาว ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่น และภาษารัสเซียอีกด้วย

เช่นเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและความเป็นชาติ ฝรั่งเศสได้จัดตั้งสถานีวิทยุของเจ้าอาณานิคมตั้งแต่ปีค.ศ. 1930 คือ Radio Saigon ซึ่งเป็นสถานีวิทยุเพียงสถานีเดียวใน

ขณะนั้น หลี (Ly 2002) กล่าวว่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ประชาชนทั่วไปถูกสั่งห้ามไม่ให้ฟังวิทยุ โดยมีเพียงเจ้าที่ทางการของฝรั่งเศสและชาวเวียดนามจำนวนไม่มากที่มีเครื่องรับสัญญาณวิทยุ อย่างไรก็ตาม ผู้คนก็หาหนทางฟังวิทยุอย่างลับ ๆ เพื่อติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสงคราม และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การปฏิวัติประสบความสำเร็จในเวลาต่อมา (Ly 2002)

ในเวียดนามใต้ Vô tuyến Việt Nam (VTVN) หรือ Radio Vietnam เริ่มดำเนินการตั้งแต่ในปีค.ศ. 1950 และได้กำจัดอิทธิพลของฝรั่งเศสออกไปหมดภายในสองสามปีหลังจากนั้น (Sterling 2004) ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 ก่อนการรวมประเทศ Vô tuyến Việt Nam ให้บริการวิทยุ 3 สถานี ได้แก่ สถานี Voice of Freedom (VOF) ที่ออกอากาศไปที่เวียดนามเหนือ สถานี Giải phóng (Liberation radio) ซึ่งดำเนินการอย่างเป็นความลับภายใต้การควบคุมของเวียดนามเหนือและ Radio Hanoi (Sterling 2004) และมีการออกอากาศแบบหลายภาษาโดยมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และสถานี Armed Forces Vietnam Network (AFVN) ของกองทหารสหรัฐอเมริกา หลังจากการรวมประเทศ กิจการวิทยุในเวียดนามใต้ก็อยู่ภายใต้การควบคุมของเวียดนามเหนือทั้งหมด

สถานีวิทยุที่เป็นทางการแห่งแรกของเวียดนามคือ Tiếng nói Việt Nam (TNVN) หรือ Voice of Vietnam (VOV) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 1945 หลังจากที่ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ประกาศอิสรภาพของเวียดนามเหนือหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเป็นเวลา 5 วัน โดยในระยะแรกออกอากาศประกาศข่าวเกี่ยวกับการประกาศอิสรภาพและเรื่องสาธารณะอื่น ๆ เป็นภาษาเวียดนามและภาษาอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีนแมนดาริน ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาลาว และภาษาเอสเปอรันโต (Ly 2002, WPV 1997 อ้างใน Panol & Do

2000) หลี (Ly 2002) กล่าวว่าการออกอากาศเป็นภาษาต่างประเทศนับเป็นการแนะนำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเวียดนามให้โลกภายนอกได้รู้จัก นอกจากนี้ สถานีวิทยุนี้ยังมีบทบาทสำคัญอีกหลายประการ ทั้งเป็นช่องทางสำคัญในการแจ้งข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์สงคราม กระจายเสียงกลอนอวยพรปีใหม่ของประธานาธิบดี และยังเป็นที่เผยแพร่งานวรรณกรรมและงานเพลงของนักเขียนและศิลปินอีกด้วย (Ly 2002)

จากข้อมูลบนเว็บไซต์ของสถานี VOV5 (“Radio the Voice of Vietnam” n.d.) ปัจจุบัน Tiếng nói Việt Nam เป็นสถานีวิทยุแห่งชาติและเป็นตัวแทนของรัฐบาล ออกอากาศแบบสื่อประสม ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ออนไลน์ สำหรับสื่อวิทยุ ประกอบด้วย VOV1 เป็นสถานีข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน VOV2 กระจายเสียงรายการเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และการศึกษา VOV3 กระจายเสียงรายการข่าว เพลง และความบันเทิง VOV4 เป็นสถานีที่ดำเนินรายการด้วยภาษาชาติพันธุ์ต่าง ๆ VOV5 หรือ VOVWorld เป็นสถานีสำหรับชาวเวียดนามที่อยู่ต่างประเทศและชาวต่างประเทศทั่วโลก โดยกระจายเสียงเป็นภาษาต่าง ๆ 12 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซีย ภาษาสเปน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีนแมนดาริน ภาษาเยอรมัน ภาษาลาว ภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาอินโดนีเซีย และภาษาเวียดนาม รวมถึงมีสถานีย่อยอีกสถานีหนึ่งที่สังกัด VOV5 คือสถานี 24/7 English ที่ออกอากาศเป็นภาษาอังกฤษสำหรับคนเวียดนามที่อยู่ต่างประเทศ คนเวียดนามที่พูดภาษาอังกฤษ และชุมชนชาวต่างชาติในเวียดนามด้วย (“VOVWorld” n.d.) นอกจากนี้ ยังมีสถานี VOVGT รายงานการจราจร ทั้งที่ฮานอย (VOVGT Hanoi) และโฮจิมินห์ (VOVGT HCM city) นอกจากสื่อวิทยุแล้วก็ยังมีสื่อหนังสือพิมพ์ทั้งที่พิมพ์

เป็นกระดาษและออนไลน์ (http://vov.vn/) และสื่อโทรทัศน์คือ VOVTV ที่เริ่มออกอากาศตั้งแต่ปีค.ศ. 2008 เป็นต้นมาด้วย

ในขณะที่สื่อวิทยุถูกนำเข้ามาในเวียดนามโดยชาวฝรั่งเศส สื่อโทรทัศน์นั้นถูกนำเข้ามาโดยชาวอเมริกัน (Panol & Do 2000) สื่อโทรทัศน์ในเวียดนามเริ่มต้นขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 เมื่อชาวอเมริกันได้ตั้งสถานีโทรทัศน์ในไซ่ง่อน ออกอากาศ 2 ช่อง ช่องหนึ่งเป็นภาษาอังกฤษสำหรับชาวอเมริกัน อีกช่องหนึ่งเป็นภาษาเวียดนาม หลังจากนั้นจึงมีสถานีโทรทัศน์ในเมืองอื่น ๆ เกิดขึ้นตามมา ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1975 Truyền hình Trung ương หรือ Vietnam Central Television (VCTV) ได้ถือกำเนิดขึ้น และในเวลาต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น Truyền hình Việt Nam หรือ Vietnam Television (VTV) เป็นสถานีโทรทัศน์ของรัฐ จากข้อมูลบนเว็บไซต์ของสถานี (“About us” n.d.(a)) ปัจจุบันมีช่องโทรทัศน์ที่ออกอากาศทั่วประเทศทั้งหมด 6 ช่อง ได้แก่ VTV1 เป็นช่องสำหรับรายการข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน VTV2 ออกอากาศรายการเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการศึกษา VTV3 เป็นช่องสำหรับสาระบันเทิง (infotainment) มีทั้งรายการเพลง แฟชั่น เกมโชว์ และกีฬา VTV4 เป็นช่องสำหรับชาวเวียดนามที่อยู่ต่างประเทศและชาวต่างประเทศในเวียดนาม ออกอากาศเป็นภาษาต่าง ๆ 5 ภาษา คือภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซีย ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น VTV5 เป็นช่องสำหรับชาติพันธุ์กลุ่มน้อยในเวียดนาม มีรายการโทรทัศน์เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยถึง 23 ภาษา และ VTV6 เป็นช่องสำหรับเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ยังมี VTV7 ซึ่งเป็นช่องการศึกษา VTV8 ซึ่งเป็นช่องสำหรับผู้ชมในเวียดนามตอนกลาง VTV9 ซึ่งเป็นช่องสำหรับผู้ชมในเวียดนามตอนใต้ และช่องโทรทัศน์ท้องถิ่น เช่น VTV Hue และ VTV Danang อีกด้วย

4.2 ภูมิทัศน์ภาษาแวดวงสื่อ

ประเภทป้ายที่นำมาวิเคราะห์ในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงสื่อ ได้แก่ ป้ายโฆษณา ป้ายให้ข้อมูล และป้ายประชาสัมพันธ์ จุดเก็บข้อมูลคือย่าน Old Quarter ห้างสรรพสินค้า Lotte และศูนย์การค้า Indochina Plaza Hanoi (IPH)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือรูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษา เช่นเดียวกันกับในแวดวงกฎหมาย การวิเคราะห์รูปแบบการเลือกภาษาพิจารณาจากจำนวนภาษาที่ปรากฏในป้าย แบ่งออกเป็นป้ายหนึ่งภาษา ป้ายสองภาษา และป้ายหลายภาษา ส่วนรูปแบบการปรากฏของภาษาเป็นการพิจารณาว่ามีภาษาใดบ้างที่ปรากฏบนป้าย รูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษาจะพิจารณาจากตัวเขียนเท่านั้น และวิเคราะห์เพียงเนื้อความที่ปรากฏในป้ายเท่านั้น ไม่นำชื่อตราสินค้ามาวิเคราะห์

เนื่องจากป้ายสื่อเป็นการสื่อสารข้อความที่ต้องการดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็นซึ่งอาจมีหลากหลายกลุ่ม ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่าจะพบป้ายสองภาษามากที่สุด ในรูปแบบการปรากฏของภาษาเวียดนามร่วมกับภาษาอังกฤษ นั่นคือคาดว่าภาษาอังกฤษมีบทบาทเท่ากับภาษาเวียดนามในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงสื่อ

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูลป้ายสาธารณะในแวดวงสื่อจำนวน 97 ป้าย พบว่ารูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงสื่อของเวียดนามมี 2 รูปแบบ ดังแสดงในตาราง 4.1 ได้แก่ รูปแบบหนึ่งภาษา จำนวน 59 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 60.82 และรูปแบบสองภาษา จำนวน 38 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 39.18 ดังนั้น ข้อค้นพบดังกล่าวจึงไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 4.1 รูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงสื่อของเวียดนาม

รูปแบบการเลือกภาษา	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ป้ายหนึ่งภาษา	59	60.82
ป้ายสองภาษา	38	39.18
รวม	97	100

จากตาราง 4.2 จะเห็นได้ว่าภาษาประจำชาติคือภาษาเวียดนามนั้นปรากฏมากที่สุด โดยป้ายจำนวน 57 ป้าย หรือร้อยละ 58.76 ของป้ายทั้งหมดอยู่ในรูปแบบของป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาเวียดนาม ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 4.1 รองลงมาคือภาษาเวียดนามปรากฏคู่กับภาษาอังกฤษ ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 4.2 จำนวน 38 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 39.18 ส่วนป้ายภาษาอังกฤษภาษาเดียว ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 4.3 นั้นพบเพียง 2 ป้ายหรือร้อยละ 2.06 เท่านั้น โดยเป็นป้ายที่พบในร้านกาแฟที่เป็นสาขาของต่างประเทศ

ตาราง 4.2 รูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสาธารณะ
ในแวดวงสื่อของเวียดนาม

รูปแบบ การเลือกภาษา	**รูปแบบ การปรากฏของภาษา**	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ป้ายหนึ่งภาษา	เวียดนาม	57	58.76
	อังกฤษ	2	2.06
ป้ายสองภาษา	เวียดนาม-อังกฤษ	38	39.18
รวม		97	100

ภาพ 4.1 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงสื่อ

ภาพ 4.2 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ) ในแวดวงสื่อ

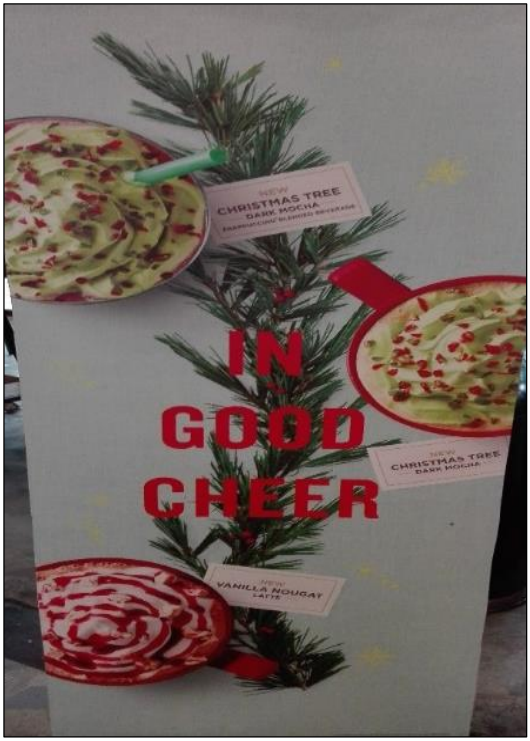

ภาพ 4.3 ป้ายหนึ่งภาษา (อังกฤษ) ในแวดวงสื่อ

โดยภาพรวมแล้ว ภูมิทัศน์ภาษาในแวดวงสื่อนั้น ภาษาเวียดนามยังคงเป็นภาษาที่มีความสำคัญมากกว่าภาษาอื่น แต่ในขณะเดียวกันก็พบการปรากฏของภาษาอังกฤษมากขึ้น

4.3 การใช้ภาษาในแวดวงสื่อ

ข้อมูลการเลือกใช้ภาษาในแวดวงสื่อนำมาจากสื่อ 4 ประเภท ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อนิตยสาร สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยคัดเลือกแหล่งข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของสื่อทั้ง 4 ประเภทแบบเจาะจง (purposive sampling) สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในช่วงที่ไปภาคสนามที่กรุงฮานอยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ข้อมูลการเลือกภาษาในสื่อหนังสือพิมพ์ของเวียดนามนำมาจากหนังสือพิมพ์ทั้งหมด 19 ฉบับ ประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ทั่วไป หนังสือพิมพ์ตำรวจ หนังสือพิมพ์ทหาร หนังสือพิมพ์ซื้อขาย หนังสือพิมพ์ธุรกิจ หนังสือพิมพ์กีฬา และหนังสือพิมพ์ท่องเที่ยว สำหรับสื่อนิตยสารที่คัดเลือกมามีทั้งหมด 10 เล่ม ประกอบด้วยนิตยสารเกี่ยวกับธุรกิจ ผู้หญิง ยานยนต์ สุขภาพ การแต่งงาน กฎหมาย และการท่องเที่ยว การเก็บข้อมูลในส่วนนี้มีปัญหาบางประการ กล่าวคือ ในตอนแรกผู้วิจัยตั้งใจจะเก็บข้อมูลการเลือกภาษาในสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อนิตยสารโดยไปสำรวจที่ร้านหนังสือ แต่เมื่อไปที่ร้านหนังสือแล้วกลับพบว่าไม่มีหนังสือพิมพ์และนิตยสารวางจำหน่ายเลย ทั้งที่เป็นร้านหนังสือขนาดใหญ่และเป็นร้านหนังสือท้องถิ่นของเวียดนาม ล่ามชาวเวียดนามอธิบายว่าร้านหนังสือที่เวียดนามไม่ได้วางจำหน่ายหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ร้านที่ขายจะเป็นร้านเล็ก ๆ เป็นแผงริมถนนที่ขายเฉพาะหนังสือพิมพ์กับนิตยสารเท่านั้น ไม่ขายหนังสือประเภทอื่น (ภาพ 4.4) และร้านลักษณะดังกล่าวก็มีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่แล้วหน่วยงานที่ต้องการหนังสือพิมพ์กับนิตยสารจะสั่งให้ผู้ผลิตไปส่งที่หน่วยงานโดยตรง ดังนั้น ตัวอย่างหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้จึงมาจากทั้งการสำรวจแผงขายหนังสือในฮานอย การสำรวจหนังสือพิมพ์กับนิตยสารที่มีบริการตามร้านกาแฟต่าง ๆ ในฮานอย การสอบถามจากล่าม และการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

ภาพ 4.4 แผงขายหนังสือพิมพ์และนิตยสารในกรุงฮานอย

สำหรับสื่อกระจายเสียง เนื่องจากสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ของเวียดนามมีการออกอากาศสดทางเว็บไซต์ทางการของสถานี ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ตในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 เดือนมิถุนายนและกรกฎาคม พ.ศ. 2561 สถานีวิทยุที่คัดเลือกมาเป็นแหล่งข้อมูลประกอบด้วย 9 สถานี ได้แก่ สถานี VOV1 สถานี VOV2 สถานี VOV3 สถานี VOV5 หรือ VOVWorld สถานี 24/7 English สถานี VOVGT Hanoi และสถานี VOVGT HCM city สถานีเหล่านี้เก็บข้อมูลจาก http://vov.vn/ สถานี FM90 ดำเนินการโดย HanoiTV เก็บข้อมูลจาก http://hanoitv.vn/ และ

สถานี FM99.9 ดำเนินการโดย Ủy ban Nhân dân thành phố Hồ Chí Minh หรือ Voice of Ho Chi Minh city people (VOH) เก็บข้อมูลจาก http://voh.com.vn/ การเก็บข้อมูลไม่รวมสถานี VOV4 เนื่องจากเป็นสถานีที่ออกอากาศเป็นภาษาชาติพันธุ์ ส่วนสื่อโทรทัศน์ที่เป็นแหล่งข้อมูลประกอบด้วยช่องโทรทัศน์ทั้งหมด 7 ช่อง ได้แก่ ช่อง VTV1 ช่อง VTV2 ช่อง VTV3 ช่อง VTV4 ช่อง VTV6 และช่อง VTV7 ช่องโทรทัศน์เหล่านี้เก็บข้อมูลจาก http://vtv.vn/ ส่วนช่อง HanoiTV1 ซึ่งเป็นช่องโทรทัศน์ช่องหนึ่งที่ออกอากาศในฮานอย เก็บข้อมูลจาก http://hanoitv.vn/ การเก็บข้อมูลไม่รวมช่อง VTV5 เนื่องจากเป็นช่องที่ออกอากาศเป็นภาษาชาติพันธุ์ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลการเลือกภาษาของรายการวิทยุสถานีละ 5 รายการ รวมเป็น 45 รายการ และรายการโทรทัศน์ช่องละ 5 รายการ รวมเป็น 35 รายการ

ผลการบันทึกการเลือกภาษาในสื่อหนังสือพิมพ์ของเวียดนามแสดงในตาราง 4.3 และภาพ 4.5 จากหนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 19 ฉบับ มีหนังสือพิมพ์ที่เลือกภาษาเวียดนามเป็นจำนวน 16 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.21 นอกนั้นเป็นหนังสือพิมพ์ที่เลือกภาษาอังกฤษ 2 ฉบับ และภาษาฝรั่งเศส 2 ฉบับ

ตาราง 4.3 การเลือกภาษาในหนังสือพิมพ์ของเวียดนาม

ลำดับ	หนังสือพิมพ์	ประเภท	ภาษา
1	Hànộimới	ทั่วไป	เวียดนาม
2	Lao Động	ทั่วไป	เวียดนาม
3	Nhân Dân	ทั่วไป	เวียดนาม
4	Sài gòn giải phóng	ทั่วไป	เวียดนาม
5	Thanh Niên	ทั่วไป	เวียดนาม
6	Tiền Phong	ทั่วไป	เวียดนาม

ลำดับ	หนังสือพิมพ์	ประเภท	ภาษา
7	Tuổi trẻ	ทั่วไป	เวียดนาม
8	Người đô thị	ทั่วไป	เวียดนาม
9	Viet Nam News	ทั่วไป	อังกฤษ
10	The Saigon Times	ทั่วไป	อังกฤษ
11	Le Courrier du Vietnam	ทั่วไป	ฝรั่งเศส
12	An ninh thế giới	ทั่วไป	เวียดนาม
13	Công an	ตำรวจ	เวียดนาม
14	Quân đội nhân dân	ทหาร	เวียดนาม
15	Mua & bán	ซื้อขาย	เวียดนาม
16	Thời báo Doanh nhân	ธุรกิจ	เวียดนาม
17	Đầu tư	ธุรกิจ	เวียดนาม
18	Bóng đá	กีฬา	เวียดนาม
19	Du lịch	ท่องเที่ยว	เวียดนาม

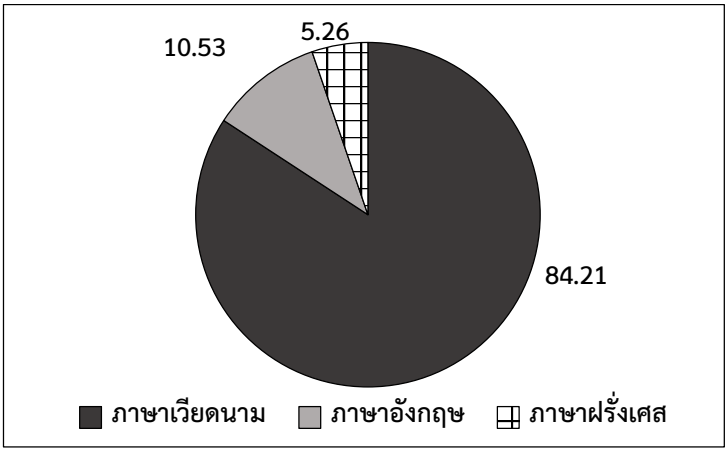

ภาพ 4.5 ร้อยละของการเลือกภาษาในหนังสือพิมพ์ของเวียดนาม

ภาพ 4.6 หนังสือพิมพ์ Nhân Dân

ภาพ 4.7 หนังสือพิมพ์ Thời báo Doanh nhân

ภาพ 4.8 หนังสือพิมพ์ Bóng đá

ภาพ 4.6, 4.7 และ 4.8 เป็นตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ที่เลือกภาษาเวียดนาม สำหรับหนังสือพิมพ์ที่เลือกภาษาอังกฤษมีทั้งหมด 2 ฉบับ ได้แก่ Viet Name News และ The Saigon Times สำหรับ Viet Nam News (ภาพ 4.9) เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1991 ภายใต้การผลิตของ Thông Tấn Xã Việt Nam หรือ Vietnam News Agency และเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษรายหลักของเวียดนาม (“About us” n.d.(b)) ตีพิมพ์ข่าวสารทั่วไปทั้งข่าวการเมือง เศรษฐกิจ ธุรกิจ และกีฬา ส่วน The Saigon Times (ภาพ 4.10 และ 4.11) เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ผลิตโดย Saigon Times Group มีทั้งแบบรายวันและรายสัปดาห์ สำหรับหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียวที่เลือกภาษาฝรั่งเศสคือ Le Courrier du Vietnam (ภาพ 4.12) ดำเนินการมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1964 โดย Thông Tấn Xã Việt Nam หรือ

Vietnam News Agency นอกจากนี้ พานอลและโด๋ (Panol & Do 2000) ได้รายงานว่าเวียดนามเคยมีการตีพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาจีนรายวันมากถึง 13 ฉบับในโฮจิมินห์ อย่างไรก็ตาม ไม่พบหนังสือพิมพ์ที่เลือกใช้ภาษาจีนในกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลเลย

Việt Nam News
THE NATIONAL ENGLISH LANGUAGE DAILY
ANN
Friday
President receives Chilean counterpart
President Quang and his Chilean counterpart Bachelet discussed measures to enhance the friendship and comprehensive co-operation between the two countries
Story on Page 6
APEC ministers agree on initiatives
Documents were signed on ensuring green economic growth for the region
Story on Page 8
Xi, Trump commit to denuclearisation
The leaders reiterated their firm commitment to achieving a diplomatic solution to the nuclear crisis on the Korean Peninsula
Story on Page 10
NA deputies discuss gender equality
Lawmakers considered the success of continuing efforts to reduce the gender gap in the areas of politics and labour force participation
Story on Page 2

ภาพ 4.9 หนังสือพิมพ์ Viet Nam News

The Saigon Times
Daily
Weather
Diversified activities in town during weekend
Page 6
Italy moves to force big ships to take back route to Venice
Page 7
Tennis: Future arrives, a little late, as Next Gen revolution begins
Page 8
Vietnam, Canada agree on comprehensive partnership

ภาพ 4.10 หนังสือพิมพ์ The Saigon Times รายวัน

ภาพ 4.11 หนังสือพิมพ์ The Saigon Times รายสัปดาห์

ภาพ 4.12 หนังสือพิมพ์ Le Courrier du Vietnam

การเลือกภาษาในสื่อนิตยสารเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสื่อหนังสือพิมพ์ ดังแสดงในตาราง 4.4 และภาพ 4.13 กล่าวคือ นิตยสารส่วนใหญ่เลือกภาษาเวียดนาม มีจำนวนทั้งหมด 6 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 60 สำหรับนิตยสารที่เลือกภาษาอังกฤษ คือ Vietnam Law & Legal Forum เป็นนิตยสารที่ผลิตโดย Thông Tấn Xã Việt Nam หรือ Vietnam News Agency เป็นนิตยสารเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ส่วน The guide เป็นนิตยสารท่องเที่ยวที่ผลิตโดย Thời báo Kinh Tế Việt Nam หรือ Vietnam Economic Times Group สำหรับนิตยสารที่เลือกสองภาษาคือภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษนั้น เป็นนิตยสารท่องเที่ยวทั้งคู่ นิตยสาร Wanderlust tips เขียนทุกคอลัมน์แบบสองภาษา เริ่มต้นด้วยภาษาเวียดนามแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ มีทั้งที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามทั้งหมดแล้วค่อยตามด้วยภาษาอังกฤษ (ภาพ 4.14) กับที่เขียนสองภาษาคู่กันในหน้าเดียวกัน (ภาพ 4.15) ส่วน Travellive มีทั้งคอลัมน์ที่เขียนเป็นสองภาษาและคอลัมน์ที่เขียนด้วยภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น

ตาราง 4.4 การเลือกภาษาในนิตยสารของเวียดนาม

ลำดับ	นิตยสาร	ประเภท	ภาษา
1	Dau tu Chung khoan	ธุรกิจ	เวียดนาม
2	Phụ nữ chủ nhật	ผู้หญิง	เวียดนาม
3	Oto Xe May	รถยนต์	เวียดนาม
4	Sức Khỏe	สุขภาพ	เวียดนาม
5	Honeymoon Wedding Perfect	แต่งงาน	เวียดนาม

ลำดับ	นิตยสาร	ประเภท	ภาษา
6	Xưa và nay	ประเทศเวียดนาม	เวียดนาม
7	Vietnam Law & Legal Forum	กฎหมาย	อังกฤษ
8	The guide	ท่องเที่ยว	อังกฤษ
9	Wanderlust tips	ท่องเที่ยว	เวียดนาม อังกฤษ
10	Travellive	ท่องเที่ยว	เวียดนาม อังกฤษ

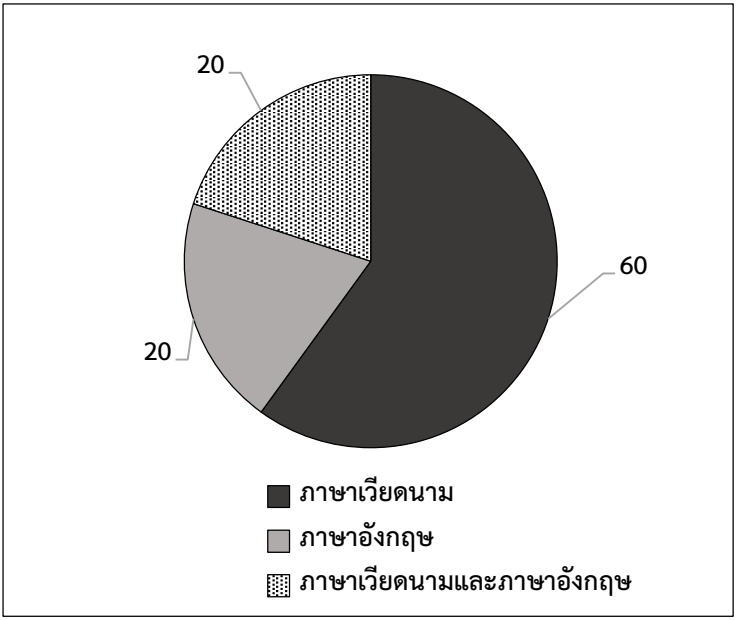

ภาพ 4.13 ร้อยละของการเลือกภาษาในนิตยสารของเวียดนาม

ภาพที่ 4.14 นิตยสาร Wanderlust tips (1)

ภาพ 4.15 ตัวอย่างนิตยสาร Wanderlust tips (2)

การเลือกภาษาในสื่อกระจายเสียง ทั้งสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เป็นไปในทิศทางเดียวกับในสื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุและรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่เลือกใช้ภาษาเวียดนามในการดำเนินรายการ จากตาราง 4.5 และภาพ 4.16 รายการวิทยุภาษาเวียดนามมีจำนวน 37 รายการ คิดเป็นร้อยละ 82.22 จากรายการวิทยุกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สำหรับรายการภาษาอังกฤษมีทั้งหมด 7 รายการ และภาษาอื่นอีกหนึ่งรายการ ทั้งหมดเป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานี VOV5 และสถานี 24/7 English

ตาราง 4.5 การเลือกภาษาในรายการวิทยุของเวียดนาม

ลำดับ	สถานี	รายการ	ภาษา
1	VOV1	Chuyên gia của bạn	เวียดนาม
2	VOV1	Điểm hẹn	เวียดนาม
3	VOV1	Vì an ninh Tổ quốc	เวียดนาม
4	VOV1	Bản tin	เวียดนาม
5	VOV1	Người Việt ở nước ngoài với quê hương	เวียดนาม
6	VOV2	Sức khỏe cộng đồng	เวียดนาม
7	VOV2	Siêu khuyến mãi	เวียดนาม
8	VOV2	Văn nghệ thiếu nhi	เวียดนาม
9	VOV2	Mỗi tuần một nhân vật	เวียดนาม
10	VOV2	Cùng bạn sống khỏe TT	เวียดนาม
11	VOV3	Nghệ sĩ với giới trẻ	เวียดนาม
12	VOV3	One Radio	เวียดนาม

ลำดับ	สถานี	รายการ	ภาษา
13	VOV3	Bản tin	เวียดนาม
14	VOV3	Thương hiệu và hội nhập	เวียดนาม
15	VOV3	Ơn nghĩa sinh thành	เวียดนาม
16	VOV5	รายการ 1[5]	อื่น ๆ
17	VOV5	ข่าว	อังกฤษ
18	VOV5	รายการ 2	อังกฤษ
19	VOV5	รายการ 3	เวียดนาม
20	VOV5	รายการ 4	เวียดนาม
21	VOVGT Hanoi	รายการ 5	เวียดนาม
22	VOVGT Hanoi	รายการ 6	เวียดนาม
23	VOVGT Hanoi	รายการ 7	เวียดนาม
24	VOVGT Hanoi	รายการ 8	เวียดนาม
25	VOVGT Hanoi	รายการ 9	เวียดนาม
26	VOVGT Ho Chi Minh	รายการ 10	เวียดนาม
27	VOVGT Ho Chi Minh	รายการ 11	เวียดนาม
28	VOVGT Ho Chi Minh	รายการ 12	เวียดนาม
29	VOVGT Ho Chi Minh	รายการ 13	เวียดนาม
30	VOVGT Ho Chi Minh	รายการ 14	เวียดนาม
31	24/7 English	ข่าวพยากรณ์อากาศ	อังกฤษ

[5] สถานี VOV5 สถานี VOVGT Hanoi และสถานี VOVGT Ho Chi Minh ไม่มีชื่อรายการวิทยุระบุไว้ในเว็บไซต์ และดำเนินรายการเป็นภาษาเวียดนาม ผู้วิจัยจึงระบุชื่อรายการโดยใช้ตัวเลข แทนการบันทึกข้อมูลแต่ละครั้ง

ลำดับ	สถานี	รายการ	ภาษา
32	24/7 English	รายการเพลง	อังกฤษ
33	24/7 English	British council Learn English radio series	อังกฤษ
34	24/7 English	ประกาศข่าว	อังกฤษ
35	24/7 English	ข่าวเศรษฐกิจ	อังกฤษ
36	FM90	Thông điệp ngày mới "Nhất nghệ tinh, nhất thân vinh"	เวียดนาม
37	FM90	Thời sự Hà Nội	เวียดนาม
38	FM90	FM tình yêu	เวียดนาม
39	FM90	Radio 4 teen	เวียดนาม
40	FM90	FM du lịch	เวียดนาม
41	FM99.9	An toàn về nhà	เวียดนาม
42	FM99.9	Thời sự	เวียดนาม
43	FM99.9	Đó đây - Điểm sóng - Điều tốt mỗi ngày - Quà tặng buổi trưa - Người truyền cảm hứng	เวียดนาม
44	FM99.9	Ca khúc châu Á - VOH kết nối yêu thương	เวียดนาม
45	FM99.9	Thông tin & quảng cáo (Thông tin mua sắm)	เวียดนาม

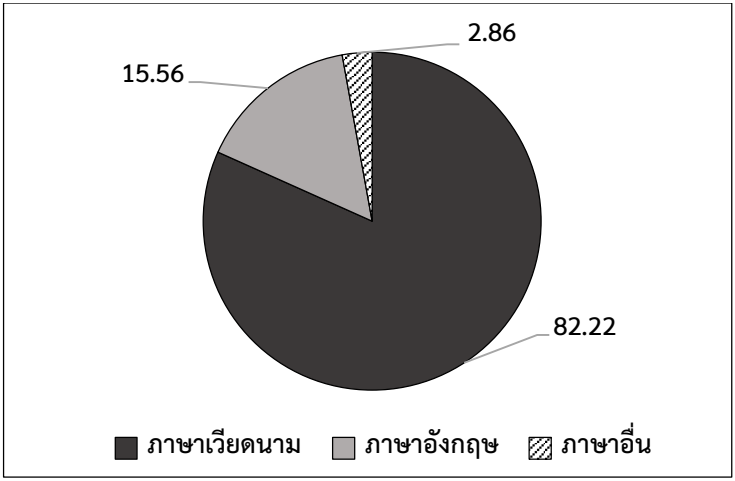

ภาพ 4.16 ร้อยละของการเลือกภาษาในรายการวิทยุของเวียดนาม

ตาราง 4.6 และภาพ 4.17 แสดงการเลือกภาษาในสื่อโทรทัศน์ของเวียดนาม มีรายการโทรทัศน์ภาษาเวียดนามมากถึง 31 รายการ คิดเป็นร้อยละ 88.57 จากรายการโทรทัศน์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สำหรับรายการภาษาอังกฤษนั้น เป็นรายการข่าวกับสารคดี นอกจากนี้ ยังมีรายการข่าวภาษารัสเซียด้วย

ตาราง 4.6 การเลือกภาษาในรายการโทรทัศน์ของเวียดนาม

ลำดับ	ช่อง	รายการ	ประเภท	ภาษา
1	VTV1	Thời sự	ข่าว	เวียดนาม
2	VTV1	Văn hóa Công An Nhân Dân	สารคดี	เวียดนาม
3	VTV1	Cổng làng tự truyện	สารคดี	เวียดนาม
4	VTV1	Hoa cỏ may	ละคร	เวียดนาม

ลำดับ	ช่อง	รายการ	ประเภท	ภาษา
5	VTV1	Thế giới góc nhìn	สารคดี	เวียดนาม
6	VTV2	Hoa Oải Hương	ละคร	เวียดนาม
7	VTV2	Phóng sự	สารคดี	เวียดนาม
8	VTV2	Sống khoẻ mỗi ngày	สัมภาษณ์	เวียดนาม
9	VTV2	Nhật Bản ngày nay	สารคดี	เวียดนาม
10	VTV2	Bí Mật Cây Cầu Cũ	ละคร	เวียดนาม
11	VTV3	Bố ơi mình đi đâu thế	เด็ก	เวียดนาม
12	VTV3	Thương nhớ ở ai	ละคร	เวียดนาม
13	VTV3	Bí mật của tạo hóa	สัมภาษณ์	เวียดนาม
14	VTV3	Con biết tuốt	เกมโชว์	เวียดนาม
15	VTV3	Khúc Ca Hạnh Phúc	ละคร	เวียดนาม
16	VTV4	Bản tin tiếng Việt 12h	ข่าว	เวียดนาม
17	VTV4	Bản tin tiếng Anh	ข่าว	อังกฤษ
18	VTV4	Bản tin tiếng Việt 0h	ข่าว	เวียดนาม
19	VTV4	Vietnam Discovery	สารคดี	อังกฤษ
20	VTV4	Bản tin tiếng Nga	ข่าว	รัสเซีย
21	VTV6	Bữa trưa vui vẻ	สัมภาษณ์	เวียดนาม
22	VTV6	Siêu thủ lĩnh	เยาวชน	เวียดนาม
23	VTV6	Chung kết lượt đi cúp Quốc gia: B.Bình Dương - SLNA	กีฬา	เวียดนาม
24	VTV6	Nấc Thang Lửa	ละคร	เวียดนาม
25	VTV6	Nào cùng phong cách	สารคดี	เวียดนาม

ลำดับ	ช่อง	รายการ	ประเภท	ภาษา
26	VTV7	Sáu điều bí mật	ละคร	เวียดนาม
27	VTV7	Trường học VTV7 (Tiểu học)	เด็ก	เวียดนาม
28	VTV7	Bay lên những ước mơ	เด็ก	เวียดนาม
29	VTV7	7 phút cho bữa sáng	ทำอาหาร	เวียดนาม
30	VTV7	Edu Talk	สัมภาษณ์	เวียดนาม
31	HanoiTV1	Chương trình Thời sự	ข่าว	เวียดนาม
32	HanoiTV1	Bản tin cuối ngày	ข่าว	อังกฤษ
33	HanoiTV1	Đại chiến kén rể	เกมโชว์	เวียดนาม
34	HanoiTV1	Bản tin kinh tế	ข่าว	เวียดนาม
35	HanoiTV1	Tiểu thư uy quyền	ละคร	เวียดนาม

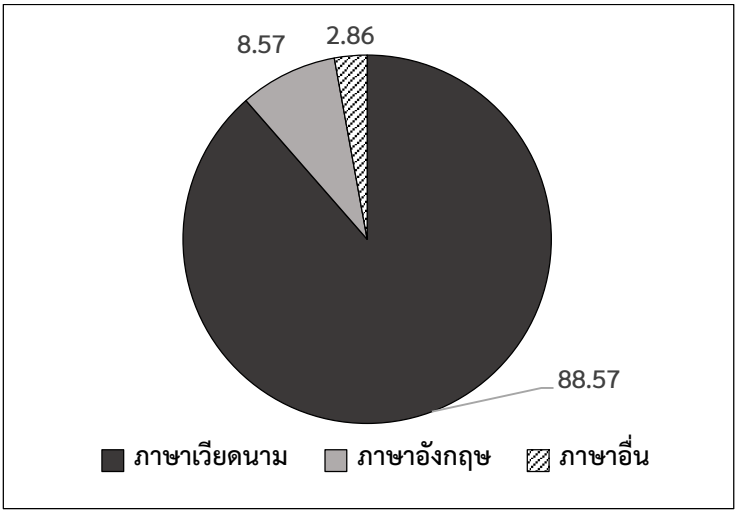

ภาพ 4.17 ร้อยละของการเลือกภาษาในรายการโทรทัศน์ของเวียดนาม

ภาพ 4.18 สรุปภาพรวมการเลือกภาษาในสื่อทั้ง 4 ประเภทของเวียดนาม จากการรวบรวมข้อมูลการเลือกภาษาในสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อนิตยสาร สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ของเวียดนาม พบว่าสื่อทั้ง 4 ประเภทเลือกภาษาเวียดนามมากกว่าภาษาอังกฤษ ลักษณะการเลือกภาษาดังกล่าวเป็นไปตามที่เคยมีผู้กล่าวไว้ว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาที่ใช้เป็นหลักในสื่อของเวียดนาม (Lê & O'Harrow 2007) อย่างไรก็ตาม ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ถูกเลือกใช้ในสื่อทุกประเภท โดยปรากฏมากที่สุดในสื่อนิตยสาร นอกจากนี้ สื่อนิตยสารยังเป็นสื่อประเภทเดียวที่มีการเลือกใช้ภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษควบคู่กัน สื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อประเภทเดียวที่มีการเลือกใช้ภาษาฝรั่งเศส ส่วนสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์พบว่ามีการใช้ภาษาอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากภาษาเวียดนาม ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสอีกด้วย

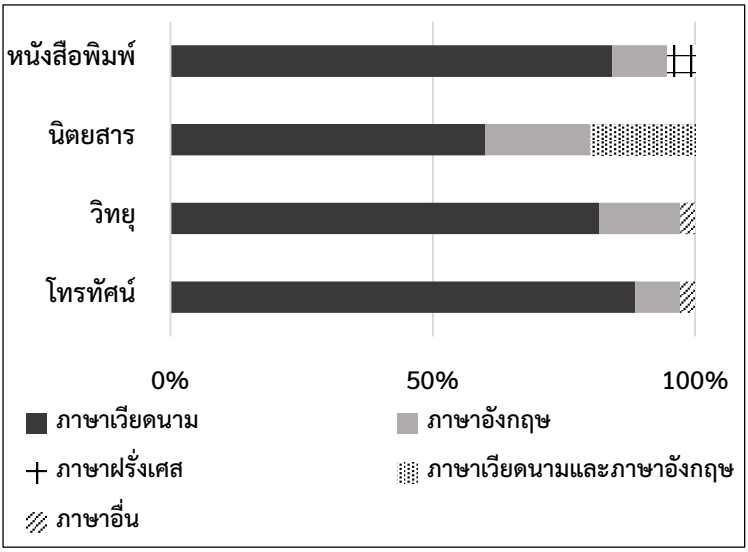

ภาพ 4.18 ภาพรวมการเลือกภาษาในแวดวงสื่อของเวียดนาม

ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า แม้สถานการณ์ในสังคมของเวียดนามและสังคมโลกจะเปลี่ยนไป และแม้ว่าภาษาอังกฤษจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในฐานะภาษาของโลก แต่การเลือกภาษาอังกฤษของสื่อต่าง ๆ ในเวียดนามยังมีปริมาณน้อยกว่าการเลือกภาษาเวียดนามมาก ดังนั้น ภาษาเวียดนามยังคงเป็นภาษาประจำชาติที่มีสถานะเข้มแข็งและใช้เป็นหลักในสื่อทุกประเภทของเวียดนาม

4.4 การแปลในแวดวงสื่อ

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ด้านการแปลเป็นข้อมูลชุดเดียวกันกับที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการเลือกภาษาในแวดวงสื่อ กล่าวคือ สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อนิตยสาร จะพิจารณาการแปลจากเว็บไซต์ของสื่อดังกล่าว ว่ามีการแปลจากภาษาที่เลือกใช้เป็นภาษาอื่นหรือไม่ ผู้เข้าชมเว็บไซต์สามารถกดเปลี่ยนภาษาเพื่ออ่านเนื้อหาเป็นภาษาอื่นได้หรือไม่ และมีภาษาใดบ้าง ส่วนสื่อโทรทัศน์ จะพิจารณาจากรายการที่ไม่ได้ผลิตเป็นภาษาเวียดนาม ว่ามีการพากย์เสียงหรือมีคำบรรยายด้านล่าง (subtitle) หรือไม่

ตาราง 4.7 การแปลบนเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ของเวียดนาม

ลำดับ	หนังสือพิมพ์	ประเภท	ภาษา	การแปล
1	Hànộimới (http://www.hanoimoi.com.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี
2	Lao Động (https://laodong.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี

ลำดับ	หนังสือพิมพ์	ประเภท	ภาษา	การแปล
3	Nhân Dân (http://www.nhandan.org.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส รัสเซีย
4	Sài gòn giải phóng (http://www.sggp.org.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	อังกฤษ จีน
5	Thanh Niên (https://thanhnien.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี
6	Tiền Phong (https://www.tienphong.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี
7	Tuổi trẻ (https://tuoitre.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี
8	Người đô thị (http://nguoidothi.net.vn/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี
9	Viet Nam News (http://vietnamnews.vn/)	ทั่วไป	อังกฤษ	ไม่มี
10	The Saigon Times (http://english.thesaigontimes.vn/)	ทั่วไป	อังกฤษ	ไม่มี
11	Le Courrier du Vietnam (https://lecourrier.vn/)	ทั่วไป	ฝรั่งเศส	ไม่มี
12	An ninh thế giới (http://anninhthegioi.eu/)	ทั่วไป	เวียดนาม	ไม่มี
13	Công an (http://congan.com.vn/)	ตำรวจ	เวียดนาม	ไม่มี

ลำดับ	หนังสือพิมพ์	ประเภท	ภาษา	การแปล
14	Quân đội nhân dân (http://www.qdnd.vn/)	ทหาร	เวียดนาม	อังกฤษ จีน ลาว เขมร
15	Mua & bán (https://muaban.net/)	ซื้อขาย	เวียดนาม	ไม่มี
16	Thời báo Doanh nhân (http://tbdn.com.vn/)	ธุรกิจ	เวียดนาม	ไม่มี
17	Đầu tư (http://baodautu.vn/)	ธุรกิจ	เวียดนาม	ไม่มี
18	Bóng đá (http://bongdaplus.vn/)	กีฬา	เวียดนาม	ไม่มี
19	Du lịch (http://baodulich.net.vn/)	ท่องเที่ยว	เวียดนาม	ไม่มี

ตาราง 4.7 แสดงให้เห็นว่าเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการแปลเนื้อหาเป็นภาษาอื่นนอกจากภาษาที่เลือกใช้ มีหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับเท่านั้นที่มีการแปล กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ Nhân Dân มีการแปลเนื้อหาบนเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส และภาษารัสเซีย และหนังสือพิมพ์ Quân đội nhân dân มีการแปลเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาลาว และภาษาเขมร จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการแปลในสื่อหนังสือพิมพ์ไม่มากนัก แต่ภาษาอังกฤษกับภาษาจีนเป็น 2 ภาษาที่มีการแปลในเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว สำหรับสื่อนิตยสาร ไม่พบว่ามีการแปลบนเว็บไซต์ของนิตยสารเล่มใดเลย และนิตยสารบางเล่มไม่มีเว็บไซต์ จึงทำให้ไม่มีข้อมูลการแปลของนิตยสารดังกล่าว ดังแสดงในตาราง 4.8

ตาราง 4.8 การแปลบนเว็บไซต์นิตยสารของเวียดนาม

ลำดับ	นิตยสาร	ประเภท	ภาษา	การแปล
1	Đầu tư chứng khoán (http://tinnhanhchungkhoan.vn/)	ธุรกิจ	เวียดนาม	ไม่มี
2	Phụ nữ chủ nhật (http://www.phunuonline.com.vn/)	ผู้หญิง	เวียดนาม	ไม่มี
3	Ôtô Xe Máy (http://www.otoxemay.vn/)	รถยนต์	เวียดนาม	ไม่มี
4	Sức Khỏe (-)	สุขภาพ	เวียดนาม	-
5	Honeymoon Wedding Perfect (https://hwp.vn/)	แต่งงาน	เวียดนาม	ไม่มี
6	Xưa và nay (-)	ประเทศเวียดนาม	เวียดนาม	-
7	Vietnam Law & Legal Forum (http://vietnamlawmagazine.vn/)	กฎหมาย	อังกฤษ	ไม่มี
8	The guide (http://theguide.vneconomictimes.com/)	ท่องเที่ยว	อังกฤษ	ไม่มี
9	Wanderlust tips (http://en.wanderlusttips.com/)	ท่องเที่ยว	เวียดนาม อังกฤษ	ไม่มี
10	Travellive (-)	ท่องเที่ยว	เวียดนาม อังกฤษ	-

สำหรับการแปลในสื่อโทรทัศน์นั้น เมื่อพิจารณารายการโทรทัศน์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 รายการ พบว่ามีรายการที่ไม่ได้ผลิตเป็นภาษาเวียดนามอยู่ 7 รายการ ส่วนใหญ่เป็นละครต่างชาติ ทั้งละครจีน เช่น Hoa Oải Hương ละครเกาหลี เช่น Sáu điều bí mật และ Tiểu thư uy quyền ที่พากย์เสียงเป็นภาษาเวียดนาม นอกจากนั้นยังมีรายการสารคดีที่ผลิตเป็นภาษาอังกฤษแต่พากย์เป็นภาษาเวียดนาม คือรายการ Nhật Bản ngày nay และรายการสารคดีที่ผลิตเป็นภาษาอังกฤษแต่มีคำบรรยายด้านล่างเป็นภาษาเวียดนาม คือรายการ Vietnam Discovery

จากการพิจารณาการแปลเนื้อหาบนเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์และนิตยสาร พบว่าสื่อหนังสือพิมพ์กับสื่อนิตยสารมีการแปลในปริมาณน้อยมาก สื่อทั้งสองประเภทใช้ภาษาที่เลือกเป็นหลักและมีการแปลเป็นภาษาอื่นเพียงแค่บนเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์สองฉบับเท่านั้น ซึ่งเป็นการแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอื่น ในทางตรงกันข้าม สื่อโทรทัศน์มีการแปลจากภาษาอื่นเป็นภาษาเวียดนามเท่านั้น ทั้งในรูปแบบของการพากย์เป็นภาษาเวียดนามและคำบรรยายด้านล่างเป็นภาษาเวียดนาม แต่ไม่พบว่ามีการแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอื่น รูปแบบการแปลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลักในสื่อ เป็นภาษาหลักที่ถูกเลือกใช้ในสื่อสิ่งพิมพ์และมีการแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอื่นในปริมาณน้อย และหากสื่อกระจายเสียงอย่างรายการโทรทัศน์เป็นรายการที่ไม่ได้ใช้ภาษาเวียดนาม ก็จะต้องแปลให้เป็นภาษาเวียดนามในการออกอากาศ

5
การเลือกภาษาในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม

5.1 ความเป็นมาของการเลือกภาษาในแวดวงการศึกษา

การศึกษาของเวียดนามตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก การจัดการศึกษาเป็นไปตามสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองของประเทศในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ระบบการศึกษาเป็นแบบลัทธิขงจื๊อภายใต้อิทธิพลของจีน ช่วงที่เวียดนามอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคม ช่วงหลังการปฏิวัติเดือนสิงหาคม และช่วงหลังจากการรวมประเทศมาจนถึงปัจจุบัน

ในอดีต เวียดนามอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ 111 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงปีค.ศ. 938 แม้เวียดนามจะเป็นอิสระในปี ค.ศ. 939 แต่อิทธิพลของจีนก็ยังคงอยู่ การศึกษาของเวียดนามในสมัยนั้นจึงเป็นการศึกษาคำสอนของลัทธิขงจื๊อ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อระบบการปกครอง และมีภาษาจีนเป็นภาษาการศึกษา ในปีค.ศ. 1075 ราชวงศ์ลี้ได้จัดให้มีการสอบแข่งขัน ซึ่งถือเป็นการสอบแข่งขันครั้งแรกในประวัติศาสตร์การศึกษาของเวียดนาม (Pham 1995) การสอบดังกล่าวเป็นการสอบเพื่อคัดเลือกคนเข้ารับราชการ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือระดับท้องถิ่น (thi hương) ระดับภูมิภาค (thi hội) และระดับข้าราชการที่ทำงานในเมืองหลวงและดำรงตำแหน่งสำคัญ (thi đình) เนื้อหาการสอบมาจากคำสอนของลัทธิขงจื๊อ ซึ่ง

โรงเรียนทุกประเภทสอนเหมือนกัน ทั้งโรงเรียนเอกชน โรงเรียนประจำจังหวัด และวิทยาลัยราชวงศ์ (the Royal College) โดยมีเอกสารการสอนที่เขียนด้วยอักษรฮั่นหรืออักษรญอ หลังจากนั้น ในปีค.ศ. 1076 มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม คือ Quốc Tử Giám ก็ได้ก่อตั้งขึ้นที่กรุงฮานอย นอกจากนั้น ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 ได้มีการประดิษฐ์ตัวอักษรโนมขึ้น[6]

ในช่วงที่เวียดนามอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนนั้น มีความไม่เท่าเทียมกันทางด้านการศึกษา กล่าวคือ มีคนที่ได้เรียนหนังสือเป็นจำนวนน้อย ความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว ประกอบกับความยากของตัวอักษรโนม ทำให้คนเวียดนามส่วนใหญ่ในขณะนั้นเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ (Woodside 1971 อ้างใน London 2011)

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เวียดนามตกอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้นำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาในเวียดนามหลายประการ หนึ่งในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือด้านการศึกษา สุด จอนเจิดสิน (2550) สรุปไว้ว่าฝรั่งเศสต้องการสร้างระบบการศึกษาของเวียดนามใหม่เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการหนึ่งคือเพื่อเผยแพร่อารยธรรมฝรั่งเศสในเวียดนาม อีกประการหนึ่งคือเพื่อสร้างนักบริหารและนักการปกครองรุ่นใหม่ที่เหมาะสมกับการปกครองในระบบอาณานิคม ด้วยเหตุนี้ ฝรั่งเศสจึงยกเลิกระบบการศึกษาแบบจีนที่มีมาแต่เดิม โดย

[6] อักษรโนม เรียกอีกอย่างว่า จื๋อโนม (เวียดนาม: chữ Nôm) เป็นระบบอักษรที่ใช้เขียนภาษาเวียดนาม ประกอบด้วยอักษรจีน ("ฮั่นจื้อ" เรียกเป็นภาษาเวียดนามว่า "ฮ้านตึ" - Hán tự) ตัวอย่างที่เก่าที่สุดอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 มักนิยมใช้เฉพาะในหมู่ชนชั้นสูงของเวียดนาม เพื่อบันทึกวรรณคดีเวียดนาม (งานเขียนที่เป็นทางการส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษาจีน ไม่ใช่ภาษาเวียดนาม) ปัจจุบันอักษรโนมถูกแทนที่โดยสมบูรณ์ด้วยตัวอักษรจื๋อโกว๊กหงือ ซึ่งดัดแปลงจากอักษรโรมัน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับอักษรโนมและอักษรจื๋อโกว๊กหงือในหัวข้อ 2.2 บทที่ 2 และ 6.1 บทที่ 6)

เป็นการยกเลิกอย่างค่อยเป็นค่อยไป และนำระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศสเข้ามาใช้ในเวียดนาม นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการเรียนการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับฝรั่งเศส โดยเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาในช่วงนั้น ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และอารยธรรมฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาแบบแนวนอนเท่านั้น (Pham 1995) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาและระดับวิทยาลัยวิชาชีพ ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างแรงงานเข้าสู่ระบบอาณานิคม (Wright 2002) ในช่วงนั้นจึงมีโรงเรียนประถมศึกษาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและมีหลายประเภท อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่รุ่งเรืองที่สุดของอินโดจีน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในเวียดนามอยู่เพียง 2,322 โรงเรียน หรือเฉลี่ย 1 โรงเรียนต่อ 3 หมู่บ้าน และมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย 638 โรงเรียน (“Education in Vietnam” n.d.)

ตามที่ สุด จอนเจิดสิน (2550) กล่าวไว้ ในช่วงเวลาดังกล่าวภาษาฝรั่งเศสถูกใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ในขณะเดียวกัน การเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโกว๊กหงือก็มีความสำคัญ โกว๊กหงือเป็นตัวอักษรที่ถูกนำมาใช้แทนอักษรจีนจนกลายเป็นอักษรที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา มีการก่อตั้งโรงเรียนสอนการแปล เพื่อให้ข้าราชการฝรั่งเศสเรียนภาษาเวียดนามและชาวเวียดนามเรียนภาษาฝรั่งเศส การจัดสอบความรู้ภาษาฝรั่งเศสและอักษรโกว๊กหงือ รวมถึงการออกนโยบายให้เปิดโรงเรียนประถมที่ใช้อักษรโกว๊กหงือและภาษาฝรั่งเศสเพิ่มขึ้นในทุกภูมิภาค นอกจากนั้น งานของ Wright (2002) ระบุว่ามีการก่อตั้งสมาคมฝรั่งเศส (Alliance Française) ขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนภาษาฝรั่งเศสอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนโดยใช้ภาษาฝรั่งเศสจำกัดอยู่ในคนกลุ่มน้อยเท่านั้น ไรท์ (Wright 2002) กล่าวว่าในระยะแรกของสมัยอาณานิคม ฝรั่งเศส

กำหนดให้แต่ละชุมชนต้องส่งเด็ก 1-2 คนมาเรียนตัวอักษรโกว๊กหงือและภาษาฝรั่งเศสที่โรงเรียนรัฐบาล แต่คนเวียดนามไม่ค่อยกระตือรือร้นนัก อีกทั้งชนชั้นกลางยังคงให้คุณค่ากับการศึกษาแบบขงจื๊อ ซึ่งยังคงดำเนินอยู่ในที่ส่วนตัว จนกระทั่งถูกสั่งห้ามในปีค.ศ. 1919

การให้ความสำคัญกับอักษรโกว๊กหงือนั้นมีประโยชน์กับฝรั่งเศสในแง่การปกครองในระบบอาณานิคม ทำให้การสื่อสารสะดวกขึ้น เนื่องจากอักษรโกว๊กหงือเป็นการเขียนโดยใช้ตัวอักษรโรมัน ทำให้การเรียนภาษาเวียดนามง่ายขึ้นเนื่องจากไม่ซับซ้อนเท่าตัวอักษรแบบจีน ในขณะเดียวกันอักษรโกว๊กหงือ ซึ่งถูกใช้อย่างแพร่หลายโดยชาวเวียดนามตั้งแต่ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ก็ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของชาวเวียดนามในการเผยแพร่ความคิดเรื่องการต่อต้านฝรั่งเศสในเวลาต่อมา

ก่อนการปฏิวัติเดือนสิงหาคม (Cách mạng tháng Tám หรือ August Revolution) ชาวเวียดนามที่ไม่รู้หนังสือมีมากถึงร้อยละ 95 ของประชากรทั้งหมด (Kinh 1991) หลังจากการปฏิวัติเดือนสิงหาคมประสบความสำเร็จในปีค.ศ. 1945 โฮจิมินห์และรัฐบาลเวียดนามในขณะนั้นประกาศต่อสู้กับความไม่รู้หนังสือ (anti-illiteracy) โดยมีนโยบายที่จะปฏิรูปการศึกษาโดยมีหลัก 3 ประการ คือ ให้การศึกษาเป็นระดับชาติ (national) เป็นวิทยาศาสตร์ (scientific) และเป็นของประชาชน (popular) เซนต์จอร์จ (St. George 2010) อธิบายหลัก 3 ประการไว้ดังนี้ การศึกษาที่เป็นเรื่องระดับชาติหมายถึงการศึกษาต้องครอบคลุมเรื่องการปฏิเสธระบบอาณานิคม การส่งเสริมระบบสังคมนิยม การรวมประเทศ **รวมถึงการใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติที่ใช้ในโรงเรียนด้วย** การศึกษาที่เป็นวิทยาศาสตร์หมายถึงการศึกษาที่ส่งเสริมเรื่องเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสร้างสังคม**แบบสมัยใหม่** ส่วนการศึกษาที่เป็นของประชาชนหมายถึง**ความเสมอภาค**ของการศึกษา

ระบบการศึกษาในขณะนั้นประกอบด้วยการรู้หนังสือ การศึกษาพื้นฐาน การศึกษาทั่วไปและวิชาชีพ และการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Pham 1995)

การใช้ภาษาเวียดนามและอักษรโกว๊กหงือ ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและสร้างความเป็นชาติในช่วงเวลาดังกล่าว ภาษาเวียดนามและอักษรโกว๊กหงือถูกกำหนดให้เป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนทุกระดับชั้น ทั้งในเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ (Ngoc 2014) รวมถึงได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากให้ใช้ในระดับอุดมศึกษาด้วย (Vu 1995) ในด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เหงียนและเหงียน (Nguyen & Nguyen 2007) รายงานว่าในช่วงก่อนปีค.ศ. 1954 มีภาษาต่างประเทศอยู่ 4 ภาษาที่สอนในโรงเรียนเวียดนาม ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษารัสเซีย และภาษาจีน แต่เมื่อจีนกับรัสเซียให้ความช่วยเหลือทางการทหารและพลเรือนแก่เวียดนามเหนือในช่วงปีค.ศ. 1954-1975 ภาษาจีนกับภาษารัสเซียจึงขึ้นมามีความสำคัญมากกว่าภาษาอังกฤษกับภาษาฝรั่งเศสในเวียดนามเหนือ อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ภาษาอังกฤษกับภาษาฝรั่งเศสกลับเป็นภาษาต่างประเทศที่ได้รับความสำคัญในระบบการศึกษาของเวียดนามใต้ (Nguyen & Nguyen 2007) ไรท์ (Wright 2002) รายงานว่านักเรียนในเวียดนามใต้เปลี่ยนความสนใจด้านการเรียนภาษาต่างประเทศจากภาษาฝรั่งเศสไปเป็นภาษาอังกฤษ จำนวนนักเรียนมัธยมที่เรียนภาษาฝรั่งเศสในช่วงปีค.ศ. 1968-1969 เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจากในช่วงปีค.ศ. 1958-1959 แต่จำนวนนักเรียนมัธยมที่เรียนภาษาอังกฤษในช่วงปีค.ศ. 1968-1969 เพิ่มขึ้นเป็นเจ็ดเท่าจากในช่วงปีค.ศ. 1958-1959 (République du Vietnam 1968-1969 อ้างใน Wright 2002)

หลังจากการรวมประเทศประสบความสำเร็จในปีค.ศ. 1976 เวียดนามได้กลับมาใช้ระบบการศึกษาระบบเดียวกันทั่วประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึง

ได้พัฒนาและเริ่มใช้หลักสูตร 12 ปี เพื่อไม่ให้หลงเหลืออิทธิพลของระบบการศึกษาแบบเดิม (“Education in Vietnam” n.d.) หง็อก (Ngoc 2014) กล่าวว่าในช่วงนั้น ภาษาต่างประเทศทุกภาษาอยู่ในสถานะซบเซา เนื่องมาจากการห้ามเรือของสหรัฐอเมริกาเข้าเวียดนาม และการทำสงครามกับจีน อีกทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาจีนยังถูกมองว่าเป็นภาษาของศัตรู ส่วนภาษารัสเซียนั้นเป็นภาษาต่างประเทศที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในระบบการศึกษาของเวียดนามในช่วงปีค.ศ. 1975-1990 (Ngoc 2014) อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสพยายามนำภาษาฝรั่งเศสกลับเข้ามาในเวียดนามด้วยการยอมรับให้เวียดนามเป็นหนึ่งในสมาชิกของบริเวณที่พูดภาษาฝรั่งเศส (Francophone zone) ในปีค.ศ. 1979 (Tollefson 2001 อ้างใน Ngoc 2014) มีการจัดตั้งสมาคมสำหรับมหาวิทยาลัยที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส เพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นสื่อในการเรียนการสอน (Ngoc 2014)

ระบบการศึกษาของเวียดนามเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนอีกครั้งหลังจากการดำเนินนโยบายโด๋ยเม้ยในปีค.ศ. 1986 เอกสาร “Education in Vietnam” (n.d.) ได้สรุปการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาไว้ว่า นโยบายโด๋ยเม้ยส่งผลให้ระบบการศึกษามีการพัฒนาขึ้น โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูและผู้จัดการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการศึกษา ระบบสามัญศึกษามุ่งพัฒนาหลักสูตรและตำรา พัฒนาการสอนให้ครอบคลุมครู นักเรียน โรงเรียน และท้องถิ่นทุกประเภท และเชื่อมระบบสามัญศึกษากับอาชีวศึกษาไว้ด้วยกัน สำหรับระบบอาชีวศึกษา มีการปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับตลาดแรงงานมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน ระบบอุดมศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองตลาดการจ้างงาน

การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเปลี่ยนไปอย่างมากหลังการดำเนินนโยบายโด๋ยเม้ย นโยบายโด๋ยเม้ยกระตุ้นให้ภาษาอังกฤษได้รับความ

นิยมและกลายเป็นภาษาต่างประเทศที่สำคัญที่สุดในเวียดนาม (Ngoc 2014) ภาษาอังกฤษได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการในนโยบายการศึกษาของเวียดนาม ที่กำหนดให้วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาหนึ่งที่อยู่ในการสอบวุฒิมัธยมศึกษาระดับชาติ (Hoang 2010 อ้างใน Ngoc 2014) นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษเกิดขึ้นจำนวนมากทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครโฮจิมินห์ กรุงฮานอย และเมืองใหญ่อื่น ๆ อันเนื่องมาจากความต้องการผู้ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานแวดวงธุรกิจ และการสื่อสาร (Nguyen & Nguyen 2007) ในขณะที่ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อย่างภาษาฝรั่งเศสและภาษาจีนได้รับความสำคัญมากขึ้นนั้น ภาษารัสเซียกลับไม่ได้มีความสำคัญเหมือนเดิมอีกต่อไปหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปีค.ศ. 1991

ระบบการศึกษาของเวียดนามในปัจจุบันมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรเวียดนาม สร้างแรงงานสำหรับระบบเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลง และดูแลผู้ที่มีความสามารถในทุกระดับการศึกษา (Pham 1995) โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลระบบการศึกษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการและการฝึกอบรม กระทรวงการคลัง และกระทรวงการวางแผนและการลงทุน ระบบการศึกษาของเวียดนามประกอบด้วยการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน สามัญศึกษา อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา กฎหมายการศึกษาปีค.ศ. 2005 และฉบับแก้ไขปีค.ศ. 2009 กำหนดให้การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับที่ประชนชนทุกคนต้องเข้าถึงได้ (universalized) (Do & Do 2014) การศึกษาระดับประถมศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่อายุ 6 ปี และใช้เวลา 5 ปี ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลา 4 ปี ผู้เรียนสามารถเลือกได้ว่าจะเข้าระบบสามัญศึกษาหรือระบบอาชีวศึกษา สำหรับการเรียนระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยจะใช้เวลา 4-6 ปี

ฟราย (Fry 2009) สรุปไว้ว่ามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในเวียดนามแบ่งได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัยสหสาขา มหาวิทยาลัยเปิด มหาวิทยาลัยเอกชน วิทยาลัยรัฐบาล วิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยนานาชาติ สำหรับมหาวิทยาลัยแห่งชาติ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนามที่กรุงฮานอยและมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนามที่นครโฮจิมินห์ จัดเป็นมหาวิทยาลัยสหสาขา เฮย์เดนและลัม (Hayden & Lam 2010) รายงานว่าโดยปกติแล้วมหาวิทยาลัยจะต้องรายงานการดำเนินงานกับรัฐผ่านกระทรวงที่รับผิดชอบหรือผู้บริหารระดับจังหวัด แต่มหาวิทยาลัยแห่งชาติ 2 แห่งนี้ดำเนินการภายใต้กฎบัตรที่ออกโดยรัฐบาลโดยตรง จึงรายงานการดำเนินงานไปที่คณะรัฐมนตรีโดยตรง และมีสิทธิ์พิเศษที่มหาวิทยาลัยอื่นไม่มี เช่น นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งอธิการบดี เป็นต้น รวมถึงมีอิสระทางการเงินและทางวิชาการมากกว่าสถาบันของรัฐอื่น ๆ ด้วย

ในระดับประถมศึกษา วิชาภาษาเวียดนามเป็นวิชาบังคับ ในขณะที่วิชาภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือก (Le 1995) เหงียน (Nguyen 2011) ได้สรุปไว้ว่ารัฐบาลเวียดนามเริ่มนำภาษาอังกฤษเข้าในการศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อแสดงการยอมรับบทบาทของภาษาอังกฤษในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารระดับนานาชาติ เพื่อทำให้นโยบายยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของเวียดนามเข้มแข็งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศที่จะตามประเทศอื่น ๆ ให้ทัน และเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียนชาวเวียดนาม ดังนั้น ในปีค.ศ. 1996 ภาษาอังกฤษได้เริ่มเข้ามาอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของเวียดนามในฐานะวิชาเลือก เริ่มตั้งแต่ระดับเกรด 3 คือช่วงที่นักเรียนมีอายุประมาณ 8 ปี โดยกำหนดให้เรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ คาบละ 40 นาที นโยบายดังกล่าวได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากทั่วประเทศ จึงทำให้ในปีค.ศ. 2010-2011 มีการริเริ่มโครงการนำ

ร่องให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับตั้งแต่ระดับเกรด 3 โดยกำหนดให้เรียนสัปดาห์ละ 4 คาบ คาบละ 40 นาที

หง็อก (Ngoc 2014) ได้สรุปไว้ว่าปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศอันดับหนึ่งของเวียดนาม ในขณะที่ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ ส่วนภาษารัสเซียมีผู้เรียนเป็นจำนวนน้อย นอกจากนี้ ปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามยังให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศเป็นอย่างมาก ในปีค.ศ. 2008 รัฐบาลเวียดนามได้ออกคำตัดสิน (Quyết định 1400 QĐ-TTg) ให้ริเริ่มโครงการ “การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระบบการศึกษาของชาติในช่วงปีค.ศ. 2008-2020” (“Về việc phê duyệt Đề án "Dạy và học ngoại ngữ trong hệ thống giáo dục quốc dân giai đoạn 2008-2020") โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระบบการศึกษาและใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ในทุกโรงเรียนและทุกระดับชั้นการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างบุคลากรที่มีทักษะทางวิชาชีพและความสามารถทางภาษาภายในปีค.ศ. 2015 และทำให้เยาวชนเวียดนามส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษา ทั้งจากโรงเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ส่วนหนึ่งของการดำเนินการโครงการนี้คือการกำหนดให้ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เป็นวิชาสอนในสถาบันการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา

5.2 ภูมิทัศน์ภาษาแวดวงการศึกษา

ประเภทป้ายที่นำมาวิเคราะห์ในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงการศึกษา ได้แก่ ป้ายชื่อมหาวิทยาลัย ป้ายชื่อตึกเรียน ป้ายห้องเรียน ป้ายประกาศ และป้ายประชาสัมพันธ์ ที่ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม (Vietnam National

University) 2 แห่งในกรุงฮานอย คือ University of Social Sciences and Humanities และ University of Languages and International Studies

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือรูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษา เช่นเดียวกันกับในแวดวงกฎหมายและแวดวงสื่อ การวิเคราะห์รูปแบบการเลือกภาษาพิจารณาจากจำนวนภาษาที่ปรากฏในป้าย แบ่งออกเป็นป้ายหนึ่งภาษา ป้ายสองภาษา และป้ายหลายภาษา ส่วนรูปแบบการปรากฏของภาษาเป็นการพิจารณาว่ามีภาษาใดบ้างที่ปรากฏบนป้าย ทั้งรูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษาพิจารณาจากตัวเขียนเท่านั้น

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าจะพบป้ายสองภาษามากที่สุด ในรูปแบบของป้ายที่มีภาษาเวียดนามปรากฏร่วมกับภาษาอังกฤษ เนื่องจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาน่าจะให้ความสำคัญกับทั้งภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่สำคัญในฐานะภาษากลางในการสื่อสารของโลก

ตาราง 5.1 รูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม

รูปแบบการเลือกภาษา	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ป้ายหนึ่งภาษา	60	53.10
ป้ายสองภาษา	53	46.90
รวม	113	100

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูลป้ายสาธารณะในแวดวงการศึกษาจำนวน 113 ป้าย พบว่ารูปแบบการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงสื่อของเวียดนามมี 2 รูปแบบ ดังแสดงในตาราง 5.1 ได้แก่ รูปแบบหนึ่งภาษา จำนวน 60 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 53.10 และรูปแบบสอง

ภาษา จำนวน 53 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 46.90 ข้อค้นพบดังกล่าวจึงไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 5.2 แสดงรูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม ผลการวิเคราะห์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแวดวงกฎหมายและแวดวงสื่อ นั่นคือภาษาเวียดนามซึ่งเป็นภาษาประจำชาติปรากฏมากที่สุด อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแวดวงกฎหมายและแวดวงสื่อ กับแวดวงการศึกษาแล้ว พบว่าความแตกต่างคือป้ายหนึ่งภาษาในแวดวงการศึกษาที่พบเป็นป้ายภาษาเวียดนามเท่านั้น ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 5.1 ไม่มีป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ เลย ในขณะที่อีกสองแวดวงมีทั้งป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามและป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

ตาราง 5.2 รูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม

รูปแบบการเลือกภาษา	**รูปแบบการปรากฏของภาษา**	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ป้ายหนึ่งภาษา	เวียดนาม	60	53.10
ป้ายสองภาษา	เวียดนาม-อังกฤษ	48	42.48
	เวียดนาม-เกาหลี	2	1.77
	เวียดนาม-จีน	3	2.65
รวม		113	100

รูปแบบการปรากฏของภาษาที่พบมากที่สุดรองลงมาคือรูปแบบเวียดนาม-อังกฤษ ดังตัวอย่างในภาพ 5.2 มีจำนวน 48 ป้าย คิดเป็นร้อยละ

42.48 ของป้ายทั้งหมด ส่วนป้ายสองภาษารูปแบบอื่น ได้แก่ เวียดนาม-จีน (ภาพ 5.3) และเวียดนาม-เกาหลี (ภาพ 5.4) มีจำนวนน้อย เพียงร้อยละ 2.65 และร้อยละ 1.77 ของป้ายทั้งหมด ตามลำดับ

ภาพ 5.1 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงการศึกษา

ภาพ 5.2 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ) ในแวดวงการศึกษา

ภาพ 5.3 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-จีน) ในแวดวงการศึกษา

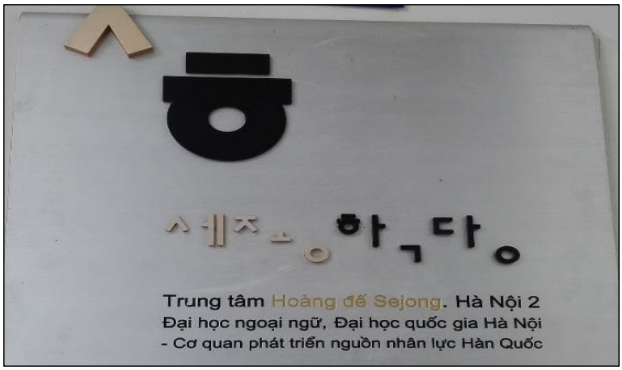

ภาพ 5.4 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-เกาหลี) ในแวดวงการศึกษา

โดยภาพรวมแล้ว ป้ายสาธารณะในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงการศึกษาของเวียดนามแสดงให้ถึงบทบาทสำคัญของภาษาเวียดนามเหนือภาษาอื่น และสถานะของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศที่มีบทบาทโดดเด่นที่สุดเมื่อเทียบกับภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

5.3 การใช้ภาษาในแวดวงการศึกษา

เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลการเลือกภาษาในแวดวงการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นหลัก ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามออนไลน์ทาง Google Forms (https://goo.gl/forms/dKg8CcgqF5T0OY092) แบบสอบถามเขียนเป็นภาษาเวียดนาม (ดูแบบสอบถามที่ภาคผนวก) โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับอายุ เพศ บ้านเกิด ภาษาที่ใช้ในครอบครัว สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม (นักเรียน นักศึกษา อาจารย์) และสถาบันการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดอยู่ ส่วนที่สองเป็นการสอบถามเกี่ยวกับการเลือกภาษา โดยขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามยกตัวอย่างรายวิชาที่ตนเองสอนหรือเรียนมา 4 รายวิชา และสอบถามภาษาที่ใช้ในองค์ประกอบต่าง ๆ ของรายวิชา ได้แก่ ตำราหรือบทอ่าน สื่อการสอน การบ้านหรือรายงาน ข้อสอบ และภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากศาสตราจารย์ ดร.เจิ่นจี๊สอย (Trần Trí Dõi) (University of Social Sciences and Humanities มหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม) ที่ได้แนะนำลูกศิษย์ทั้งที่เป็นอาจารย์และนักศึกษามาให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล โดยลูกศิษย์ของอาจารย์ได้ช่วยกระจายแบบสอบถามให้ผู้วิจัย

นอกจากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยยังมีโอกาสได้สัมภาษณ์ลูกศิษย์ของศาสตราจารย์ ดร.เจิ่นจี๊สอย ทั้งหมด 3 คน เป็นอาจารย์ 1 คน และเป็นนักศึกษา 2 คน รวมถึงได้มีโอกาสเข้าสังเกตการณ์ชั้นเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจที่ University of Languages and International Studies มหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม ด้วย

ผลการเก็บข้อมูล มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 48 คน มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 14-31 ปี เป็นผู้หญิง 41 คน ผู้ชาย 7 คน เป็นผู้ที่มีบ้านเกิดอยู่ที่กรุงฮานอยจำนวน 20 คน ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนรายงานว่าใช้ภาษาเวียดนามในครอบครัว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มีจำนวนทั้งหมด 39 คน นอกนั้นเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา 1 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา 4 คน และอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย 4 คน สถาบันการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สังกัดเป็นสถาบันของรัฐบาล มีผู้ตอบแบบสอบถามที่สังกัดสถาบันเอกชนเพียงหนึ่งคนเท่านั้น

จากวิชาทั้งหมดที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อมูลมา ผู้วิจัยเลือกนำมาวิเคราะห์เฉพาะวิชาเนื้อหา ซึ่งไม่เกี่ยวกับภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นวิชาภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ จึงไม่ได้ถูกนำมารวมไว้ในข้อมูลส่วนนี้ วิชาที่นำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์มีทั้งหมด 26 วิชา ดังแสดงในตาราง 5.3

ตาราง 5.3 การเลือกภาษาในรายวิชาต่าง ๆ ของเวียดนาม[7]

วิชา	ตำราหรือบทอ่าน	สื่อการสอน	การบ้านหรือรายงาน	ข้อสอบ	ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน
ภาษาศาสตร์เบื้องต้น	เวียดนาม	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
ภาษาศาสตร์	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ
ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม

[7] พื้นที่สีเทาแสดงการองค์ประกอบที่มีการใช้ภาษาอังกฤษในวิชาต่าง ๆ

วิชา	ตำราหรือบทอ่าน	สื่อการสอน	การบ้านหรือรายงาน	ข้อสอบ	ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน
ภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ
ภาษาศาสตร์จิตวิทยา	อังกฤษ	อังกฤษ	อังกฤษ	เวียดนาม	อังกฤษ
ภาษาศาสตร์ประยุกต์	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม อังกฤษ
ภาษาศาสตร์สังคม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
สถิติเพื่อภาษาศาสตร์	-	เวียดนาม	-	-	-
การทำพจนานุกรม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
ภาษา การสื่อสารและการตลาด	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
สื่อ	เวียดนาม	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม อังกฤษ
จิตวิทยาทั่วไป	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
จิตวิทยาขั้นสูง	-	เวียดนาม	-	-	-
วิธีวิจัยอย่างเป็นวิทยาศาสตร์	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
มานุษยวิทยาทั่วไป	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม

วิชา	ตำราหรือบทอ่าน	สื่อการสอน	การบ้านหรือรายงาน	ข้อสอบ	ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน
ประวัติศาสตร์อารยธรรมโลก	เวียดนาม	เวียดนาม	อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม
ศิลปะทั่วไป	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
ทักษะชีวิต	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
ทักษะการเอาชีวิตรอด	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
คณิตศาสตร์ขั้นสูง	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
เศรษฐศาสตร์มหัพภาค	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
พื้นฐานพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
การพัฒนาแนวคิดด้านแฟชั่น	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม อังกฤษ
ว่ายน้ำ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม
เปียโน	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม อังกฤษ	เวียดนาม
ศิลปะป้องกันตัว	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม	เวียดนาม

ผลที่ได้จากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดในแทบทุกวิชาและแทบทุกองค์ประกอบของรายวิชา ได้แก่ ตำราหรือบทอ่าน สื่อการสอน การบ้านหรือรายงาน ข้อสอบ และภาษาที่ใช้ใน

การเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม มีบางวิชาที่เลือกใช้ภาษาอังกฤษเพียงภาษาเดียวในทุกองค์ประกอบ ได้แก่ วิชาภาษาศาสตร์ และภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ วิชาภาษาศาสตร์จิตวิทยาใช้ภาษาอังกฤษในทุกองค์ประกอบแต่ยกเว้นข้อสอบที่ใช้ภาษาเวียดนามเท่านั้น บางวิชาใช้ทั้งภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษร่วมกันในบางองค์ประกอบ เช่น วิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ใช้ทั้งภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษในส่วนของตำราหรือบทอ่าน สื่อการสอน การบ้านหรือรายงาน ข้อสอบ และภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน แต่ข้อสอบใช้ภาษาเวียดนามเท่านั้น วิชาการพัฒนาแนวคิดด้านแฟชั่นใช้ทั้งภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษในส่วนของตำราหรือบทอ่าน และภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

ข้อมูลการเลือกภาษาในรายวิชาต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลักที่ถูกเลือกใช้ในแวดวงการศึกษา โดยภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญรองลงมา นอกจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ลูกศิษย์ของศาสตราจารย์ ดร.เจิ่นจี๊สอย ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คนได้แสดงความคิดเห็นต่อสถานะและบทบาทของภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษไว้ว่า **ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ และมีทัศนคติในด้านบวกต่อภาษาอังกฤษ** พยายามใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น รวมถึงสลับภาษาระหว่างภาษาเวียดนามกับภาษาอังกฤษ เพราะมองว่าภาษาอังกฤษบ่งบอกถึงความทันสมัย อีกทั้งผู้ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดียังเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน ความสามารถทางภาษาอังกฤษจึงสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานได้ ความสำคัญของภาษาอังกฤษยังสะท้อนให้เห็นในระบบการศึกษา วิทยานิพนธ์ทุกระดับต้องเขียนเป็นภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ อีกทั้งมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนามยังได้ริเริ่มแบบทดสอบมาตรฐาน Vietnamese Standardized Test

of English Proficiency (VSTEP) สำหรับทดสอบความสามารถภาษาอังกฤษ ด้วย ในทางตรงกันข้าม วิชาภาษาเวียดนามดูเหมือนจะไม่ค่อยได้รับความสำคัญ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้บอกกับผู้วิจัยว่านักเรียนเวียดนามได้เรียนวิชาภาษาเวียดนามในระดับประถมศึกษา แต่ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจะได้เรียนภาษาเวียดนามในวิชาวรรณคดีเท่านั้น นอกจากนี้ ในระดับมหาวิทยาลัย คนที่สนใจเรียนภาษาเวียดนามมีน้อย คนที่มาเรียนที่ภาควิชาภาษาเวียดนามส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ อีกทั้งยังไม่มีกิจกรรมทางภาษาเกี่ยวกับภาษาเวียดนามในมหาวิทยาลัยด้วย

5.4 การแปลในแวดวงการศึกษา

ข้อมูลการแปลในแวดวงการศึกษามาจากแหล่งข้อมูลเดียวกันกับข้อมูลการเลือกภาษาในรายวิชาต่าง ๆ นั่นคือเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ทาง Google Forms คำถามส่วนหนึ่งในแบบสอบถามเป็นคำถามเกี่ยวกับเอกสารแปลในวิชาที่ผู้ตอบแบบสอบถามยกตัวอย่าง โดยถามว่าในรายวิชาดังกล่าว มีการใช้ตำราหรือบทอ่านที่แปลมาจากภาษาอื่นหรือไม่ หากมี ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าต้นฉบับมาจากภาษาอะไร

ตาราง 5.4 การแปลในรายวิชาต่าง ๆ ของเวียดนาม

วิชา	ภาษาของเอกสารต้นฉบับ
ภาษาศาสตร์เบื้องต้น	ฝรั่งเศส
ภาษาศาสตร์	อังกฤษ
ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ	อังกฤษ
ภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์	อังกฤษ

วิชา	ภาษาของเอกสารต้นฉบับ
ภาษาศาสตร์ประยุกต์	อังกฤษ
ภาษาศาสตร์สังคม	ฝรั่งเศส
ภาษา การสื่อสาร และการตลาด	อังกฤษ
สื่อ	อังกฤษ
จิตวิทยาทั่วไป	อังกฤษ
มานุษยวิทยาทั่วไป	อังกฤษ
ศิลปะทั่วไป	อังกฤษ

ผลที่ได้จากแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 5.4 พบว่ามีการใช้เอกสารแปลในบางวิชาเท่านั้น คือวิชาภาษาศาสตร์เบื้องต้นและภาษาศาสตร์สังคม มีการแปลจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาเวียดนาม ส่วนวิชาภาษาศาสตร์ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ ภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษา การสื่อสาร และการตลาด สื่อ จิตวิทยาทั่วไป มานุษยวิทยาทั่วไป และศิลปะทั่วไป เป็นการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาเวียดนาม

6
การเลือกภาษาในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนาม

6.1 ความเป็นมาของการเลือกภาษาในแวดวงวรรณกรรม

แวดวงวรรณกรรมนับว่าเป็นแวดวงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาพลวัตและการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษาซึ่งเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวรรณกรรม ชาวเวียดนามมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับกวีนิพนธ์[8] ดังที่โง (Ngô 2004: 43 อ้างใน มนธิรา ราโท 2553) กล่าวว่าคนเวียดนามมองตนเองว่าเป็น “ประเทศแห่งกวีนิพนธ์” (nước thơ) คนเวียดนามส่วนใหญ่สามารถแต่งหรือท่องบทกวีได้ขึ้นใจ มักจะหยิบยกบางตอนของบทกวีมาเป็นข้อเตือนใจในการดำเนินชีวิต หรือพูดประโยคหรือกล่าวถ้อยคำที่คล้องจองกัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นได้โดยทั่วไปในสำนวน สุภาษิต และคำพังเพย พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล (2546) กล่าวว่าคนเวียดนามใส่ใจการเขียนร้อยแก้วเพราะได้รับอิทธิพลจากธรรมเนียมการเขียนร้อยแก้วมีสัมผัส (phú) ซึ่งได้รับแบบอย่างมาจากการเขียนวรรณกรรมจีน นอกจากนี้ วรรณกรรม (รวมถึงภาษา) ยังมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อต่อต้านระบอบอาณานิคมตลอดระยะเวลาเกือบสองพันปี ตัวอย่างที่ชัดเจนได้แก่ กลอนเพลง Bình Ngô đại cáo ของ Nguyễn Trãi สมัยราชวงศ์เล ในปีค.ศ. 1428

[8] พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล (2546) อธิบายว่า ในภาษาเวียดนามจัดให้ทั้งร้อยแก้ว (thơ văn xuôi) และร้อยกรอง (thơ kec luat/ thơ tư do) รวมอยู่ในประเภทกวีนิพนธ์ (thơ)

ใช้ประกาศศักดิ์ศรีของชนชาติเวียดนามภายหลังชัยชนะต่อกองทัพจีนสมัยราชวงศ์หมิง ในสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ท่ามกลางกระแสอิทธิพลของวัฒนธรรมฝรั่งเศสในแวดวงวรรณกรรมในช่วงปีค.ศ. 1930-1940 ได้เกิดขบวนการกวีนิพนธ์อิสระ (thơ tự do) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อรักษารูปแบบคำประพันธ์ของเวียดนามแต่เดิมเอาไว้ และปลุกเร้ากระแสชาตินิยมต่อต้านจักรวรรดินิยม การรวมตัวกันดังกล่าวเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 ต่อเนื่องไปจนถึงช่วงสงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศสและสงครามเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1954-1975) พรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามเหนือเล็งเห็นอำนาจของวรรณศิลป์ในการปลุกสร้างพลังใจของประชาชนเพื่อต่อต้านอิทธิพลของอเมริกา จึงได้กำหนดให้วรรณกรรมเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาของพรรค เพื่อให้วรรณกรรมกลายเป็นอาวุธที่ลึกล้ำในการสร้างคนรุ่นใหม่ทางความคิดและความรู้สึกในการทำสงครามปฏิวัติเพื่อปลดแอกเวียดนาม

ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาและการแปลในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนามก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับแวดวงอื่น ๆ นั่นคือ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของเวียดนามตั้งแต่สมัยที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน สมัยอาณานิคมฝรั่งเศส เรื่อยมาจนถึงสมัยจักรวรรดินิยมอเมริกัน จนกระทั่งประเทศได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์เมื่อปีค.ศ. 1976

ก่อนสมัยตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน บาลาบัน (Balaban 2018) อธิบายว่าวรรณกรรมดั้งเดิมของเวียดนามเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ (oral literature) ซึ่งมีมานานก่อนการแยกตัวของภาษาม้งกับภาษาเวียดนาม กวีนิพนธ์มุขปาฐะเหล่านี้เป็นบทขอพรของชาวนา ซึ่งพบทั่วไปในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของภาษาตระกูลมอญ-เขมร กวีนิพนธ์เหล่านี้ยังคงขับร้องกัน

อยู่จนถึงปัจจุบันในชนบทของเวียดนาม และยังคงมีอิทธิพลต่อกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของเวียดนามในปัจจุบัน เช่น เพลงพื้นบ้าน (ca dao) เพลงพิธีกรรม (ca trù) หรือบทสุภาษิตคำพังเพย (tục-ngữ)

ในด้านวรรณกรรมในรูปงานเขียน (written literature) เวียดนามได้รับอิทธิพลมากและเด่นชัดจากวรรณกรรมจีน ซึ่งปกครองเวียดนามมานานกว่าสองพันปี ในช่วงนั้นภาษาเวียดนามมีหน้าที่เป็นเพียงภาษาพูดเท่านั้น ส่วนงานเขียนทุกรูปแบบ ทั้งเอกสารราชการและวรรณกรรมทุกประเภท ใช้อักษรจีนดั้งเดิมทั้งหมด (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2546, Balaban 2018, Cœdès 1962/1972) สมัยราชวงศ์เจิ่นยุคแรก (ค.ศ. 1225-1400) นับว่าเป็นยุคทองทางวรรณคดีของเวียดนาม วรรณกรรมเจริญเติบโตอย่างมากโดยได้รับอิทธิพลจากจีน จาม และศิลปะพื้นเมือง มีการเขียนตำราพิชัยยุทธ ตำราด้านวิชาการต่าง ๆ รวมถึงคำประพันธ์และวรรณคดี ทั้งนี้เนื่องจากได้รับการส่งเสริมทั้งจากชนชั้นปกครองและจากประชาชน (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548) วรรณกรรมโบราณของนักเขียนชาวเวียดนามที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันแม้จะถูกแปลโดยใช้อักษรโกวักหงือ ซึ่งเป็นระบบที่ใช้เขียนภาษาเวียดนามในปัจจุบัน แต่ก็แทบจะแปลไม่ได้ความหมายอันเนื่องมาจากโครงสร้างทางไวยากรณ์และคำศัพท์ในภาษาจีนดั้งเดิม ทำให้ผลงานเหล่านี้ต้องแปลเป็นภาษาเวียดนามที่เป็นภาษาปาก (colloquial Vietnamese) เพื่อให้ประชาชนทั่วไปอ่านเข้าใจ ตัวอย่างของผลงานเหล่านี้ เช่น พระบรมราชโองการ พระราชพงศาวดาร แถลงการณ์ประกาศอิสรภาพจากจีน รวมไปถึงบทกวีภาษาเวียดนาม (Cœdès 1962/1972)

ระหว่างช่วงเวลาที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนนั้นเอง ในช่วงราวคริสต์ศตวรรษที่ 10 เวียดนามได้เริ่มพัฒนาอักษรโนม เพื่อเป็นอักษรของเวียดนามเองโดยดัดแปลงจากอักษรจีน ซึ่งแม้จะถูกมองว่ายังคงอยู่ภายใต้

อิทธิพลของจีน แต่อักษรโนมก็ค่อย ๆ มีศักดิ์ศรีเพิ่มขึ้นเรื่อยมาจนปรากฏเด่นชัดในงานเขียนต่าง ๆ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 และเป็นที่นิยมใช้อย่างมากในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อนักเขียนและกวีชาวเวียดนามใช้อักษรโนมในการเขียนงานประพันธ์ จนอาจกล่าวได้ว่าอักษรโนมมีสถานะเป็นภาษาราชการในช่วงนั้น วรรณกรรมของนักเขียนเวียดนามที่เขียนด้วยอักษรโนมนั้นส่วนใหญ่สามารถแปลตรงตัวเป็นอักษรโกวักหงือได้ ทำให้ชาวเวียดนามในปัจจุบันสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอักษรโนมไม่เคยผ่านกระบวนการทำให้เป็นมาตรฐาน (standardization) จึงมีรูปแปรของอักษรโนมที่ใช้หลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ผู้ประพันธ์แต่ละคน และทำให้เกิดความสับสนในการถ่ายถอดอักษร (transliteration) จากอักษรโนมเป็นอักษรโกวักหงืออยู่บ้าง (Cœdès 1962/1972)

ในสมัยที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส คณะมิชชันนารีชาวโปรตุเกสและฝรั่งเศสได้ประดิษฐ์อักษรโกวักหงือ ซึ่งเป็นระบบการเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมัน ในช่วงราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 เพื่อใช้เผยแผ่ศาสนาคริสต์ ต่อมาภายหลัง ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อักษรโกวักหงือถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายนอกกลุ่มหมอสอนศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่าคุณูปการสำคัญประการหนึ่งของฝรั่งเศสที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามก็คือการสนับสนุนการพัฒนาอักษรโกวักหงือ และประกาศให้ใช้เป็นภาษาราชการควบคู่ไปกับภาษาฝรั่งเศสในปีค.ศ. 1910 พร้อมกับยกเลิกการใช้ภาษาจีนและอักษรจีน รวมถึงการสอบเข้ารับราชการตามขนบนิยมแนวคิดขงจื่อ

การใช้อักษรโกวักหงือเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเร่งความแพร่หลายและความนิยมของอักษรโกวักหงือจนทำให้กลายเป็นสื่อกลางในการสื่อสารทั่วเวียดนาม อีกทั้งยังเป็นการ

ส่งเสริมการรู้หนังสือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อแวดวงสื่อและวรรณกรรม ทำให้หนังสือพิมพ์ นวนิยาย บทความต่าง ๆ นิยมพิมพ์เป็นอักษรโกว๊กหงือ เพราะทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้รับสารได้อย่างกว้างขวาง (สุด จอนเจิดสิน 2550) ขณะที่ปัญญาชนชาวเวียดนามในยุคแรก ๆ เรียนรู้แนวคิดทางการเมืองและประวัติบุคคลสำคัญของโลกตะวันตก เช่น คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส จอร์จ วอชิงตัน หรืออับราฮัม ลินคอน ผ่านงานเขียนและงานแปลที่เป็นภาษาจีน (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557) ปัญญาชนรุ่นใหม่ไม่รู้ภาษาจีนดั้งเดิมอีกต่อไป แต่ได้รับอิทธิพลจากนักเขียนตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเขียนฝรั่งเศส เทคนิคการพิมพ์สมัยใหม่ทำให้เผยแพร่ผลงานวรรณกรรมได้มากขึ้น สิ่งพิมพ์ในเวลานั้นนิยมพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสหรืออักษรโกว๊กหงือ เพราะต้นทุนต่ำอีกทั้งยังพิมพ์ได้ง่ายกว่าการพิมพ์ด้วยอักษรจีนหรืออักษรโนมซึ่งเป็นอักษรภาพที่ผลิตจากแท่นพิมพ์แบบแกะสลัก (เหงียนคักเวียน 1976/2545)

ในด้านของผู้เขียน การพิมพ์หนังสือพิมพ์และบทความต่าง ๆ ก่อให้เกิดการแสดงออกแบบใหม่ ๆ ผ่านการเขียนรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวนิยาย นักปราชญ์แต่เดิมเขียนเพื่อกลุ่มผู้มีความรู้น้อยอย่างชาวนาหรือผู้ใช้แรงงาน ขณะที่นักเขียนสมัยใหม่เขียนให้ผู้อ่านในเมือง นักเรียน นักศึกษามหาวิทยาลัย ข้าราชการ และปัญญาชน (เหงียนคักเวียน 1976/2545) ส่วนกลุ่มปัญญาชนและพวกรักชาติต่างใช้หนังสือพิมพ์ที่เขียนด้วยอักษรโกว๊กหงือเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่อุดมการณ์ รวมถึงแปลปรัชญาการเมืองและสังคมของนักคิดฝรั่งเศสคนสำคัญ ๆ เป็นอักษรโกว๊กหงือและพิมพ์เผยแพร่ เช่น งานเขียนของมองเตสกิเออ หรือรุซโซ ดังนั้น อักษรโกว๊กหงือจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่เฉพาะในแวดวงวรรณกรรม แต่รวมไปถึงสังคมเวียดนามทั้งหมด ด้วยการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างชาวเวียดนาม

ทั้งสามัญชนหรือกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ และคนที่มีความรู้ ให้ลุกขึ้นต่อสู้กับรัฐอาณานิคมเพื่อประกาศอิสรภาพ (สุด จอนเจิดสิน 2550)

ในสมัยนี้เอง รูปแบบการเขียนอย่างตะวันตกค่อย ๆ แทรกซึมเข้าสู่แวดวงวรรณกรรมเวียดนามผ่านทางภาษาฝรั่งเศสและผ่านการแปลเป็นอักษรโกว๊กหงือ เมื่อเข้าสู่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีการเขียนเรื่องสั้นอย่างตะวันตกเล่มแรกขึ้นในปีค.ศ. 1887 นั่นคือ Truyện thầy Lazaro Phiền (The Story of Lazaro Phien) เขียนโดยเหงียนเจ่ากว่าน (Nguyễn Trọng Quản) ตามมาด้วยนวนิยายอย่างตะวันตกเล่มแรกในปีค.ศ. 1910 คือ Hoàng Tố Anh Hàm Oan (The Unjust Suffering of Hoang To Anh) เขียนโดยเจิ่นแจ่งเจี๋ยว (Trần Chánh Chiếu) (Balaban 2018) ในด้านร้อยกรอง นักประพันธ์ชาวเวียดนามรุ่นใหม่มุ่งศึกษาวรรณกรรมตะวันตกอย่างมาก นอกจากวรรณกรรมตะวันตกจะถูกแปลเป็นภาษาเวียดนามเพิ่มขึ้นแล้ว นักประพันธ์ชาวเวียดนามยังนิยมรูปแบบกวีนิพนธ์ตามอย่างฝรั่งเศส เช่น ซอนเนต์ บัลลาด และรองโด ตามอย่างนักประพันธ์ฝรั่งเศส เช่น บองเดอแลร์ เดอ โนอาแยลส์ แวร์แลน ซาแมง มาลลาเม และวาเลรี (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2546)

ในเวลาต่อมา ในยุคสงครามเย็น ความแตกแยกของสองขั้วความคิดได้สะท้อนผ่านแวดวงวรรณกรรมอย่างชัดเจน โดยกลุ่มเวียดนามเหนือซึ่งสนับสนุนแนวทางคอมมิวนิสต์ให้ความสำคัญกับวรรณกรรมสัจนิยมสังคมนิยม (Socialist Realism) สอดคล้องไปกับแนวทางสังคมนิยมของสหภาพโซเวียต ขณะที่วรรณกรรมฝั่งเวียดนามใต้ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเน้นแนวทางเสรีนิยมประชาธิปไตยและการเรียกร้องอิสรภาพ จนเมื่อสงครามกับสหรัฐอเมริกาสิ้นสุดลง และเวียดนามประกาศอิสรภาพในปีค.ศ. 1975 วรรณกรรมเวียดนามจำนวนมากที่สะท้อนเหตุการณ์หลังสงคราม

ถูกนำมาแปลและได้รับความนิยมในหมู่นักอ่านชาวตะวันตก เช่น Tiểu Thuyết Vô Đề (Novel Without a Name) เขียนโดยซึงทูเฮื้อง (Dương Thu Hương) Thân Phận Của Tình Yêu (The Sorrow of War) เขียนโดยบ่าวนิ้ญ (Bảo Ninh) (Balaban 2018)

เมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบัน มีนักเขียนเวียดนามรุ่นใหม่ที่ใช้ชีวิตในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา เขียนวรรณกรรมเป็นภาษาอังกฤษ เช่น เหงียนกวี่ดึ๊ก (Nguyễn Quí Đức) โมนิค เจื้อง (Monique Trương) เลถิเสี่ยมถีย (Lê Thị Diễm Thúy) วรรณกรรมเวียดนามในปัจจุบันยังคงแสดงให้เห็นทั้งร่องรอยสัญลักษณ์นิยมแบบฝรั่งเศส (French symbolism) และสัจนิยมสังคมนิยม ซึ่งกลับมาเป็นกระแสอีกครั้ง ในด้านกวีนิพนธ์งานเขียนส่วนใหญ่เป็นร้อยกรองไร้สัมผัส (free verse) นอกจากนี้ยังปรากฏวรรณกรรมแนวหลังยุคนวนิยม (Postmodernism) และสัจนิยมมหัศจรรย์ (Magical Realism) ซึ่งบาลาบัน (Balaban 2018) ตั้งข้อสังเกตว่าแนวทางวรรณกรรมเหล่านี้สั่งสมและผสมกลมกลืนในแวดวงวรรณกรรมเวียดนามเรื่อยมาและยังคงปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

6.2 ภูมิทัศน์ภาษาแวดวงวรรณกรรม

ประเภทป้ายที่นำมาวิเคราะห์ในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงวรรณกรรมคือป้ายบอกหมวดหมู่หนังสือในร้านหนังสือ สำหรับการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกร้านหนังสือมาทั้งหมด 4 ร้านคือ ร้านหนังสือ Hiệu Sách Thăng Long ร้านหนังสือ Nhà sách Tiến Thọ ร้านหนังสือ Xunhasaba (Foreign Language Bookworld) และศูนย์หนังสือใน University of Languages and International Studies ร้านหนังสือสองร้านแรกเป็นร้านของท้องถิ่น คือเป็นของคนเวียดนามและเปิด

กิจการมานาน ร้านที่สามเป็นร้านที่จำหน่ายหนังสือภาษาต่างประเทศ ส่วนร้านที่สี่เป็นร้านของมหาวิทยาลัย ร้านหนังสือทั้ง 4 ร้านนี้มีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลภูมิทัศน์ภาษาจากร้านหนังสือหลากหลายประเภท ที่เป็นตัวแทนของร้านหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในกรุงฮานอย

เช่นเดียวกันกับในแวดวงอื่น ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือรูปแบบการเลือกภาษา และรูปแบบการปรากฏของภาษา การวิเคราะห์รูปแบบการเลือกภาษาพิจารณาจากจำนวนภาษาที่ปรากฏในป้าย แบ่งออกเป็นป้ายหนึ่งภาษา ป้ายสองภาษา และป้ายหลายภาษา ส่วนรูปแบบการปรากฏของภาษาเป็นการพิจารณาว่ามีภาษาใดบ้างที่ปรากฏบนป้าย รูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษาพิจารณาจากตัวเขียนเท่านั้น

ตาราง 6.1 รูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนาม

รูปแบบการเลือกภาษาและรูปแบบการปรากฏของภาษา	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม)	38	47.50
ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ)	42	52.50
รวม	80	100

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการเลือกภาษาบนป้ายสาธารณะในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนามมีทั้งรูปแบบหนึ่งภาษาและรูปแบบสองภาษา ดังแสดงในตาราง 6.1 ป้ายหนึ่งภาษามีจำนวน 38 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 47.50 ของป้ายทั้งหมด โดยป้ายหนึ่งภาษาทั้งหมด

เป็นป้ายที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามเท่านั้น ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 6.1 และ 6.2 ไม่พบว่ามีป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาอื่น ๆ ป้ายหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามนี้พบในทุกร้านที่ไปเก็บข้อมูล ส่วนป้ายสองภาษาพบว่ามีจำนวนมากกว่าป้ายหนึ่งภาษาเล็กน้อย คือมีจำนวน 42 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 52.50 ของป้ายทั้งหมด โดยรูปแบบการปรากฏของภาษาบนป้ายสองภาษาที่พบมีเพียงรูปแบบเดียว คือป้ายสองภาษาที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 6.3 และ 6.4 ป้ายลักษณะนี้พบที่ร้านหนังสือ Hieu Sach Thang Long โดยภาษาเวียดนามจะปรากฏก่อนภาษาอังกฤษเสมอ

ภาพ 6.1 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงวรรณกรรม (1)

ภาพ 6.2 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงวรรณกรรม (2)

ภาพ 6.3 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ) ในแวดวงวรรณกรรม (1)

ภาพ 6.4 ป้ายสองภาษา (เวียดนาม-อังกฤษ) ในแวดวงวรรณกรรม (2)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะเห็นได้ว่าภูมิทัศน์ภาษาแวดวงวรรณกรรมของเวียดนามมีภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลัก ถึงแม้ว่าจากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ จะพบป้ายสองภาษาในรูปแบบการปรากฏร่วมของภาษาเวียดนามกับภาษาอังกฤษมากกว่าป้ายหนึ่งภาษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ แต่โดยภาพรวมแล้ว ภาษาเวียดนามปรากฏมากที่สุดในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงวรรณกรรม ทั้งในป้ายหนึ่งภาษาและป้ายสองภาษา อีกทั้งยังปรากฏก่อนภาษาต่างประเทศอย่างภาษาอังกฤษในป้ายสองภาษาเสมอ

6.3 การใช้ภาษาในแวดวงวรรณกรรม

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์การใช้ภาษาในแวดวงวรรณกรรมได้มาจากการสำรวจหนังสือที่ขายในร้านหนังสือ 2 แห่งเป็นหลัก ได้แก่ ร้านหนังสือ Hiệu Sách Thăng Long และร้านหนังสือ Nhà sách Tiến Thọ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ร้านหนังสือทั้งสองร้านนี้เป็นร้านหนังสือของท้องถิ่น คือเป็นของคนเวียดนามและเปิดกิจการมานาน จึงน่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของภาษาที่ถูกเลือกใช้ในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนาม

ตาราง 6.2 การเลือกภาษาของหนังสือที่วางขายในร้านหนังสือของเวียดนาม

	ร้าน Hiệu Sách Thăng Long	**ร้าน Nhà sách Tiến Thọ**	**รวม**
ภาษาเวียดนาม	124	226	350
ภาษาอังกฤษ	8	12	20
รวม	132	238	370

เนื่องจากหนังสือที่ขายในร้านหนังสือทั้งสองแห่งมีจำนวนมาก มีทั้งหนังสือภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงสำรวจภาพรวมของการใช้ภาษาด้วยการนับจำนวนตู้หนังสือในร้าน ตาราง 6.2 แสดงจำนวนตู้หนังสือภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษในร้านหนังสือทั้งสองแห่ง ผลการสำรวจพบว่าตู้ที่วางขายหนังสือภาษาเวียดนามในทั้งสองร้านมีจำนวนมากกว่าตู้ที่วางขายหนังสือภาษาอังกฤษ โดยตู้ที่วางขายหนังสือภาษาเวียดนามในร้านหนังสือทั้งสองร้านรวมกันมีจำนวนมากกว่าตู้ที่วางขายหนังสือภาษาอังกฤษอย่างมาก คือมีจำนวน 350 ตู้ คิดเป็นร้อยละ 94.60 จากตู้หนังสือทั้งหมด

ส่วนตู้ที่วางขายหนังสือภาษาอังกฤษในร้านหนังสือทั้งสองร้านรวมกันมีจำนวนเพียง 20 ตู้ คิดเป็นร้อยละ 5.40 เท่านั้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนตู้หนังสือในแต่ละร้าน ก็พบว่าอัตราส่วนของตู้หนังสือทั้งสองภาษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับภาพรวมเมื่อนำตู้หนังสือทั้งสองร้านมาพิจารณาร่วมกัน กล่าวคือ ตู้ที่วางขายหนังสือภาษาเวียดนามคิดเป็นร้อยละ 93.94 ในร้าน Hiệu Sách Thăng Long และร้อยละ 94.96 ในร้าน Nhà sách Tiến Thọ ส่วนตู้ที่วางขายหนังสือภาษาอังกฤษคิดเป็นร้อยละ 6 และร้อยละ 5 ตามลำดับ จากการสังเกตการณ์ภาคสนาม พบว่าหนังสือภาษาอังกฤษที่วางขายในร้านหนังสือทั้งสองร้านข้างต้น มีทั้งหนังสือเรียน หนังสือวรรณกรรมเยาวชน คู่มือเตรียมสอบข้อสอบมาตรฐานภาษาอังกฤษ (TOEFL, IELTS) พจนานุกรมภาษาอังกฤษ และหนังสือคู่มือสอนทักษะภาษา

หลังจากสำรวจภาพรวมของการเลือกภาษาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกตู้หนังสือบางตู้ในร้าน Hiệu Sách Thăng Long และสุ่มเลือกหนังสือ 1 เล่มจากแต่ละชั้นของตู้หนังสือเหล่านั้น เพื่อบันทึกข้อมูลการเลือกภาษาอย่างเฉพาะเจาะจงมากขึ้น จากการสำรวจดังกล่าว ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลการเลือกภาษาของหนังสือทั้งหมด 102 เล่ม เป็นหนังสือเรื่องแต่ง (fiction) 44 เล่ม และหนังสือที่ไม่ใช่เรื่องแต่ง (non-fiction) 58 เล่ม ทุกเล่มใช้ภาษาเวียดนาม อย่างไรก็ตาม หนังสือจำนวนหนึ่งเป็นหนังสือที่แปลจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเวียดนาม ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อการแปล

นอกจากการสำรวจและการสังเกตการณ์ภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยยังได้สำรวจหนังสือที่ขายบนเว็บไซต์ของร้าน Nhà sách Tiến Thọ (http://tienthobook.vn/) เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลการเลือกใช้ภาษา โดยพิจารณาเฉพาะหนังสือที่อยู่ในหมวด “หนังสือขายดี” (Sách bán chạy) เท่านั้น จากการสำรวจพบว่ามี “หนังสือขายดี”

ทั้งหมดจำนวน 302 เล่ม ทุกเล่มใช้ภาษาเวียดนาม[9] อย่างไรก็ตาม ในหมวดหมู่ดังกล่าว มีหนังสือจำนวนหนึ่งที่เป็นหนังสือแปล ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

6.4 การแปลในแวดวงวรรณกรรม

จากการสุ่มเลือกตู้หนังสือบางตู้ในร้าน Hiệu Sách Thăng Long และสุ่มเลือกหนังสือ 1 เล่มจากแต่ละชั้นของตู้หนังสือเหล่านั้น นอกจากผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลการเลือกภาษาแล้ว ยังได้บันทึกข้อมูลด้านการแปลด้วย แม้หนังสือทุกเล่มจะใช้ภาษาเวียดนาม แต่มีหนังสือจำนวนหนึ่งเป็นหนังสือที่แปลจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเวียดนาม ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 6.3

ตาราง 6.3 จำนวนหนังสือแปลในร้าน Hiệu Sách Thăng Long

	หนังสือแปล	**ไม่ใช่หนังสือแปล**
เรื่องแต่ง	40	4
ไม่ใช่เรื่องแต่ง	8	50

จากตาราง 6.3 จะเห็นได้ว่าหนังสือแปลส่วนใหญ่เป็นหนังสือประเภทเรื่องแต่ง จากข้อมูลที่สุ่มมาพบว่าหนังสือทุกเล่มในกลุ่มนี้เป็นหนังสือนิทานเด็กและวรรณกรรมเด็กทั้งหมด ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 6.5 ส่วนหนังสือแปลที่ไม่ใช่เรื่องแต่งมีทั้งที่เป็นการ์ตูน หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพ และหนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตร ในทางตรงกันข้าม หนังสือที่ไม่ใช่หนังสือ

[9] ข้อมูลจากการสำรวจเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

แปลหรือหนังสือที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามแต่แรกนั้นส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่ไม่ใช่เรื่องแต่ง

ภาพ 6.5 หนังสือประเภทเรื่องแต่ง (หนังสือสำหรับเด็ก)
ที่วางขายที่ร้าน Hiệu Sách Thăng Long

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวนี้เป็นแค่ส่วนหนึ่งของหนังสือที่ขายในร้านหนังสือดังกล่าว เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้มากกว่านี้ หากมีข้อมูลเพิ่มขึ้นก็น่าจะทำให้เห็นภาพการแปลที่ชัดเจนขึ้น เนื่องจากจากการสังเกตการณ์ พบว่าหนังสือแปลประเภทเรื่องแต่งไม่ได้มีแค่หนังสือสำหรับเด็กเท่านั้น (ภาพ 6.6) และหนังสือแปลที่ไม่ใช่เรื่องแต่งก็มีหนังสือประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ได้พบในข้อมูลที่สุ่มมานี้ด้วย (ภาพ 6.7)

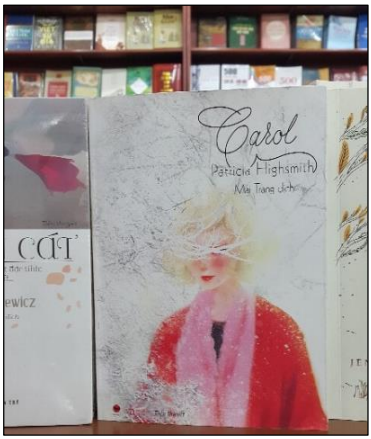

ภาพ 6.6 หนังสือแปลประเภทเรื่องแต่ง (ไม่ใช่หนังสือสำหรับเด็ก)
ที่วางขายที่ร้าน Hiệu Sách Thăng Long

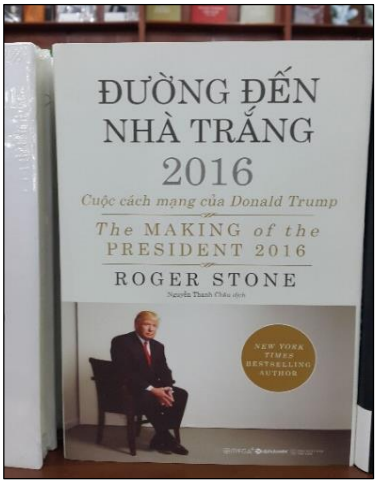

ภาพ 6.7 หนังสือแปลที่ไม่ใช่เรื่องแต่ง
ที่วางขายที่ร้าน Hiệu Sách Thăng Long

สำหรับร้าน Nhà sách Tiến Thọ ผู้วิจัยได้สำรวจหนังสือที่ขายบนเว็บไซต์ของร้านดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยพิจารณาเฉพาะหนังสือที่อยู่ในหมวด “หนังสือขายดี” จากหนังสือในหมวดดังกล่าวทั้งหมด 302 เล่มที่ปรากฏบนเว็บไซต์ แม้ทุกเล่มจะใช้ภาษาเวียดนาม แต่มีหนังสือจำนวนหนึ่งที่เป็นหนังสือแปล หนังสือแปลที่พบมีหลากหลายประเภท และมักแปลมาจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 6.8 6.9 และ 6.10

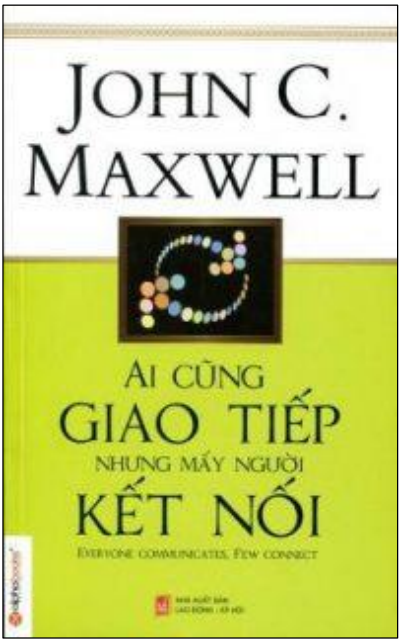

ภาพ 6.8 หนังสือแปล (หมวดการบริหารจัดการ)
ที่ขายบนเว็บไซต์ของร้าน Nhà sách Tiến Thọ

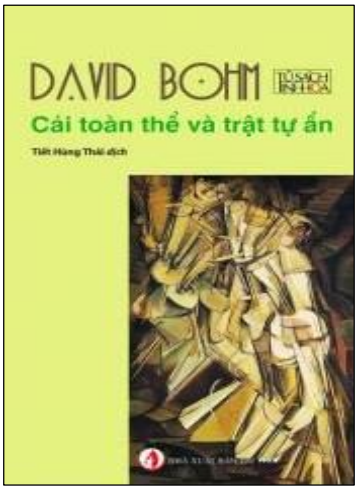

ภาพ 6.9 หนังสือแปล (หมวดวิทยาศาสตร์)
ที่ขายบนเว็บไซต์ของร้าน Nhà sách Tiến Thọ

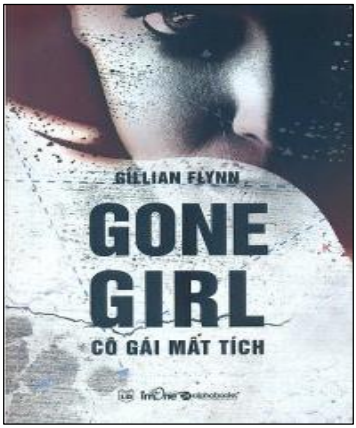

ภาพ 6.10 หนังสือแปล (หมวดนิยาย)
ที่ขายบนเว็บไซต์ของร้าน Nhà sách Tiến Thọ

นอกจากข้อมูลที่สำรวจที่ร้าน Hiệu Sách Thăng Long กับร้าน Nhà sách Tiến Thọ แล้ว ผู้วิจัยยังได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมจากร้านหนังสืออื่นด้วย กล่าวคือ ในช่วงที่ไปภาคสนาม ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการณ์เพิ่มเติมที่ร้านหนังสือ Xunhasaba (Foreign Language Bookworld) ซึ่งเป็นร้านที่จำหน่ายหนังสือภาษาต่างประเทศ รวมถึงหนังสือที่แปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอื่น จึงพบว่าหนังสือที่นิยมแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นหนังสือเกี่ยวกับศิลปะ โบราณสถาน และแหล่งอารยธรรมเวียดนาม (ภาพ 6.11 และ 6.12) โดยภาษาต่างประเทศที่นิยมแปลจากภาษาเวียดนาม คือภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส

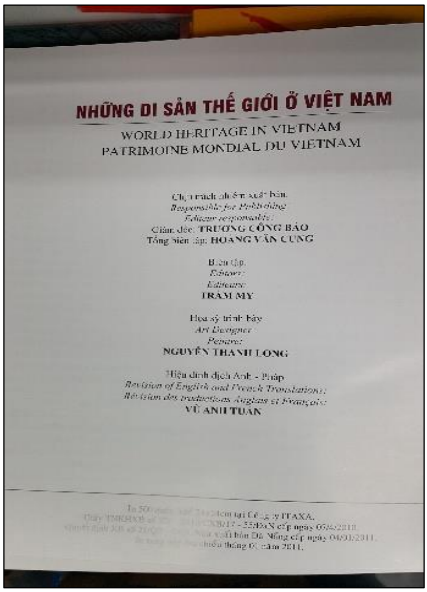

ภาพ 6.11 หนังสือแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ที่วางขายที่ร้าน Xunhasaba

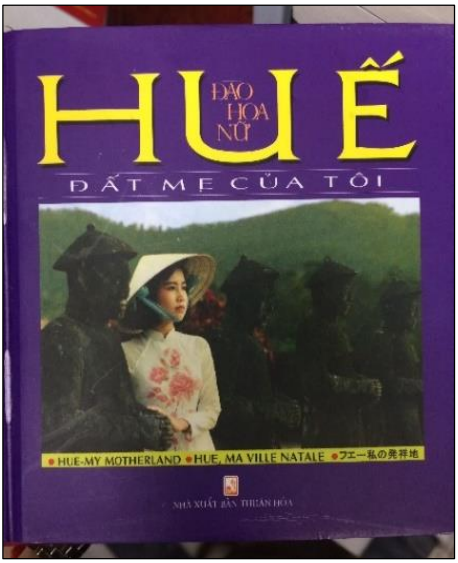

ภาพ 6.12 หนังสือแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาญี่ปุ่น ที่วางขายที่ร้าน Xunhasaba

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลการแปลในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนามจาก Index Translationum (http://www.unesco.org/xtrans/) (ภาพ 6.13) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมรายชื่อหนังสือที่แปลระหว่างภาษาต่าง ๆ ไว้ อยู่บนเว็บไซต์ของยูเนสโก (UNESCO) ผู้วิจัยค้นหาหนังสือแปลทั้งที่มีภาษาเวียดนามเป็นภาษาต้นฉบับ (original language) และที่มีภาษาเวียดนามเป็นภาษาปลายทาง (target language) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลการแปลในช่วงปีค.ศ. 1977-2010

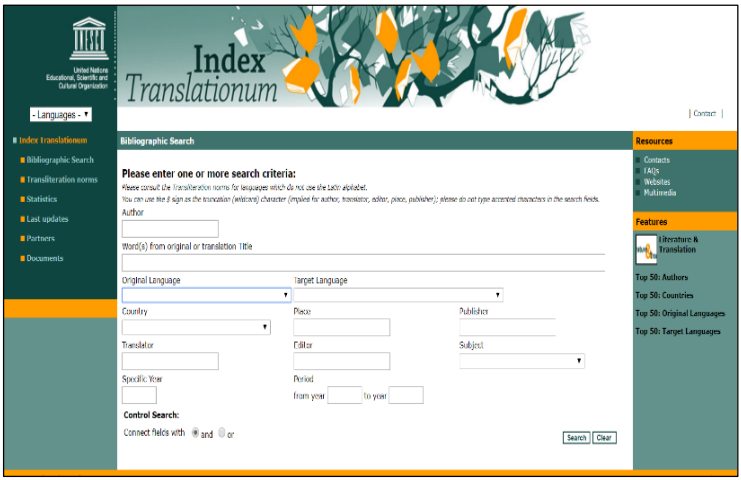

ภาพ 6.13 Index Translationum

ตาราง 6.4 แสดงผลจากการค้นหาข้อมูลการแปลในฐานข้อมูลดังกล่าว พบว่าในภาพรวมมีการแปลจากภาษาเวียดนามไปเป็นภาษาอื่นมากกว่าการแปลจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเวียดนาม สำหรับหนังสือแปลที่มีภาษาเวียดนามเป็นภาษาต้นฉบับ ส่วนใหญ่เป็นการแปลจากภาษาเวียดนามไปเป็นภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส มีการแปลเป็นภาษาจีนกลางเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และน้อยกว่าภาษาอังกฤษกับภาษาฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก ส่วนการแปลจากภาษาอื่นเป็นภาษาเวียดนามนั้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาจีนกลาง ส่วนการแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษกับภาษาฝรั่งเศสมีปริมาณเท่า ๆ กัน และน้อยกว่าการแปลจากต้นฉบับภาษาจีนกลางค่อนข้างมาก ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นบทบาทที่แตกต่างกันของภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาจีนกลาง กล่าวคือ ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารข้อมูล

จากเวียดนามไปยังสังคมอื่นเป็นหลัก ส่วนภาษาจีนกลางมีบทบาทมากกว่าในฐานะภาษาต้นทาง เวียดนามรับข้อมูลที่อยู่ในภาษาจีนกลางเข้ามามากกว่าจากข้อมูลจากภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส

ตาราง 6.4 หนังสือแปลภาษาเวียดนามที่ปรากฏใน Index Translationum

ภาษาเวียดนาม เป็นภาษาต้นฉบับ		**ภาษาเวียดนาม เป็นภาษาปลายทาง**	
เวียดนาม > อังกฤษ	171	อังกฤษ > เวียดนาม	33
เวียดนาม > ฝรั่งเศส	169	จีนกลาง > เวียดนาม	88
เวียดนาม > จีนกลาง	6	ฝรั่งเศส > เวียดนาม	30

จากข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปว่าได้ว่าเวียดนามค่อนข้างให้ความสำคัญกับการแปลในแวดวงวรรณกรรม มีหนังสือหลากหลายประเภทที่ได้รับการแปลจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเวียดนาม ในขณะเดียวกันก็มีการเผยแพร่องค์ความรู้จากภาษาเวียดนามในรูปแบบของการแปลไปเป็นภาษาอื่น ๆ ด้วย

7
การเลือกภาษาในแวดวงการเมืองของเวียดนาม

7.1 ความเป็นมาของการเลือกภาษาในแวดวงการเมือง

ภาษาที่ใช้ในแวดวงการเมืองของเวียดนามสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามในแต่ละช่วงเวลาเป็นอย่างยิ่ง ดังที่เดนนัม (Denham 1992: 61, คำแปลของผู้วิจัย) กล่าวไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ทางภาษาของเวียดนามสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ทางการเมือง” ("Vietnam's linguistic history reflects its political history.") การใช้ภาษาในแวดวงการเมืองของเวียดนามจึงอาจแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาที่สำคัญ ๆ ตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ช่วงที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ช่วงที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และช่วงหลังประกาศอิสรภาพจากฝรั่งเศสและรวมประเทศ

ในช่วงที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนกว่าหนึ่งพันปียาวนานมาถึงค.ศ. 1919 ที่เวียดนามประกาศยกเลิกการใช้อักษรจีนอย่างเป็นทางการ รวมเวลากว่า 20 ศตวรรษนั้น งานเขียนที่เป็นทางการ (formal writing) ทั้งหมดบันทึกด้วยอักษรจีนโบราณ (เจิ่นเหงีย 1986/2535, Edmonson 2006, Thinh 1996) ซึ่งหมายรวมถึงเอกสารที่บันทึกความรู้และกิจกรรมทางการเมืองการปกครองด้วย อย่างไรก็ตาม ความเข้มข้นของการใช้ภาษาจีนค่อย ๆ ลดลงจากอดีตที่ต้องพึ่งพาภาษาจีนและอักษรจีน

อย่างมาก เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 10 เวียดนามมีเพียงภาษาพูด ไม่มีตัวอักษรที่ใช้บันทึกภาษาเวียดนามเอง ภาษาจีนและอักษรจีนจึงเป็นสื่อกลางในการยืมองค์ความรู้ ขนมธรรมเนียมและวัฒนธรรมแบบแผนการเมืองการปกครองตามแนวคิดขงจื๊อมาใช้บริหารราชการแผ่นดิน (สุด จอนเจิดสิน 2541) แนวคิดขงจื๊อที่มาพร้อมกับภาษาจีนและอักษรจีนนั้น ไม่เพียงมีอิทธิพลอย่างมากในด้านการเมืองการปกครอง แต่ยังแทรกซึมในทุกมิติของสังคมเวียดนาม ทั้งการดำเนินชีวิต โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย และวรรณกรรมด้วย

อิทธิพลของภาษาจีนและอักษรจีนในแวดวงการเมืองของเวียดนามสะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนจากหลักฐานเอกสารที่เก็บรวบรวมไว้ที่สถาบันฮั่น-โนมศึกษา (Viện nghiên cứu Hán Nôm หรือ Institute of Han-Nom Studies) ซึ่งตั้งขึ้นที่ฮานอยในปีค.ศ. 1979 สถาบันแห่งนี้เก็บรวบรวมเอกสารที่บันทึกด้วยอักษรจีนและอักษรโนมไว้อย่างเป็นหมวดหมู่นับแสนรายการ ครอบคลุมทุกด้านทั้งปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ ดาราศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม วรรณคดี ฯลฯ ในส่วนของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองที่ปรากฏหลักฐานบันทึกด้วยอักษรจีน ได้แก่ พระราชกฤษฎีกาแต่งตั้งนักปราชญ์ราชบัณฑิตและที่ปรึกษาทางการเมืองการปกครอง ขนบธรรมเนียมและหลักปฏิบัติทางราชการต่าง ๆ และเอกสารที่บันทึกรูปแบบของการปกครองของประเทศทุกระดับภายใต้รัชสมัยของพระเจ้ามิญหมั่ง (ค.ศ. 1791-1841) แห่งราชวงศ์เหงียน (เจิ่นเหงีย 1986/2535)

หลังพ้นจากอำนาจการปกครองของจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 10 แล้ว สิ่งแรก ๆ ที่ต้องเร่งดำเนินการหลังได้รับอิสรภาพคือการสร้างระบบเขียนของตนเองหรืออักษรโนม เพื่อตอบสนองการใช้งานในด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศ สร้างอัตลักษณ์ของตนเอง และขจัดอารยธรรมจีน (เจิ่นเหงีย 1986/2535,

สุด จอนเจิดสิน 2541, Vasavakul 2003) ถึงแม้ว่าอักษรโนมจะมีพื้นฐานมาจากอักษรจีนเช่นกันก็ตาม อักษรโนมเริ่มใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 และใช้อย่างแพร่หลายระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 15-19 งานเขียนที่เป็นทางการต่าง ๆ มีทั้งที่เขียนด้วยอักษรจีนล้วน (อักษรฮั่น) อักษรโนมล้วน และที่ผสมทั้งอักษรจีนและอักษรโนม (ที่เรียกว่าฮั่น-โนม) (Edmonson 2006) คล้ายการเขียนภาษาญี่ปุ่นที่มีทั้งอักษรคันจิซึ่งเป็นอักษรจีน และอักษรฮิรางานะหรือคาตะคานะที่เป็นอักษรญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ได้รับอิทธิพลจากจีนก่อนการตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสนั้น ภาษาที่ใช้ในแวดวงการเมือง โดยเฉพาะด้านคำศัพท์และเอกสารต่าง ๆ ยังคงใช้ภาษาจีนเป็นหลักจากอิทธิพลของลัทธิขงจื๊อ ซึ่งนอกจากจะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างใหญ่ในด้านการเมืองการปกครองแล้ว คนที่จะเข้ารับราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ในตำราต่าง ๆ ของขงจื๊ออีกด้วย (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 2548)

ในส่วนของการแปลในแวดวงการเมืองการปกครองในสมัยตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนจนสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น จากการพิจารณารายชื่อเอกสารที่มีการแปลจากเอกสารที่บันทึกด้วยอักษรจีน เอกสารที่บันทึกด้วยอักษรโนม และเอกสารที่บันทึกด้วยอักษรจีนและอักษรโนมปนกันที่กล่าวถึงในงานของเจิ่นเหงีย (1986/2535) พบว่ามีเอกสารที่แปลจากตัวอักษรจีนเป็นอักษรโนมเกี่ยวกับการเมืองการปกครองน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร และคำสอนทางศาสนา เอกสารที่พอจะเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองคือ Đại Nam Hội Điển (‘รูปแบบปกครองประเทศทุกระดับ’) ในสมัยพระเจ้ามิญหมั่งราชวงศ์เหงียน (เจิ่นเหงีย 1986/2535) ซึ่งถูกแปลในสมัยหลังเมื่อเวียดนามสร้างระบบตัวเขียนของตัวเองแล้ว จึงนับว่ามีการแปลน้อยมากในช่วงที่มีการบันทึกเป็นภาษาจีนโดยเฉพาะช่วงหนึ่งพันปีที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้การ

ปกครองของจีน เดอแฟรนซิส (DeFrancis 1977) ให้ความเห็นว่าแม้อักษรโนมจะถูกพัฒนาและนำมาใช้บันทึกภาษาเวียดนามแล้วก็ตาม แต่ความคุ้นชินทำให้บรรดานักวิชาการ นักปราชญ์ และผู้มีความรู้ชาวเวียดนามก็ยังคงใช้อักษรจีนเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานเขียนที่ใช้ภาษาทางการ เช่น ในการเอกสารราชการหรือเอกสารเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ส่วนอักษรโนมมักปรากฏใช้ในวรรณกรรมหรือบทกลอนที่ใช้ภาษาไม่เป็นทางการ (Balaban 2018, Cœdès 1962/1972, DeFrancis 1997)

ในช่วงที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 (ค.ศ. 1884-1954) นั้น ภาษาฝรั่งเศสมีอิทธิพลอย่างมากต่อเวียดนามในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงการเมืองการปกครอง ฝรั่งเศสยึดครองเวียดนามเป็นส่วน ๆ จนกระทั่งอิสรภาพของเวียดนามสิ้นสุดลงในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1883 เมื่อเวียดนามลงนามในสนธิสัญญาอารักขา ฝรั่งเศสได้แบ่งเวียดนามเป็น 3 ส่วน คือ ตังเกี๋ย อันนัม และโคชินจีน ฝรั่งเศสปกครองโคชินจีนโดยตรง ส่วนตังเกี๋ยและอันนัมมีสถานะเป็นรัฐอารักขาที่แยกจากกัน การบริหารราชการในช่วงนั้นจึงแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ การบริหารราชการส่วนกลางโคชินจีน (เวียดนามใต้) และรัฐอารักขา (ตังเกี๋ย อันนัม กัมพูชา และลาว) (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557)

ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาหลักที่ใช้ในการบริหารราชการทั้ง 3 ส่วน ผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารราชการส่วนกลาง คือผู้ว่าการสหพันธ์อินโดจีน (Governor General) ซึ่งแต่งตั้งมาจากฝรั่งเศสให้ทำหน้าที่แทนรัฐบาลฝรั่งเศส อำนาจบริหารทั้งหมดอยู่ภายใต้ผู้ว่าการสหพันธ์ มีสภาสหพันธ์อินโดจีน ซึ่งมีผู้ว่าการสหพันธ์เองเป็นประธานสภา และมีสมาชิกชาวฝรั่งเศสและชาวเวียดนามที่ฝรั่งเศสเลือก ส่วนการบริหารโคชินจีนหรือเวียดนามใต้

นั้นขึ้นกับฝรั่งเศสโดยตรง บทบาทของภาษาฝรั่งเศสจึงเข้มข้นที่สุด รัฐบาลของจักรพรรดิที่เว้ไม่มีสิทธิใด ๆ ในการบริหาร รัฐบาลฝรั่งเศสออกกฤษฎีกาจัดตั้งสภาอาณานิคมโคชินจีน มีสมาชิก 16 คน ประกอบด้วยชาวฝรั่งเศส 10 คน ชาวเวียดนามที่ร่วมมือกับฝรั่งเศส (French collaborator) หรือชาวเวียดนามที่ถือสัญชาติฝรั่งเศส 4 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคหบดี และผู้แทนจากสภาหอการค้ากับสภาการเกษตรอย่างละ 1 คน การประชุมสภาจะใช้เฉพาะภาษาฝรั่งเศส โดยมีแผนกแปล และต่อมาภายหลังมีการแก้ไขให้เฉพาะชาวเวียดนามที่พูดภาษาฝรั่งเศสได้เท่านั้นที่มีสิทธิได้รับเลือกเป็นสมาชิก (Smith 1969 อ้างใน สุด จอนเจิดสิน 2550) ทั้งนี้เพราะสมาชิกสภาชาวฝรั่งเศสบางคนอ้างว่าสมาชิกชาวเวียดนามที่ไม่สามารถพูดภาษาฝรั่งเศสได้ไม่มีส่วนร่วมแสดงความเห็นในสภา (Osborne 1997 อ้างใน วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557)

สำหรับการบริหารรัฐอารักขา 4 แห่ง คือ ตังเกี๋ย (เวียดนามเหนือ) อันนัม (เวียดนามกลาง) กัมพูชา และลาว มีโครงสร้างทั่วไปคล้ายคลึงกับโคชินจีน คือผู้ว่าการสูงสุดของรัฐอารักขา (Resident Superior) มีอำนาจสูงสุดขึ้นตรงต่อผู้ว่าการสหพันธ์อินโดจีน สำหรับในอันนัมนั้น ฝรั่งเศสยังให้เวียดนามคงสถาบันจักรพรรดิและองค์การบริหารงานส่วนจักรพรรดิ คณะรัฐมนตรี และกระทรวงของรัฐบาลจักรพรรดิไว้ แต่ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง เพราะไม่มิสิทธิในการบริหารบ้านเมือง สภาที่มีอำนาจอย่างแท้จริงคือสภาผู้ว่าการรัฐอารักขา ซึ่งมีอำนาจในการรับรองหรือเห็นชอบนโยบายต่าง ๆ ก่อนจะส่งขึ้นไปให้องค์จักรพรรดิรับรู้โดยไม่มีอำนาจแก้ไข ส่วนกระทรวงต่าง ๆ ตลอดจนการบริหารงานในส่วนภูมิภาคคือระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน รัฐบาลประเทศฝรั่งเศสแต่งตั้งผู้แทนชาวฝรั่งเศสเข้าไปควบคุมงานทั้งหมด การปกครองแบบตะวันตกของ

ฝรั่งเศสทำให้ขุนนางตามจารีตขงจื๊อเดิมไม่สามารถทำงานได้ เพราะฝรั่งเศสใช้คนรุ่นใหม่ที่เป็นชาวฝรั่งเศสเข้ามารับราชการ ขณะที่ชาวเวียดนามที่รู้ภาษาฝรั่งเศสที่ได้เข้ามาทำงานก็ไม่มีตำแหน่งที่มีความสำคัญ รวมถึงได้รับเงินเดือนน้อยกว่าชาวฝรั่งเศสด้วย (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์ 2557)

ในช่วงที่เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส นอกจากภาษาฝรั่งเศสจะมีบทบาทสำคัญในแวดวงการเมืองดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในปีค.ศ. 1910 ฝรั่งเศสได้ประกาศให้อักษรโกว๊กหงือ ซึ่งเป็นระบบเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมัน เป็นภาษาราชการควบคู่กับภาษาฝรั่งเศส แรกเริ่มที่บังคับใช้อักษรโกว๊กหงือนั้นฝรั่งเศสหวังผลให้อักษรโกว๊กหงือเป็นสื่อกลางในการให้การศึกษาแบบตะวันตก เพื่อผลิตคนเข้ารับราชการและกำจัดอิทธิพลของภาษาจีน แต่หลังจากนั้นอักษรโกว๊กหงือเป็นที่นิยมและใช้อย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันครอบคลุมทุกแวดวง เอกสารราชการรวมถึงเอกสารทางการเมืองการปกครองต่าง ๆ จึงใช้อักษรโกว๊กหงือกับภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาราชการควบคู่กัน (Lê & O'Harrow 2007)

หลังจากที่เวียดนามเป็นอิสระจากการปกครองของฝรั่งเศสในปีค.ศ. 1954 และรวมประเทศสำเร็จในปีค.ศ. 1976 อักษรโกว๊กหงือซึ่งใช้อย่างแพร่หลายในทุกแวดวงของสังคมเวียดนามมาตั้งแต่ช่วงอาณานิคม มีสถานะเป็นภาษาประจำชาติ และในทางปฏิบัติภาษาเวียดนามใช้เป็นภาษาราชการเพียงภาษาเดียว ("the" official language) (Lê & O'Harrow 2007)

7.2 ภูมิทัศน์ภาษาแวดวงการเมือง

ช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่กรุงฮานอย คือเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไม่มีกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากเวียดนามเพิ่งจัดการเลือกตั้งไปเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 ข้อมูลภูมิทัศน์ภาษาแวดวง

การเมืองที่นำเสนอในการวิจัยนี้จึงเป็นข้อมูลภาพป้ายสาธารณะเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองจากอินเตอร์เน็ตทั้งหมด โดยค้นหาป้ายที่รณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้งในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2559 ผ่านทางกูเกิ้ล (Google) จากการค้นหา พบภาพป้ายในลักษณะดังกล่าวจำนวน 8 ภาพ ทุกป้ายเป็นป้ายภาษาหนึ่งภาษาที่เขียนเป็นภาษาเวียดนามเท่านั้น ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 7.1-7.3

ภาพ 7.1 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงการเมือง (1) [10]

[10] สืบค้นจาก https://www.hindustantimes.com/world/vietnam-votes-for-rubber-stamp-assembly-ahead-of-obama-visit/story-HA77on9hT7tCc29D7ZJ5bM.html

ภาพ 7.2 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงการเมือง (2) [11]

ภาพ 7.3 ป้ายหนึ่งภาษา (เวียดนาม) ในแวดวงการเมือง (3)[12]

[11] สืบค้นจาก https://www.reuters.com/article/us-vietnam-politics/day-of-democracy-in-communist-vietnam-in-vote-on-partys-parliament-idUSKCN0YC0RE

[12] สืบค้นจาก https://moha.gov.vn/in-tin-bai/tin-bai-25749.html

แม้ข้อมูลภาพป้ายสาธารณะในแวดวงการเมืองของเวียดนามที่นำมาพิจารณาในงานวิจัยนี้จะมีปริมาณน้อย เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านการเก็บข้อมูล แต่จากข้อมูลที่สืบค้นได้ทางอินเตอร์เน็ตก็พอจะทำให้เห็นแนวโน้มในลักษณะเดียวกันกับภูมิทัศน์ภาษาในแวดวงอื่น ๆ นั่นคือภาษาเวียดนามทำหน้าที่เป็นภาษาหลักในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงการเมืองของเวียดนาม อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต่างไปคือไม่พบว่ามีการใช้ภาษาอังกฤษบนป้ายสาธารณะในแวดวงการเมืองเลย ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าภาษาต่างประเทศอย่างภาษาอังกฤษยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทในภูมิทัศน์ภาษาแวดวงการเมืองของเวียดนาม

7.3 การใช้ภาษาในแวดวงการเมือง

ในการพิจารณาการเลือกใช้ภาษาในแวดวงการเมืองของเวียดนาม ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (specific sampling) จากตัวอย่างคลิปวีดีโอที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบ (YouTube) และภาพจากกูเกิ้ล (Google) ที่แสดงกิจกรรมทางการเมืองของเวียดนาม 2 กิจกรรม ได้แก่ การประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Đại hội đại biểu toàn quốc đảng cộng sản việt nam หรือ National Congress of the Communist Party of Vietnam) และการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา (Bầu cử quốc hội หรือ National Assembly election/Parliamentary election) โดยใช้คำค้นภาษาเวียดนามข้างต้น เพื่อพิจารณาว่าภาษาใดที่ใช้ ในกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าว

เหตุผลที่เลือกใช้ข้อมูลจากกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเมืองที่สำคัญของเวียดนามที่สะท้อนภาพการเลือกใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี เขียน ธีระวิทย์ (2542) กล่าวถึงความสำคัญของ การประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามว่าเป็นการประชุมที่

ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก (มากกว่าการประชุมของรัฐสภาหลังเลือกตั้งเสียอีก) เพราะเป็นกิจกรรมของพรรคการเมืองที่ผูกขาดอำนาจการปกครองของประเทศ เป็นการประชุมของผู้นำทางการเมืองที่สำคัญทั่วประเทศกว่าหนึ่งพันคน โดยปกติกำหนดให้ประชุมทุก ๆ 5 ปี (ยืดหยุ่นได้) ทุกครั้งที่มีการประชุม สื่อต่าง ๆ จึงทำข่าวอย่างเอิกเกริก ในช่วงที่ผ่านมาตั้งแต่ก่อตั้งพรรคในปีค.ศ. 1930 มีการประชุมที่สำคัญ ๆ เช่น การทำสงครามต่อต้านฝรั่งเศส (ค.ศ. 1930-1954) และต่อต้านสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1954-1975) เป็นต้น

ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภานั้น เขียน ธีระวิทย์ (2542) อธิบายว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญมาก เพราะสมาชิกรัฐสภาจะได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนที่มีอายุครบ 18 ปีขึ้นไป ทุก ๆ 5 ปี ในทางทฤษฎีรัฐสภาเวียดนามเป็นองค์กรแทนการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติ องค์กรที่มีอำนาจควบคุมกิจการทั้งหมดของรัฐที่แท้จริงคือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม การคัดเลือกผู้สมัครเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่พรรคคอมมิวนิสต์กำหนด โดยเป็นตัวแทนจากกลุ่มพื้นเพที่หลากหลาย เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ทหาร องค์กรอิสระ ชนกลุ่มน้อย ฯลฯ ระบบการเลือกตั้งแบ่งตามเขตการเลือกตั้ง มีสมาชิกรัฐสภาเฉลี่ยเขตละ 3 ที่นั่ง ช่วงเวลาหาเสียงมีเพียง 1 เดือน ผู้สมัครไม่ต้องใช้เงินตัวเองในการหาเสียง เพราะสภาการเลือกตั้งแห่งชาติ (National Electoral Council) และคณะกรรมการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (Local Electoral Commissions) จะจัดทำข้อมูลผู้สมัครและปิดประกาศไว้ในสถานที่ที่เตรียมไว้ให้ผู้สมัครทุกคน การหาเสียงเป็นการแถลงนโยบาย โดยประชาชนต้องฟังว่าผู้สมัครจะมีมาตรการยกฐานะการครองชีพประชาชนอย่างไร จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นอย่างไร เป็นต้น การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาของเวียดนามเหมือนกับประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ คือผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งไปใช้สิทธิ์กันอย่างพร้อมเพรียงเกือบ

ร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะในระบอบคอมมิวนิสต์ไม่ถือว่ามีการบังคับไปลงคะแนนเสียง ใครไม่ไปใช้สิทธิ์ไม่มีโทษจำคุกหรือปรับ แต่จะเสียสิทธิ์ได้คูปองไปซื้อสินค้าราคาถูกหรือปันสิ่งจำเป็นในการยังชีพยามขาดแคลน จากที่กล่าวมาทั้งหมด กิจกรรมทางการเมืองทั้ง 2 กิจกรรมจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและสะท้อนภาพการใช้ภาษาในแวดวงการเมืองของเวียดนามทั้งฝ่ายรัฐบาลและประชาชนได้เป็นอย่างดี

ตาราง 7.1 การเลือกภาษาในการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามและการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา

กิจกรรม	ภาษาที่ใช้
การประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม	
Đại hội toàn quốc lần thứ VI - Đảng Cộng Sản Việt Nam 1986 (The 6th National Congress - The Communist Party of Vietnam) [https://www.youtube.com/watch?v=p05xM0ml5RU]	เวียดนาม
Tường thuật Đại Hội Đoàn Lần X (Wall of the 10th Congress 2006) [https://www.youtube.com/watch?v=3LkNSk_DY8Q]	เวียดนาม
Trong ngoài phiên khai mạc Đại hội 12 Đảng Cộng Sản Việt Nam (In the opening session of the 12th Congress of the Communist Party of Vietnam 2016) [https://www.youtube.com/watch?v=0xiiGto2AR0]	เวียดนาม

กิจกรรม	ภาษาที่ใช้
การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา	
Quốc hội Việt Nam khóa IX (1992-1997) (Vietnam National Assembly, the 9th Term (1992-1997))	เวียดนาม
Bầu cử đại biểu quốc hội khóa xiv và đại biểu hội đồng nhân dân các cấp nhiệm kỳ 2016-2021 (Deputies for the 14th Parliamentary Assembly and Deputies People's Council at all Levels for the Term 2016-2021)	เวียดนาม

ตาราง 7.1 แสดงการเลือกภาษาในการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม 3 ครั้ง และการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา 2 ครั้ง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญทั้ง 2 กิจกรรมนี้ใช้ภาษาเวียดนามในการดำเนินกิจกรรม จากการสุ่มตัวอย่างภาพการเลือกตั้งฯ ครั้งที่ 9 (ค.ศ. 1992) และครั้งที่ 14 (ค.ศ. 2016) พบว่าป้ายประจำคูหา กล่องเลือกตั้ง และบัตรลงคะแนนใช้เพียงภาษาเวียดนามเท่านั้น ดังตัวอย่างในภาพ 7.4 และ 7.5

ภาพ 7.4 คูหาเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาเวียดนาม ครั้งที่ 9 ค.ศ. 1992[13]

ภาพ 7.5 คูหาเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาเวียดนาม ครั้งที่ 14 ค.ศ. 2016[14]

[13] สืบค้นจาก http://quochoi.vn/70qhvn/lichsuQHVN/Pages/lich-su-quoc-hoi-viet-nam.aspx?AnPhamItemID=3774

[14] สืบค้นจาก https://baokhanhhoa.vn/bau-cu-quoc-hoi/201605/uy-ban-bau-cu-tinh-xac-dinh-ket-qua-bau-cu-dai-bieu-quoc-hoi-khoa-xiv-va-dai-bieu-hdnd-tinh-nhiem-ky-2016-2021-2436345/

นอกจากกิจกรรมการเมืองทั้ง 2 กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพิจารณาการเลือกใช้ภาษาในเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ของเวียดนามด้วย ได้แก่ กระทรวงทั้งหมด 18 กระทรวง และหน่วยงานเทียบเท่ากระทรวงจำนวน 4 หน่วยงาน ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 7.2 จากการสำรวจพบว่าทั้งหมดมีค่าตั้งต้น (default) เป็นภาษาเวียดนาม

ตาราง 7.2 การเลือกภาษาในเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการของเวียดนาม

	กิจกรรม	**ภาษา**
กระทรวง	กระทรวงเกษตรและการพัฒนาชนบท (Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn) [https://www.mard.gov.vn]	เวียดนาม
	กระทรวงการก่อสร้าง (Bộ Xây dựng) [http://xaydung.gov.vn]	เวียดนาม
	กระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และท่องเที่ยว (Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) [https://bvhttdl.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงกลาโหม (Bộ Quốc phòng) [http://www.mod.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงศึกษาธิการและการฝึกอบรม (Bộ Giáo dục và Đào tạo) [https://moet.gov.vn/]	เวียดนาม

	กิจกรรม	ภาษา
กระทรวง	กระทรวงการคลัง (Bộ Tài chính) [https://mof.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงต่างประเทศ (Bộ Ngoại giao) [http://www.mofa.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงสาธารณสุข (Bộ Y tế) [https://moh.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงมหาดไทย (Bộ Nội vụ) [https://moha.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า (Bộ Công Thương) [https://moit.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงสารสนเทศและการสื่อสาร (Bộ Thông tin và Truyền thông) [http://mic.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงยุติธรรม (Bộ Tư pháp) [http://moj.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงแรงงาน ผู้ทุพพลภาพ และสวัสดิการสังคม (Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội) [http://molisa.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Bộ Tài nguyên và Môi trường) [http://monre.gov.vn/]	เวียดนาม

	กิจกรรม	ภาษา
กระทรวง	กระทรวงการวางแผนและลงทุน (Bộ Kế hoạch và Đầu tư) [http://mpi.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงความมั่นคงสาธารณะ (Bộ Nội vụ) [http://www.mps.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Bộ Khoa học và Công nghệ) [http://most.gov.vn/]	เวียดนาม
	กระทรวงการขนส่ง (Bộ Giao thông Vận tải) [http://mt.gov.vn/]	เวียดนาม
หน่วยงานเทียบเท่ากระทรวง	คณะกรรมการชนกลุ่มน้อยสัมพันธ์ (Uỷ ban Dân tộc) [http://ubdt.gov.vn/]	เวียดนาม
	สำนักงานตรวจสอบแห่งรัฐ (Thanh tra Chính phủ) [http://thanhtra.gov.vn/]	เวียดนาม
	สำนักนายกรัฐมนตรี (Văn phòng Chính phủ) [http://vpcp.chinhphu.vn/]	เวียดนาม
	ธนาคารรัฐเวียดนาม (Ngân hàng Nhà nước Việt Nam) [http://www.sbv.gov.vn/]	เวียดนาม

จากการสำรวจการเลือกใช้ภาษาในกิจกรรมการเมืองที่สำคัญ 2 กิจกรรมของเวียดนาม และการเลือกใช้ภาษาในเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ทุกกิจกรรมและสารสนเทศทางการเมืองเลือกใช้ภาษาเวียดนามทั้งหมด

7.4 การแปลในแวดวงการเมือง

สำหรับการแปลในแวดวงการเมืองของเวียดนาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีเดียวกันกับการใช้ภาษาในแวดวงการเมือง นั่นคือสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากตัวอย่างคลิปวีดีโอที่ปรากฏในเว็บไซต์ยูทูบและภาพจากกูเกิ้ล ที่แสดงกิจกรรมทางการเมืองของเวียดนาม 2 กิจกรรม ได้แก่ การประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม และการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา โดยใช้คำค้นภาษาเวียดนามข้างต้น เพื่อพิจารณาว่ามีการแปลในกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าวหรือไม่

ผลการสำรวจดังแสดงในตาราง 7.3 พบว่าในกิจกรรมทางการเมืองที่มีชาวต่างชาติเข้าร่วม อย่างกรณีการประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ในปีค.ศ. 1986 ซึ่งมีนายยีกอ ลิกาเชฟ (Yegor Ligachev) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต และผู้นำระดับสูงชาติต่าง ๆ เข้าร่วม (ปรากฏตอนท้าย ๆ ของคลิปวีดีโอ) (Thayer 1987) มีการแปลระหว่างภาษาเวียดนามกับภาษาต่างชาติอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏรายละเอียดว่ามีการแปลระหว่างภาษาใดบ้าง แต่หากเป็นการประชุมที่ไม่มีชาวต่างชาติเข้าร่วมจะใช้ภาษาเวียดนามเท่านั้น ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา ไม่พบว่ามีการแปล

ตาราง 7.3 การแปลในการประชุมสมัชชาแห่งชาติของ
พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามและการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา

กิจกรรม	การแปล
การประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม	
Đại hội toàn quốc lần thứ VI - Đảng Cộng Sản Việt Nam 1986 (The 6th National Congress - The Communist Party of Vietnam) [https://www.youtube.com/watch?v=p05xM0ml5RU]	มี
Tường thuật Đại Hội Đoàn Lần X (Wall of the 10th Congress 2006) [https://www.youtube.com/watch?v=3LkNSk_DY8Q]	ไม่มี
Trong ngoài phiên khai mạc Đại hội 12 Đảng Cộng Sản Việt Nam (In the opening session of the 12th Congress of the Communist Party of Vietnam 2016) [https://www.youtube.com/watch?v=0xiiGto2AR0]	ไม่มี
การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา	
Quốc hội Việt Nam khóa IX (1992 – 1997) (Vietnam National Assembly, the 9th Term (1992 – 1997))	ไม่มี
Bầu cử đại biểu quốc hội khóa xiv và đại biểu hội đồng nhân dân các cấp nhiệm kỳ 2016 – 2021 (Deputies for the 14th Parliamentary Assembly and Deputies People's Council at all Levels for the Term 2016 – 2021)	ไม่มี

ภาพ 7.6 หน้าเว็บไซต์กระทรวงกลาโหม แสดงผลเป็นภาษาเวียดนาม

ภาพ 7.7 หน้าเว็บไซต์กระทรวงกลาโหม แสดงผลเป็นภาษาอังกฤษ

นอกจากกิจกรรมการเมืองทั้ง 2 กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพิจารณาการแปลในเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ของเวียดนาม ได้แก่ กระทรวงทั้งหมด 18 กระทรวง และหน่วยงานเทียบเท่ากระทรวงจำนวน 4 หน่วยงาน เช่นเดียวกันกับการเก็บข้อมูลการใช้ภาษาในแวดวงการเมือง จากการสำรวจพบว่าแม้เว็บไซต์ทั้งหมดมีค่าตั้งต้นเป็นภาษาเวียดนามดังที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ทุกเว็บไซต์มีช่องทางให้เลือกแสดงผลเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษได้ การแสดงผลเป็นภาษาอังกฤษมีเนื้อหาข้อความขนานกันกับการแสดงผลภาษาเวียดนาม ดังแสดงตัวอย่างในภาพ 7.6 และ 7.7 อย่างไรก็ตาม การแสดงผลเป็นภาษาอื่นนอกจากภาษาเวียดนามมีเพียงภาษาอังกฤษเท่านั้น ไม่พบทางเลือกการแสดงผลเป็นภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อย่างภาษาจีน ภาษารัสเซีย หรือภาษาเจ้าอาณานิคมเดิมอย่างฝรั่งเศส สะท้อนให้บทบาทที่สำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก

8
สรุป

งานวิจัยนี้ศึกษาการเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาที่สำคัญของเวียดนาม 5 แวดวง ได้แก่ แวดวงกฎหมาย แวดวงสื่อ แวดวงการศึกษา แวดวงวรรณกรรม และแวดวงการเมือง ผ่านการเลือกภาษาในภูมิทัศน์ภาษา การใช้ภาษา และการแปล เพื่อหาคำตอบว่าภาษาประจำชาติอย่างภาษาเวียดนาม และภาษาต่างประเทศอย่างภาษาอังกฤษ มีบทบาทหน้าที่อะไร มีสถานะเหมือนหรือต่างกันอย่างไรในสังคมเวียดนาม ในยุคที่ภาษาอังกฤษได้รับความสำคัญมากขึ้นทั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทั่วโลก จากผลการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมาในบทต่าง ๆ ก่อนหน้านี้ สามารถสรุปภาพรวมสถานการณ์การเลือกภาษาของเวียดนามในปัจจุบันได้ดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาการเลือกภาษาในแต่ละแวดวง พบว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลักในทุกแวดวง มีบทบาทสำคัญมากที่สุด ครอบคลุมการใช้งานในบริบทต่าง ๆ ในแต่ละแวดวง ภาษาที่มีความสำคัญรองจากภาษาเวียดนามคือภาษาอังกฤษ ปรากฏใช้ในทุกแวดวง เป็นภาษาต่างประเทศที่พบมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้ภาษาอังกฤษมีน้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับภาษาประจำชาติอย่างภาษาเวียดนาม นอกจากนี้ ในแวดวงสื่อ แวดวงการศึกษา

และแวดวงวรรณกรรม พบว่ามีภาษาต่างประเทศอื่นด้วยในปริมาณเล็กน้อย เมื่อเทียบกับภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ

เมื่อพิจารณาการเลือกภาษาในแต่ละมิติ ทั้งด้านภูมิทัศน์ภาษา การใช้ภาษา และการแปล พบว่าภาษาเวียดนามมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในทุกมิติ กล่าวคือ ภูมิทัศน์ภาษาในเกือบทุกแวดวงใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลักเพียงภาษาเดียวบนป้ายสาธารณะมากที่สุด รองลงไปคือป้ายสองภาษาที่ใช้ภาษาเวียดนามควบคู่กับภาษาอังกฤษ ยกเว้นในแวดวงวรรณกรรมที่พบป้ายภาษาเวียดนามภาษาเดียวน้อยกว่าป้ายที่ใช้ภาษาเวียดนามควบคู่กับภาษาอังกฤษ แต่ป้ายทั้งสองประเภทมีปริมาณแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนแวดวงการเมืองไม่พบการใช้ภาษาอังกฤษบนป้ายสาธารณะเลย พบเพียงป้ายที่ใช้ภาษาเวียดนามภาษาเดียวเท่านั้น ดังนั้น ในภาพรวมแล้ว ภาษาเวียดนามเป็นภาษาที่ปรากฏมากที่สุดในภูมิทัศน์ภาษาของเวียดนามทุกแวดวง แม้จะมีภาษาอังกฤษด้วย แต่ภาษาอังกฤษก็มักจะปรากฏคู่กับภาษาเวียดนาม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาเวียดนามในฐานะภาษาหลักของประเทศ

ในทำนองเดียวกัน ในด้านการใช้ภาษาก็พบว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลักที่สำคัญที่สุดในทุกแวดวง ปรากฏใช้มากที่สุด ส่วนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดรองลงมา แต่ก็มีปริมาณการใช้น้อยกว่าภาษาเวียดนามมาก แวดวงกฎหมายกับแวดวงการเมืองเลือกใช้ภาษาเวียดนามเพียงภาษาเดียว ในขณะที่ในแวดวงการศึกษานั้น แม้จะใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาหลัก แต่จากข้อมูลพบว่ามีการใช้ภาษาอังกฤษในบางรายวิชาและในบางองค์ประกอบของรายวิชาที่มีการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยแล้ว อีกทั้งยังพบว่าคนรุ่นใหม่มักจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาอังกฤษ จึงมี

ความเป็นไปได้ที่ภาษาอังกฤษจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในแวดวงการศึกษาของเวียดนามในอนาคต

สำหรับการแปลนั้นพบว่ามีปรากฏในทุกแวดวง แต่ปรากฏในลักษณะและปริมาณที่แตกต่างกัน แวดวงที่มีการแปลอย่างกว้างขวางมากที่สุดคือแวดวงวรรณกรรม พบว่ามีการแปลหนังสือหลากหลายประเภททั้งจากภาษาเวียดนามไปเป็นภาษาอื่น และจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเวียดนาม แวดวงการศึกษาก็มีการแปลตำราหรือบทอ่านจากภาษาอื่นมาเป็นภาษาเวียดนาม โดยส่วนมากเป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ ในทางตรงกันข้าม แวดวงกฎหมายมีการแปลเอกสารทางกฎหมายประเภทต่าง ๆ จากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอังกฤษและเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ โดยภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาปลายทางเพียงภาษาเดียว ไม่มีการแปลเอกสารทางกฎหมายจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาอื่น นอกจากนี้ พบว่ามีการแปลเนื้อหาของเว็บไซต์หน่วยงานราชการที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของแวดวงกฎหมายและแวดวงการเมืองด้วย โดยเว็บไซต์เหล่านี้ให้บริการทั้งภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ มีภาษาเวียดนามปรากฏก่อนเป็นค่าตั้งต้น ส่วนแวดวงสื่อพบว่ามีการแปลน้อยมาก เนื่องจากสื่อแต่ละช่องทางมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ทั้งกลุ่มผู้ใช้ภาษาเวียดนามและกลุ่มผู้ใช้ภาษาอื่น จึงไม่ค่อยพบว่ามีการแปล อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการแปลที่พบมักเป็นการแปลจากภาษาอื่นเป็นภาษาเวียดนาม เพื่อให้ผู้ชมที่ใช้ภาษาเวียดนามเข้าใจ ในรูปแบบของการพากย์เสียงและการใส่คำบรรยายด้านล่าง

ข้อมูลการเลือกภาษาใน 5 แวดวง ทั้งในมิติด้านภูมิทัศน์ภาษา การใช้ภาษา และการแปล แสดงให้เห็นว่าภาษาเวียดนามทำหน้าที่เป็นภาษาหลักที่มีความสำคัญมากที่สุดในทุกแวดวงการใช้ภาษาและในทุกมิติการใช้ภาษา

ในฐานะภาษาประจำชาติ ภาษาเวียดนามครอบคลุมพื้นที่การใช้ภาษาที่สำคัญและมีอำนาจในสังคมเวียดนามทั้งหมด เป็นภาษาที่สามารถใช้ได้ในบริบทที่หลากหลาย โดยไม่มีภาษาอื่นที่ทำหน้าที่ในลักษณะดังกล่าวในระดับที่เทียบเคียงกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติที่มีเสถียรภาพสูง และมีสถานะมั่นคงในสังคมเวียดนาม

ภาษาอังกฤษจัดว่าเป็นภาษาต่างประเทศที่โดดเด่นและได้รับความสำคัญมากที่สุด หน่วยงานราชการให้ความสำคัญกับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข้อมูลในสังคมเวียดนามที่อยู่ในภาษาเวียดนามออกสู่สังคมอื่นผ่านการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศที่มีการใช้แพร่หลายมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่รัฐบาลและประชาชนเวียดนามจะให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษมากขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วย อย่างไรก็ตาม ภาษาอังกฤษก็ยังคงมีสถานะเป็นเพียงภาษาต่างประเทศ ที่แม้จะได้รับความสำคัญ แต่ก็ได้รับสถานะคนละรูปแบบกับภาษาเวียดนาม

ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นั้นไม่ได้รับความนิยมหรือความสำคัญมากเท่ากับภาษาอังกฤษ มีการใช้ภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นภาษาของเจ้าอาณานิคมเดิมน้อยมาก ปรากฏในบางบริบทและบางแวดวงเท่านั้น เช่นเดียวกันกับภาษาจีนและภาษาเกาหลี ที่ปรากฏเฉพาะในบางแวดวง ภาษาจีนมีบทบาทในสังคมเวียดนามมาตั้งแต่ในอดีต ส่วนภาษาเกาหลีนั้นในระยะหลังได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้นในหลายประเทศ อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้วถือว่าทั้งภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน และภาษาเกาหลีเป็นภาษาต่างประเทศที่มีบทบาทน้อยกว่าภาษาอังกฤษมากในสังคมเวียดนาม

กล่าวโดยสรุป ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น ภาษาเวียดนามยังคงเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญ

และทำหน้าที่เป็นภาษาหลักในทุกแวดวงของเวียดนาม ภาษาอังกฤษก็ได้รับความสำคัญแต่อยู่ในระดับรองลงมาจากภาษาเวียดนามและมีสถานะเป็นเพียงภาษาต่างประเทศเท่านั้น ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นบทบาทที่เพิ่มขึ้นของภาษาอังกฤษในแวดวงต่าง ๆ ของเวียดนาม อย่างไรก็ตาม บทบาทที่เพิ่มขึ้นของภาษาอังกฤษไม่ได้อยู่ในลักษณะของการแข่งขันระหว่างภาษาอังกฤษกับภาษาเวียดนาม ภาษาเวียดนามยังคงมีความสำคัญในฐานะภาษาประจำชาติที่มีสถานะมั่นคงและมีเสถียรภาพสูง ท่ามกลางความตระหนักรู้ของชาวเวียดนามถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สำคัญของโลก

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เขียน ธีระวิทย์. (2542). *เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมืองและการต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจิ่นเหงีย. (2535). มรดกหนังสือภาษาหาน-นมของเวียดนาม (พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล, ผู้แปล). *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 14(2), 82-101. (ต้นฉบับตีพิมพ์ในปี 1986).

"ประเทศเวียดนาม." (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/lawforasean/file/Vietnam_basic.pdf

พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล. (2546, 25 – 26 มิถุนายน). *กวีนิพนธ์เวียดนามหลังสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ค.ศ. 1954 – ปัจจุบัน*. บทความเสนอในการสัมมนาระดับชาติ เรื่องวรรณกรรมโพสต์โคโลเนียลนานาชาติ, กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก http://www.phd-lit.arts.chula.ac.th/Download/Pronpen.pdf

พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล. (2548, 19 – 20 สิงหาคม). *มองเวียดนามจากปริทัศน์ประวัติศาสตร์*. บทความประกอบการอบรมครูสอนสังคมศึกษา เรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สถานการณ์ปัจจุบันในปริทรรศน์ประวัติศาสตร์.

พรรณชฎา สิริวรรณบุศย์. (2558). การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระบบการเมืองการปกครอง การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และองค์กรจัดการเลือกตั้ง ของกลุ่มประเทศอาเซียน. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 45(2), 149-173.

มนธิรา ราโท. (2553). *วรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975: พลวัตและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรพร ภู่พงศ์พันธุ์. (2557). เวียดนามกับปฏิกิริยาต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1884-1954. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บ.ก.), *จักรวรรดิตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเข้ามาและผลกระทบ* (หน้า 229-276). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยปริทรรศน์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

สมชาติ เจศรีชัย. (2559). *การเมือง-การเลือกตั้งไทยและประเทศในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษาภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา. สืบค้นจาก http://www.fpps.or.th/elibrary/download/book116.pdf

สุด จอนเจิดสิน. (2541, 17 มีนาคม). *ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมเวียตนาม*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเปิดโลกวรรณกรรมเพื่อนบ้าน (2) วรรณกรรมเวียตนาม: ลักษณะเด่นและแนวโน้ม, กรุงเทพฯ.

สุด จอนเจิดสิน. (2550). *ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เหงียนคักเวียน. (2545). *เวียดนาม: ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร* (เพ็ชรี สุมิตร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (ต้นฉบับตีพิมพ์ในปี 1976).

ภาษาอังกฤษ

"About us." (n.d.(a)). Retrieved from http://english.vtv.vn/about-us.htm

"About us." (n.d.(b)). Retrieved from http://vietnamnews.vn/about-us.html

"Education in Vietnam: Development history, challenges and solutions." (n.d.). Retrieved from https://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200112170327425 5/1439264115342550890 1/Education_Vietnam_Development.pdf

"Radio the Voice of Vietnam." Retrieved from http://vovworld.vn/en-US/introvov.vov

"Vietnam News Agency." (n.d.). Retrieved from https://news.vnanet.vn/webdichvu/en-US/43/Default.aspx

"VOVWorld." (n.d.). Retrieved from http://vovworld.vn/en-US/introvov5.vov

Backhaus, P. (2006). Multilingualism in Tokyo: A look into the linguistic landscape. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 52-66. https://doi.org/10.1080/14790710608668385

Baker, F. J., and Giacchino-Baker, R. (2003). *Lower secondary school curriculum development in Vietnam*. Retrieved from http:/www.csuponoma.edu/-jis/2003/Baker_Baker.pdf

Balaban, J. (2018). Vietnamese literature. *Encyclopaedia Britannica*. Retrieved from https://www.britannica.com/art/Vietnamese-literature

Ben-Rafael, E., Shohamy, E., Amara, M. H., and Trumper-Hecht, N. (2006). Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 7-30. https://doi.org/10.1080/14790710608668383

Cenoz, J., and Gorter, D. (2006). Linguistic landscape and minority languages. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 67-80. https://doi.org/10.1080/14790710608668386

Cœdès, G. (1972). *The making of South East Asia* (4th edition) (H. M. Wright, Trans.). Berkley: University of California Press. (Original work published 1962).

DeFrancis, J. (1977). *Colonialism and language policy in Viet Nam*. The Hague: Mouton.

Denham, P. A. (1992). English in Vietnam. *World Englishes*, 11(1), 61-69. https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.1992.tb00047.x

Do, H. M., and Do, Q. T. N. (2014). Higher and tertiary education in Vietnam. In L. T. Tran, S. Marginson, H. M. Do, Q. T. N. Do, T. T. T. Le, N. T. Nguyen, T. T. P. Vu, T. N. Pham, H. T. L. Nguyen, and T. T. H. Ho (Eds.), *Higher education in Vietnam: Flexibility, mobility and practicality in the global knowledge economy* (pp. 29-53). Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.

Edmonson, J. (2006). *Vietnamese*. In K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of language and linguistics* (2nd edition) (pp. 432-436). London: Elsevier.

Fishman, J. A. (1964). Language maintenance and language shift as a field of inquiry: A definition of the field and suggestions for its further development. *Linguistics*, 2(9), 32-70. DOI: https://doi.org/10.1515/ling.1964.2.9.32.

Fishman, J. A. (1965). Who speaks what language to whom and when? *Linguistics*, 1(2), 67-88. www.jstor.org/stable/30248773

Fishman, J. A. (1972). Domains and the relationship between micro- and macrosociolinguistics. In J. J. Gumperz, and D. Hymes (Eds.), *Directions in sociolinguistics: The ethnography of communication* (pp. 435-453). New York: Holt, Rinehart and Winston.

Fry, G. W. (2009). Higher education in Vietnam. In Y. Hirosato, and Y. Kitamura (Eds.), *The political economy of educational reforms and capacity development in Southeast Asia: Cases of Cambodia, Laos and Vietnam* (pp. 237-261). London: Springer.

Hayden, M., and Lam, Q. T. (2010). Vietnam's higher education system. In G. Harman, M. Hayden, and T. N. Pham (Eds.), *Reforming higher education in Vietnam: Challenges and priorities* (pp. 15-30). London; New York: Springer.

Hoang, D., Huynh, A., and Nguyen, T. (2013). *A Referendum on Vietnam's Constitution or the Communist Party*. Retrieved from http://viettan.org/IMG/pdf/Viet-Tan-1992-Constitutional-Reform.pdf

Hoang, X. D., and Vu, K. L. (1998). Vietnam. In C. Manilerd (Ed.), *Print media in ASEAN* (pp. 236-274). Bangkok: ASEAN Committee on Culture and Information.

Huebner, T. (2006). Bangkok's linguistic landscapes: Environmental print, codemixing and language change. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 31-51. https://doi.org/10.1080/14790710608668384

Jacques, R. (2002). *Portuguese pioneers of Vietnamese linguistics prior to 1650* (R. F. Uson and M. Uson, Trans.). Bangkok: Orchid Press.

Kinh, N. Q. (1991). The eradication of illiteracy (EOI) and universalization of primary education (UPE) in Vietnam. In M. H. Pham (Ed.), *Education in Vietnam (*1945-1991) (pp. 54-64). Hanoi: Ministry of Education and Training of the Socialist Republic of Vietnam.

Kirkpatrick, A. (2010). *English as a lingua franca in ASEAN: A multilingual model*. Singapore: NUS press.

Landry, R., and Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23- 49. https://doi.org/10.1177/0261927X970161002

Lê, M., and O'Harrow, S. (2007). *Vietnam.* In A. Simpson (Ed.), *Language and national identity in Asia* (pp. 415-441). Oxford: Oxford University Press.

Le, T. A. T. (1995). Education and training activities. In Ministry of Education and Training, Socialist Republic of Vietnam (Ed.), *Vietnam education and training directory* (pp. 18-25). Hanoi: Education Publishing House.

Lockhart, B. M., and Duiker, W. J. (2010). *The A to Z of Vietnam*. Plymouth: Scarecrow Press.

London, J. D. (2011). Contemporary Vietnam's education system: Historical roots, current trends. In J. D. London (Ed.), *Education in Vietnam* (pp. 1-56). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Low, E. L., and Ao, R. (2018). The spread of English in ASEAN: Policies and issues. *RELC Journal*, *49*(2), 131-148. https://doi.org/10.1177/0033688218782513

Ly, V. S. (2002). Broadcast media in Vietnam. In H. Tan, and A. Mahizhnan (Eds.), *Broadcast media in ASEAN* (pp. 117-135). Singapore: ASEAN Committee on Culture and Information.

Ngoc, P. T. (2014). Foreign language policy. In L. T. Tran, S. Marginson, H. M. Do, Q. T. N. Do, T. T. T. Le, N. T. Nguyen, T. T. P. Vu, T. N. Pham, H. T. L. Nguyen, and T. T. H. Ho (Eds.), *Higher education in Vietnam: Flexibility, mobility and practicality in the global knowledge economy* (pp. 169-183). Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.

Nguyen, H. T. M. (2011). Primary English language education policy in Vietnam: Insights from implementation. *Current Issues in Language Planning,* 12(2), 225-249. DOI: 10.1080/14664208.2011.597048

Nguyen, H. T. M., and Nguyen, Q. T. (2007). Teaching English in primary schools in Vietnam: An overview. *Current Issues in Language Planning,* 8(2), 162-173. DOI: 10.2167/cilp106.0

Panol, Z. S., and Do, Y. (2000). Vietnam. In S. A. Gunaratne (Ed.), *Handbook of the media in Asia* (pp. 462-485). New Delhi: Sage Publications India.

Pham, M. H. (1995). The educational system in Vietnam. In D. Sloper, and T. C. Le (Eds.), *Higher education in Vietnam: Change and response* (pp. 41-61). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Spolsky, B. (2009). Prolegomena to a sociolinguist theory of public signage. In E. Shohamy, and D. Gorter (Eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery* (pp. 25-39). New York: Routledge.

St. George, E. (2010). Higher education in Vietnam 1986 – 1998: Education in transition to a new era? In G. Harman, M. Hayden, and T. N. Pham (Eds.), *Reforming higher education in Vietnam: Challenges and priorities* (pp. 31-49). London; New York: Springer.

Sterling, C. H. (2004). *Encyclopedia of radio* (Vol. 3). New York; London: Fitzroy Dearborn.

Thayer, C. (1987). Vietnam's sixth party congress: An overview. *Contemporary Southeast Asia*, 9(1), 12-22.

Thinh, D. H. (1996). *Foreign language education policy in Vietnam: The reemergence of English and its impact on higher education*. Doctoral dissertation, University of Southern California.

Tønnesson, S. (1990). *Ho Chi Minh and 'Vietnam Doc Lap'* 1941 – 1942. Paper presented at the Fifth Passau Colloquium Southeast Asia, Passau. Retrieved from http://www.cliostein.com/documents/1990/90%20vietnam%20doc%20lap.pdf

Vasavakul, T. (2003). Language policy and ethnic relations in Vietnam. In M. Brown, and S. Ganguly (Eds.), *Fighting words: Language policy and ethnic relations in Asia* (pp. 211-238). Cambridge: MIT Press.

Vu, V. T. (1995). The higher education. In Ministry of Education and Training, Socialist Republic of Vietnam (Ed.), *Vietnam education and training directory* (pp. 34-59). Hanoi: Education Publishing House.

Wright, S. (2002). Language education and foreign relations in Vietnam. In J. W. Tollefson (Ed.), *Language policies in education: Critical issues* (pp. 225-244). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associate.

ภาคผนวก

แบบสอบถามการใช้ภาษาและการแปลในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม (ภาษาเวียดนาม)

CHỌN NGÔN NGỮ Ở VIỆT NAM

Cuộc khảo sát này là một phần của dự án nghiên cứu điều tra sự lựa chọn ngôn ngữ ở các nước ASEAN do Quỹ Nghiên cứu Thái Lan tài trợ. Nó bao gồm hai phần, bạn sẽ không mất hơn 10 phút để hoàn thành cuộc khảo sát. Bạn không cần cung cấp tên của bạn hoặc tên đơn vị của bạn.

Nếu bạn có bất kỳ câu hỏi hoặc ý kiến nào khác liên quan đến cuộc khảo sát và dự án nói chung, xin vui lòng liên hệ Ms. Manasikarn Hengsuwan (manasikarn.h@chula.ac.th). Cảm ơn bạn rất nhiều vì đã tham gia dự án của chúng tôi. Chúng tôi đánh giá cao sự hợp tác của bạn.

Phần 1: Thông tin cá nhân

1. Bạn bao nhiêu tuổi? _____

2. Giới tính của bạn?

☐ Nam ☐ Nữ ☐ Không muốn nói ☐ Khác _____

3. Quê của bạn ở đâu? _____

4. Quốc tịch của bạn là gì? _____

5. Quốc tịch của cha bạn là gì? _____

6. Quốc tịch của mẹ bạn là gì? _____

7. Ngôn ngữ mà bạn sử dụng trong gia đình mình là gì?

- Nói với cha ☐ Tiếng Việt ☐ Tiếng Anh ☐ Tiếng Trung Quốc ☐ Tiếng Pháp ☐ Khác _____
- Nói với mẹ ☐ Tiếng Việt ☐ Tiếng Anh ☐ Tiếng Trung Quốc ☐ Tiếng Pháp ☐ Khác _____
- Nói với con ☐ Tiếng Việt ☐ Tiếng Anh ☐ Tiếng Trung Quốc ☐ Tiếng Pháp ☐ Khác _____
- Nói với người than ☐ Tiếng Việt ☐ Tiếng Anh ☐ Tiếng Trung Quốc ☐ Tiếng Pháp ☐ Khác _____

8. Bạn thích ngôn ngữ nào nhất?

☐ Tiếng Việt ☐ Tiếng Anh ☐ Tiếng Trung Quốc ☐ Tiếng Pháp ☐ Khác _____

9. Trạng thái của bạn là gì?

☐ Học sinh/sinh viên ☐ Giáo viên ☐ Khác _____

10. Trình độ học vấn của bạn?

☐ THCS ☐ THPT ☐ Cao đẳng ☐ Đại học ☐ Trường đào tạo nghề ☐ Khác _____

11. Đơn vị của bạn trực thuộc ai?

☐ Công lập ☐ Dân lập ☐ Khác _____

12. Trình độ học vấn cao nhất của bạn?

☐ THCS ☐ THPT ☐ Cao đẳng

☐ Đại học ☐ Trường đào tạo nghề ☐ Khác _____

13. Đơn vị mà bạn theo học đạt trình độ cao nhất trực thuộc ai?

☐ Công lập ☐ Dân lập ☐ Khác _____

Phần 2: Việc chọn ngôn ngữ

Bạn hãy nêu tên 4 khóa học bạn đã học/dự định học

(1) Khóa đầu tiên là _____

Ngôn ngữ / **Thành phần**	Tiếng Việt	Tiếng Anh	Tiếng Pháp	Tiếng Trung	Khác
Sách/Đọc					
Phương tiện giảng dạy					
Bài tập/báo cáo					
Thi					
Hướng dẫn					

Trong khóa học này có sách dịch hay sách đọc không?

☐ Có ☐ Không ☐ Không chắc

Nếu câu trả lời của bạn là có, vui lòng nêu ngôn ngữ của văn bản gốc và một đoạndịch _____

(2) Khóa học thứ hai là _____

Ngôn ngữ / **Thành phần**	Tiếng Việt	Tiếng Anh	Tiếng Pháp	Tiếng Trung	Khác
Sách/Đọc					
Phương tiện giảng dạy					
Bài tập/báo cáo					
Thi					
Hướng dẫn					

Trong khóa học này có sách dịch hay sách đọc không?

☐ Có ☐ Không ☐ Không chắc

Nếu câu trả lời của bạn là có, vui lòng nêu ngôn ngữ của văn bản gốc và một đoạndịch _____

(3) Khóa học thứ ba là_____

Ngôn ngữ / **Thành phần**	Tiếng Việt	Tiếng Anh	Tiếng Pháp	Tiếng Trung	Khác
Sách/Đọc					
Phương tiện giảng dạy					
Bài tập/báo cáo					
Thi					
Hướng dẫn					

Trong khóa học này có sách dịch hay sách đọc không?

☐ Có ☐ Không ☐ Không chắc

Nếu câu trả lời của bạn là có, vui lòng nêu ngôn ngữ của văn bản gốc và một đoạndịch _____

(4) Khóa học thứ tư là

Ngôn ngữ / **Thành phần**	Tiếng Việt	Tiếng Anh	Tiếng Pháp	Tiếng Trung	Khác
Sách/Đọc					
Phương tiện giảng dạy					
Bài tập/báo cáo					
Thi					
Hướng dẫn					

Trong khóa học này có sách dịch hay sách đọc không?

☐ Có ☐ Không ☐ Không chắc

Nếu câu trả lời của bạn là có, vui lòng nêu ngôn ngữ của văn bản gốc và một đoạndịch _____

แบบสอบถามการใช้ภาษาและการแปลในแวดวงการศึกษาของเวียดนาม (คำแปลภาษาไทย)

การเลือกภาษาในเวียดนาม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ศึกษาการเลือกภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) แบบสอบถามมีสองส่วน และจะใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที จะไม่มีการขอให้ท่านระบุชื่อของท่านหรือชื่อสถาบันของท่าน

หากท่านมีคำถามหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแบบสอบถามหรือโครงการวิจัยโดยทั่วไป กรุณาติดต่อน.ส.มนสิการ เฮงสุวรรณ (manasikarn.h@chula.ac.th) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. อายุ _____

2. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง ☐ ไม่ต้องการระบุ ☐ อื่น ๆ _____

3. บ้านเกิด _____

4. สัญชาติ _____

5. สัญชาติของพ่อ _____

6. สัญชาติของแม่ _____

7. ภาษาที่ใช้ในครอบครัว

- พูดกับบิดา ☐ เวียดนาม ☐ อังกฤษ ☐ จีนแมนดาริน ☐ ฝรั่งเศส ☐ อื่น ๆ _____
- พูดกับมารดา ☐ เวียดนาม ☐ อังกฤษ ☐ จีนแมนดาริน ☐ ฝรั่งเศส ☐ อื่น ๆ _____
- พูดกับลูก ☐ เวียดนาม ☐ อังกฤษ ☐ จีนแมนดาริน ☐ ฝรั่งเศส ☐ อื่น ๆ _____
- พูดกับญาติ ☐ เวียดนาม ☐ อังกฤษ ☐ จีนแมนดาริน ☐ ฝรั่งเศส ☐ อื่น ๆ _____

8. ภาษาที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด

☐ เวียดนาม ☐ อังกฤษ ☐ จีนแมนดาริน
☐ ฝรั่งเศส ☐ อื่น ๆ _____

9. สถานะของท่าน

☐ นักเรียน ☐ อาจารย์ ☐ อื่น ๆ _____

10. ระดับที่ท่านกำลังศึกษาอยู่

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ วิทยาลัย
☐ มหาวิทยาลัย ☐ โรงเรียนสารพัดช่าง ☐ อื่น ๆ _____

11. ประเภทของสถาบันของท่านที่ท่านกำลังศึกษาอยู่

☐ รัฐบาล ☐ เอกชน ☐ อื่น ๆ _____

12. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ วิทยาลัย
☐ มหาวิทยาลัย ☐ โรงเรียนสารพัดช่าง ☐ อื่น ๆ _____

13. ประเภทของสถาบันที่ท่านสำเร็จการศึกษาระดับสูงสุด

☐ รัฐบาล ☐ เอกชน ☐ อื่น ๆ _____

ส่วนที่ 2 การเลือกภาษา

ระบุชื่อรายวิชา 4 รายวิชาที่คุณเรียนหรือสอน

(1) วิชาที่หนึ่ง คือ _____

ภาษา / องค์ประกอบ	เวียดนาม	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	จีน	อื่น ๆ
ตำราหรือบทอ่าน					
สื่อการสอน					
การบ้านหรือรายงาน					
ข้อสอบ					
ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน					

มีการแปลตำราหรือบทอ่านที่ใช้ในวิชานี้หรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่แน่ใจ

หากตอบว่ามี โปรดระบุภาษาของข้อความต้นฉบับและคำแปล

_____

(2) วิชาที่สอง คือ _____

ภาษา / องค์ประกอบ	เวียดนาม	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	จีน	อื่น ๆ
ตำราหรือบทอ่าน					
สื่อการสอน					
การบ้านหรือรายงาน					
ข้อสอบ					
ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน					

มีการแปลตำราหรือบทอ่านที่ใช้ในวิชานี้หรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่แน่ใจ

หากตอบว่ามี โปรดระบุภาษาของข้อความต้นฉบับและคำแปล

_____

(3) วิชาที่สาม คือ _____

ภาษา / องค์ประกอบ	เวียดนาม	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	จีน	อื่น ๆ
ตำราหรือบทอ่าน					
สื่อการสอน					
การบ้านหรือรายงาน					
ข้อสอบ					
ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน					

มีการแปลตำราหรือบทอ่านที่ใช้ในวิชานี้หรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่แน่ใจ

หากตอบว่ามี โปรดระบุภาษาของข้อความต้นฉบับและคำแปล

_____

(4) วิชาที่สี่ คือ _____

ภาษา / **องค์ประกอบ**	เวียดนาม	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	จีน	อื่น ๆ
ตำราหรือบทอ่าน					
สื่อการสอน					
การบ้านหรือรายงาน					
ข้อสอบ					
ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน					

มีการแปลตำราหรือบทอ่านที่ใช้ในวิชานี้หรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี ☐ ไม่แน่ใจ

หากตอบว่ามี โปรดระบุภาษาของข้อความต้นฉบับและคำแปล

_____

รายชื่อผู้เขียนหนังสือวิจัยเรื่อง *สถานการณ์ภาษาในประเทศเวียดนาม: เสถียรภาพของภาษาประจำชาติกับความสำคัญของภาษาอังกฤษ (Linguistic Situation in Vietnam: the Stability of the National Language and the Importance of English)*

1. อาจารย์ ดร.ภาวดี สายสุวรรณ
ภาควิชาภาษาศาสตร์ และหน่วยปฏิบัติการวิจัยภาษาศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. อาจารย์ พรพิมล ศิวินา
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3. อาจารย์ ดร.ภีมพสิษฐ์ เตชะราชันย์
หน่วยการประมวลผลภาษาธรรมชาติ ศูนย์ปฏิบัติการดิจิทัล
สำนักงานดิจิทัล บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

4. อาจารย์ ดร.มนสิการ เฮงสุวรรณ
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
และสถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บรรณาธิการหลัก)
2. นางสาวพิมพ์ภัทร ชุมแก้ว (ตรวจแก้เนื้อหา และจัดรูปแบบ)

รายชื่อหนังสือในโครงการวิจัย

บทบาทที่แข่งขันกันระหว่างภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในประเทศกลุ่มอาเซียน: การศึกษาการเลือกภาษาในแวดวงกฎหมาย สื่อ การศึกษา วรรณกรรม และการเมือง The competing roles of the national languages and English in ASEAN countries: Study of language choice in the domains of law, media, education, literature, and politics

ชื่อย่อ NLE (NATIONAL LANGUAGES AND ENGLISH)

NLE 1: สถานการณ์ภาษาในประเทศไทย: บทบาทของภาษาประจำชาติกับภาษานานาชาติ (Language Situation in Thailand: The Roles of the National and the International Languages)

NLE 2: สถานการณ์ภาษาในมาเลเซีย: การเลือกภาษาและภูมิทัศน์ภาษา (Language Situation in Malaysia: Language Choice and Linguistic Landscape)

NLE 3: ประเทศสิงคโปร์: ความเป็นชาติกับการเลือกใช้ภาษา (Singapore: Nationism and Language Choice)

NLE 4: สถานการณ์ภาษาในบรูไนดารุสซาลาม: ความสมดุลอันสงบงาม (Language Situation in Brunei Darussalam: A Peaceful Symmetry)

NLE 5: ภาษาประจำชาติกับภาษาอังกฤษในเมียนมา: บทบาทที่เปลี่ยนไปจากอดีตสู่ปัจจุบัน (The National Language and English in Myanmar: Their Shifting Roles from Past to Present)

NLE 6: สถานการณ์ภาษาในประเทศเวียดนาม: เสถียรภาพของภาษาประจำชาติกับความสำคัญของภาษาอังกฤษ (Linguistic Situation in Vietnam: the Stability of the National Language and the Importance of English)

NLE 7: สถานการณ์ภาษาสามประสานในกัมพูชา: ภาษาชาติ ภาษาโลก และภาษาเจ้าอาณานิคมเดิม (The Triadic Linguistic Situation in Cambodia: The National, the Global, and the Ex-colonizer Languages)

NLE 8: บทบาทของภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษในสปป.ลาว: ภาพสะท้อนจากสถานการณ์ภาษาในปัจจุบัน (The Roles of the National Language and English in Lao PDR: Reflections from the Present Linguistic Situation)

NLE 9: อินโดนีเซียกับการสร้างชาติ สร้างภาษาประจำชาติ และสร้างอัตลักษณ์: ภาพสะท้อนจากสถานการณ์ภาษาในปัจจุบัน (Indonesia and the Construction of the Nation, National Language and Identity: Reflections from the Present Linguistic Situation)

NLE 10: การใช้ภาษาในแวดวงสำคัญของประเทศฟิลิปปินส์: บทบาทและหน้าที่ของภาษาฟิลิปิโนและภาษาอังกฤษ (Language Use in Important Domains in the Philippines: the Roles and Functions of Filipino and English)